

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • JANUÁR • LEDEN • STYCZEŃ 1990 (ČÍSLO 380) CENA 200 ZŁ

EMO BOHÚŇ

Sen noci

silvestrovskej

Bim-bam-bim! Hodiny odbijajú polnoč v tichej silvestrovskej noci. Starý rok sa skončil a v tejto chvíli začína sa nový. Pochovávame všetko staré a s bôľou spomienkou lúčime sa s tým, čo bolo, a vrušene vitame všetko to, čo nás čaká, čo nepoznáme a čo nikto nevie predpovedať. V tejto chvíli skoro na celom svete milióny rúk sa dvihajú s pohárom, plným eopojného vína. Ludia sa objímajú a vravia si: Šťastlivý Nový rok!

Bolo desať hodín, teda dve hodiny pred polnocou, keď som raz na Silvestra vykročil z domu, aby som sa v spoločnosti pri dobrej nálade dočkal Nového roku. Noc bola tichá, bez vetríka, skoro teplá. Ulice sa hemžili v tomto neskorom čase rozjarenými ľuďmi a ozývali sa veselými výkrikmi. Pohol som sa pomalým krokom, bezstarostne, pripravený na dojmy, ktoré sme už na rozhraní dvoch rokov takto ráz všetci zažili. Netušil som, že tým prvým krokom spod brány na ulicu dosanem sa do víru čudných udalostí.

POKRAČOVANIE NA STR. 12-13

Z NOVOROČNÉHO PREJAVU PREZIDENTA ČSSR VÁCLAVA HAVLA

(...) Posledné obdobie — a najmä posledných šesť týždňov našej pokojnej revolúcie — ukázalo, aký veľký, všeobecne ľudský, mravný a duchovný náboj a aká veľká občianska kultúra driemali v našej spoločnosti pod vnútrenou maskou apatíe. (...) Všade vo svete sa ľudia čudujú, kde sa v tých poddaných, ponížených, skeptických a zdánlive už v nič neveriacich občanoch Československa vzala náhle tá úžasná sila za niekoľko týždňov celkom slušným a mierumilovým spôsobom striať zo svojich plieci totalitný systém (...)

Za svoju dnešnú slobodu sme však museli aj my zaplatiť. Veľa našich občanov zahynulo v päťdesiatych rokoch vo väzniciach, mnohí boli popravení, tisice ľudských životov bolo zničených, stáisisce talentovaných ľudí bolo vypuštených do zahraničia. Prenásledovaní boli tí, ktorí za vojny zachraňovali česť našich národov, tí, ktorí sa vzopreli totalitnej vláde, i tí, ktorí dokázali jednoducho byť sami sebou a myslieť slobodne. Na nikoho, kto za našu dnešnú slobodu tak či onak zaplatil, by sa nemalo zabudnúť. Nezávisle súdy by mali spravodivo zvážiť vinu tých, čo sú za to zodpovední, aby vyšla plná pravda o našej nedávnej minulosti najavo.

Zabudnúť, pravda, nesmieme ani na to, že iné národy zaplatili za svoju dnešnú slobodu ešte tvrdšie a že tým platili nepríamo i za nás. Potoky krvi, ktoré pretiekli v Maďarsku, Poľsku, Nemecku a nedávno takým otriasajúcim spôsobom v Rumunsku, ako aj more krvi, ktoré preliali národy Sovietskeho zväzu, nesmú byť zabudnuté predovšetkým preto, že každé ľudské utrpenie sa týka každej ľudskej bytosťi. Ale nie len to: nesmú byť zabudnuté ani preto, že práve tie-to veľké obete sú tragickým pozadím dnešnej slobody či postupného oslobodzovania národov sovietskeho bloku, teda i pozadím našej čerstvo nadobudnutej slobody. Bez zmien v Sovietskom zväze, Poľsku, Maďarsku a Nemeckej demokratickej republike by sa asi u nás ľahko bolo stať to, čo sa stalo, a ak by sa to bolo stalo, rozhodne by to nemalo taký krásne pokojný charakter.

Pred troma dňami som sa stal z vašej vôle, tímocenej poslancami Federálneho zhromaždenia, prezidentom tejto republiky. Očakávate teda právom, že sa zmienim o úlohách, ktoré pred sebou ako váš prezident vidím.

Prvou z nich je využiť všetky svoje právomoci i svoj vplyv na to, aby sme čoskoro a dôstojne predstúpili všetci pred volebné urny v slobodných voľbách a aby naša cesta k tomuto historickému medzinku bola slušná a pokojná.

Mojou druhou úlohou je bdiť nad tým, aby sme k týmto voľbám pristúpili ako dva skutočne svojprávne národy, ktoré si navzájom ctia svoje záujmy, národnú svojbytnosť, náboženské tradície i svoje symboly. Ako Čech v prezidentskom úrade, ktorý zložil slub do rúk významného a mne blízkeho Slováka, cítim po rôznych trpkých skúsenostach, ktoré mali Slováci v minulosti, osobitnú povinnosť bdiť nad tým, aby boli rešpektované všetky záujmy slovenského národa a aby mu neboli v budúcnosti uzavretý prístup k najvyššej štátnej funkcií, vrátane tej najvyššej.

V ČÍSLE:

Slováci v Poľsku	10—11
Poviedka od E. Bohuňa	12—13
ČÚZ ku krajanom	20
Ako šetrif krmivá?	22
Ešte raz o Švejkovi	26

Za svoju tretiu úlohu považujem podporu všetkého, čo povedie k lepšiemu postaveniu detí, starých ľudí, žien, chorych, ľahko pracujúcich, príslušníkov národných menších a vôbec všetkých občanov, ktorí sú na tom z akýchkoľvek dôvodov horšie ako ostatní. Nijaké lepšie potraviny či nemocnice už nesmú byť výsadou mocných, ale musia byť ponuknuté tým, ktorí ich najviač potrebujú.

Mojou čestnou úlohou je posilniť autoritu našej krajiny vo svete. Rád by som, aby si nás iné štáty vážili za to, že preukážeme porozumenie, toleranciu a lásku k mieru. Bol by som šťastný, keby ešte pred voľbami navštívil našu krajinu — aj keď na jeden jediný deň — pápež Ján Pavol II. a tibetský dalajláma. Bol by som šťastný, keby sa posilnili naše priateľské vzťahy so všetkými národmi. Bol by som šťastný, keby sa nám podarilo ešte pred voľbami nadviazať diplomatické styky s Vatikánom a Izraelom. K mieru chcem prispeť aj svojou krátkou návštevou našich dvoch navzájom spriaznených susedov, totiž Nemeckej demokratickej republiky a Spolkovej republiky Nemecko. Nezabudnem ani na našich ďalších susedov — bratské Poľsko a čoraz nám bližšie Maďarsko a Rakúsko.

Možno sa pýtate, o akej republike snívam. Odpoviem vám: o republike samostatnej, slobodnej, demokratickej, o republike hospodárskej prosperujúcej a zároveň sociálne spravodlivej, skrátko, o republike ľudskej, ktorá slúži ľoveku, a preto má nádej, že i ľovek posluží jej. O republike všeestranne vzdelaných ľudí, pretože bez nich nemožno riešiť ani jeden z našich problémov. Ľudských, ekonomických, ekologických, sociálnych i politických.

Demonštrácia študentov dňa 17. novembra v Prahe

Záber z prvého stretnutia občianskej iniciatívy Verejnosc proti nášliu s predsedom bývalej slovenskej vlády Pavlom Hrivnákom

Jeden z plagátov na pražských uliciach zobrazujúcich tempo politických zmien v strednej Európe

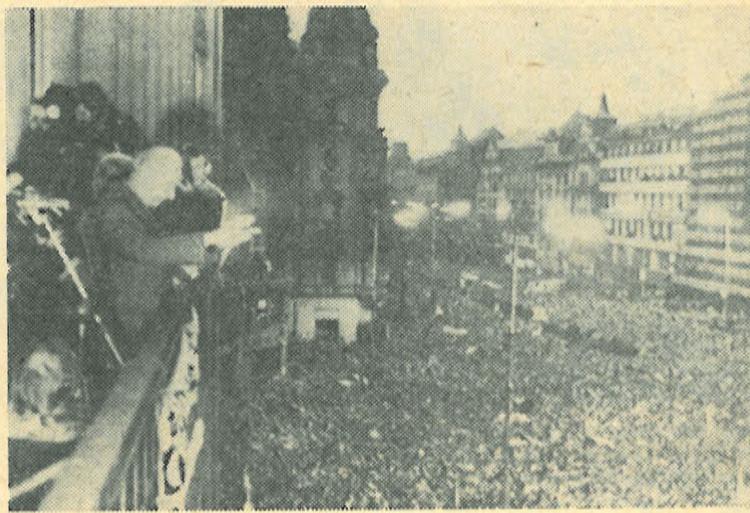

Predsedca Federálneho zhromaždenia
Alexander Dubček

Predsedca federálnej vlády
Marián Čalfa

Alexander Dubček pozdravuje manifestujúcich Pražanov

ČESKOSLOVENSKO NA NOVEJ CESTE

Fražania môžu už bez obav klásiť kvety a zapaľovať sviečky pred sochou sv. Agneške, ktorú pre niekoľkými mesiacmi beatifikoval pápež Ján Pavol II.

Demonštrujú slovenski umelci v Bratislave

„Československý expres“ — takto jeden z komentátorov nazval tempo radikálnych politických a spoločenských zmien v Československu, k akým došlo doslova v priebehu niekoľkých dní novembra a decembra minulého roka. Až sa nechce veriť, že v tak krátkom čase sa zrútil politický systém skostnateľského totalitného štátu a konečne v našej starej vlasti sa začalo formovanie novej spoločnosti budovanej na zásadách spoločenskej spravodlivosti. Do krajinu našich predkov opäť zavítali ako najvyššie všeľudské hodnoty sloboda a demokracia, na ktoré tak dlho čakal československý ľud a s ním i celá naša krajská obec.

Pripomeňme, že prologom týchto zmien bola demonštrácia študentov na Václavskom námestí v Prahe, usporiadana 17. novembra pri príležitosti Medzinárodného dňa študentstva a 50. výročia smrti Jana Opletala zavraždeného nacistami. Proti demonštrantom však surovou zasiahli poriadkové sily a zranili desiatky osôb, čo v nasledujúcich dňoch vyvolało vlnu masových protestných manifestácií v celej republike, ktorú sa už nedalo zastaviť. Odteraz prúd udalostí nadobudol rýchly spád. Keďže väčšina našich čitateľov ich pozorne sledovala, uvedieme len tie najdôležitejšie.

19. novembra vzniklo v Prahe Občianske fórum na čele so spisovateľom a dramatikom Václavom Havlom, združujúce všetky opozície štruktúry vrátane Charty 77. V Bratislave, ako odpoveď na brutálny zákrok proti pražským demonštrantom, vzniklo združenie Veľkost proti násiliu. Získali si veľkú podporu spoločnosti a stali sa hlavnou silou v rokovaniach s predstaviteľmi moci. Po viacerých masových zhromaždeniach pod heslami žiadajúcimi medzinárodný demokratizáciu života, slobodné voľby a ekonomickej reformy konečne odstúpilo skompromitované vedenie KSC s Milošom Jakešom, vedenie KSS a neskôr i prezident ČSSR Gustáv Husák a ďalší politickí činitelia.

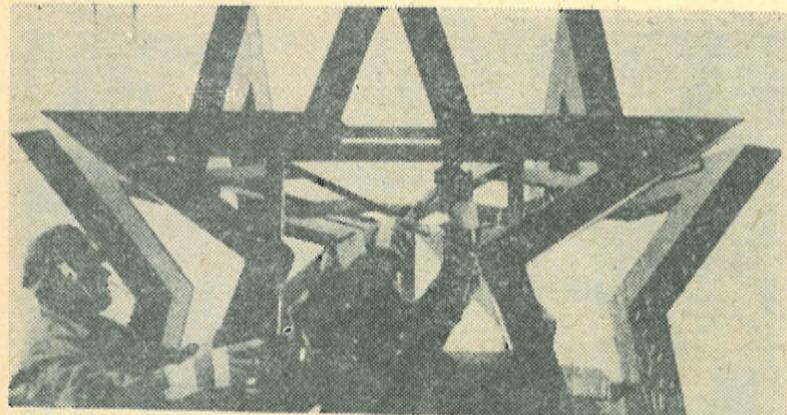
29. novembra, dva dni po dvojhodinovom generálnom štrajku a ďalších rokovaniach Občianskeho fóra s vládou sa v Prahe zišlo Federálne zhromaždenie, ktoré anulovalo ústavný záznam o vedúcej ódehe KSC. Zároveň došlo k zmene federálnej vlády. Po nevydarencom pokuse Ladislava Adamca, novomenovaný premiér Marián Čalfa sfornoval vládu národného porozumenia, v ktorej komunisti po prvý raz od štyridsiatich rokov tvoria menšinu. Poznamenajme, že prvým podpredsedom v tejto vláde sa stal Ján Carnogurský, syn spišského rodáka Pavla Carnogurského. Zmenila sa tiež Česká a Slovenská národná rada a vlády oboch republík: predsedom vlády SSR sa stal Milan Čiž a ČSR František Pitra.

Vyvrcholením politických zmien v Československu bola voľba hľavy štátu. Federálne zhromaždenie pod vedením nového predsedu Alexandra Dubčeka, protagonistu Pražskej jari 1968, zvolilo jednohlasne na tento najvyšší úrad spoločného kandidáta, jediného z možných, Václava Havla, ktorý sa tak stal prvým nekomunistickým prezidentom Československa za posledných 41 rokov.

Tým sa, samozrejme, demokratizačný proces obnovy republiky nekončí. Tvorí sa nový politický systém štátu, v súvislosti s čím sa mení i obsah inštitúcií, ktoré teraz začínajú fungovať na demokratických principoch. K prvoradým úloham novej vlády patri teraz príprava slobodných demokratických volieb, vytvorenie právnych základov pre činnosť rôznych politických strán a spoločenských organizácií, ako aj podmienok pre zavedenie ekonomickej reformy a prechodu k systému trhového hospodárstva. To posledné má všetky výhľadky na úspech a môže prejsť oveľa ľahšie ako napr. v Poľsku. Je totiž všeobecne známe, že československá ekonomika sa napriek istým výkyvom v poslednom období nachádza vari v najlepšej situácii zo všetkých štátov nazývaných doteraz socialistickými.

Cesi a Slováci s nádejou a odhadlaním pokračovali v začatom diele obnovy vkrátili do nového roku. Majú pred sebou jasný cieľ — výstavbu slobodného, níčim nehateného a blahobytnejšieho domova. Chcú držať krok s časom, ktorý prichádza, a súčasne prispieť k budovaniu spoločného európskeho domu, aby sa v ňom citili ako jeho aktívni spolutvorcovia a plnoprávni obyvatelia. Túto nádej a optimizmus so spolurodákmami z nad Vltavy a Dunaja zdieľajú i naši krajania — Cesi a Slováci v Poľsku.

JÁN ŠPERNOGA

Mení sa obraz Maďarska, z verejných budov miznú staré emblémy ako napr. takáto červená hviezda demontovaná na streche chemických závodov Chinoiu v Budapešti.

Rok vel'kého prelomu

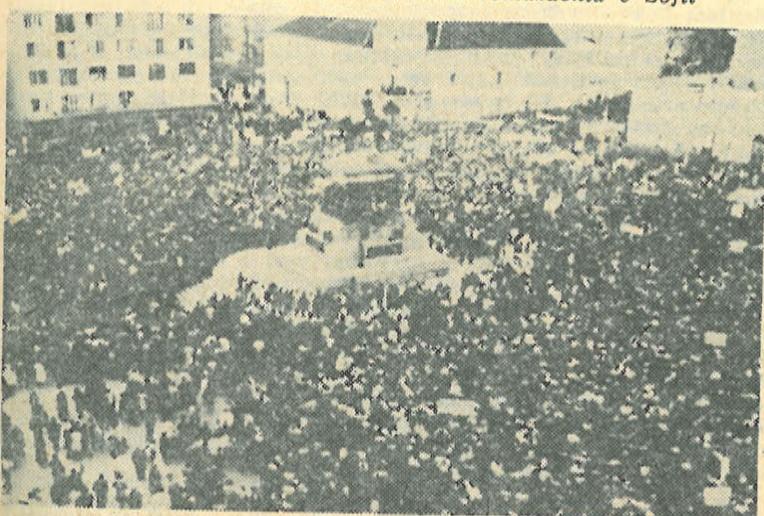
Rok 1989 prejde do dejín ako obdobie mimoriadnych politických zmien v strednej a východnej Európe, ktoré niektorí súčasníci porovnávajú s veľkým revolučným hnutím v polovici minulého storočia zvaným Jarou národov.

Za reformujúcim sa Poľskom a sovietskou perestrojkou na cestu systémových zmien vstúpilo ako prvé Maďarsko, kde prehodnotili udalosti z r. 1956 a uznali ich za ľudové povstanie a rehabilitovali jeho vodecov na čele s Imre Nagyom. Zmenila sa niekoľkokrát viádž, ktorá v súčasnosti pokračuje v hospodárskej reforme a rozvíja trhový model. Bola rozpustená Maďarska socialistická robotnícka strana, pretvorená na Maďaskú socialistickú stranu. Zároveň vznikli

Príprava nového hraničného prechodu cez známym berlinským mŕ.

Demonštrácia pred budovou Národného zhromaždenia v Sofii

dalšie politické strany a štát zmenil názov na Maďarskú republiku, ktorú tento rok čakajú parlamentné a prezidentské voľby.

Zložitý priebeh má proces politických zmien v NDR, ktorý sa začal 6. augusta manifestáciou v Lipsku a masovým exodusom obyvateľov do NSR. Vzmáhajúce sa neskôr státsicové demonštrácie v Berline a iných mestách prinútili odstúpiť Ericha Honeckera a vedenie komunistickej strany (JSSN), ktorá zanedlho stratila vedúce povstanie. Vznikla nová vláda s premiérom Hansom Modrowom, ktorá otvorila hraničné prechody so Západným Berlínom — berlinsky mŕ prestal existovať. Rozsíruje sa sieť hospodárskych zväzkov s NSR a o ďalších demokratických zmenach sa rokuje s opozíciou. Situáciu komplikuje fakt čoraz silnejších snáh spoločnosti o zjednotenie Nemecka, čo však nie je jednoduché, keďže sa to spája so zachovaním rovnováhy sil a stabilizácie v Európe.

Spoločenské hnutie za demokratické slobody preniklo i do Bulharska a výstúpilo v masových demonštráciach, ktoré priviedli k zošadeniu Todoru Živkova a časti vedenia BKS, ale ešte nenarušili totalitné štátne štruktúry. Strana pod vedením nového generálneho tajomníka Petyra Mladenova je naďalej pri moci. Znepokojujúcim javom je rast nacionizmu, najmä v otázke muslimského obyvateľstva (vlani po zrušení diskriminačných nariadení vycestovalo do Turecka vyše 300 tis. obyvateľov). Bulharská opozícia sa však konsoliduje a akoste bude dôslednejšie spieť k demokratickej obnove a hospodárskym reformám.

Najdramatickejší priebeh malo povstanie rumunského ľudu proti diktátorскому režimu Nicolae Ceaușesca. Vypuklo v Temešváre a rýchlo sa rozšírilo do ďalších miest. V bojoch povstalcov s tajou policiou Securitate zahynulo vyše 10 tisíc osôb. Moci sa ujal Front národnej spásy na čele s Ionom Iliescom, zvoleným neskôr za prezidenta. „Génius Karpát“ a jeho manželka Elena boli popravení. Začiat nevedno, ako bude prebiehať ďalší vývoj. Nepochybňa je však nutnosť prestavby starých štruktúr a hospodárska reforma.

Ion Iliescu (zľava) — nový prezident Rumunska a predseda rady Frontu národnej spásy plniaceho úlohu dočasnej vlády a nový premiér Petre Roman (sprava)

V takýchto masových hroboch na cintoríne Belu v Kukurešti pochovávali obeť tragickej občianskej vojny

Snímky: CAF

Číslo venované 8. zjazdu KSSČaS

Za predsedov 8. zjazdu KSSČaS boli zvolení: Ján Špernoga, Eugen Mišinec, Alojz Šperlák a Jozef Čongva.

Do predsedníctva zjazdu boli zvolení: Stanisław Demianiuk, Włodzimierz Mokry, Ján Molitoris, Rudolf Remiš a Svetozár Svehlák.

V garnizónnom klube v Krakove sa 25. a 26. novembra t.r. konal VIII. zjazd Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku, ktorého sa zúčastnilo 75 delegátov zo všetkých miestnych skupín a obvodov, ako aj pozvaní hostia. Toto najvyššie krajanské fórum zhodnotilo doterajšiu činnosť a dosiahnuté výsledky Spoločnosti a vytýčilo nové úlohy na nastávajúce obdobie.

Zjazdové rokovania otvoril doterajší predseda UV Ján Molitoris. V súlade s programom delegáti zvolili predsedov a predsedníctvo zjazdu a potom minútou ticha uctili pamätku krajanov zaslúžilých o rozvoj Spoločnosti, ktorí umreli v medzizjazdovom období.

Zvlášť milou a vzrušujúcou udalosťou bolo odovzdanie štátnych a vojvodských vyznamenaní, ako aj medailí. Za zásluhy pre KSSČaS skupine najzaslúžilejších krajanských aktivistov. Potom zjazd zvolil pracovné komisie — návrhovú, mandátovú, volebnú a stanov (zoznam vyznamenaných a členov komisií na str. 16—17).

Pracovná časť zjazdu sa začala Referátom ústredného výboru o činnosti KSSČaS v ob-

dobi 1984—1989, ktorý predniesol Ján Molitoris. Po ňom nasledovala otvorená, večná a konštruktívna diskusia, ktorej sa zúčastnilo 26 krajanov a pozvaných hostí.

Zjazd schválil zmeny v stanovách a uznesenie, ktoré obsahuje program činnosti našej organizácie v nastávajúcom volebnom období.

Zjazd udelil absolutórium ustúpujúcemu ústrednému výboru a zvolil nové orgány KSSČaS — 38-členný ústredný výbor, 7-člennú Hlavnú revíznu komisiu a 4-členný Hlavný čestný súd (nové orgány Spoločnosti na str. 16—17).

Počas prestávky v zjazdových rokovaniach sa konalo prvé plenárne zasadanie UV, na ktorom sa konštituoval nový ústredný výbor, Hlavná revízna komisia a Hlavný čestný súd. Za predsedu UV bol zvolený Eugen Mišinec a za tajomníka UV Eudomír Molitoris. Delegáti prijali predstavené výsledky volieb dlhotrvajúcim potleskom.

Na návrh ústredného výboru zjazd zvolil Jana Molitorisa za čestného predsedu Kul-

túrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

Na záver zjazdu prehovoril novozvolený predseda ústredného výboru Eugen Mišinec, ktorý vyjadril srdcne poďakovanie predošlému ústrednému výboru a jeho vedeniu za hlboko angažovanú a obetavú prácu a súčasne vyjadril presvedčenie, že bude naďalej pokračovať v krajanskej činnosti pre ďalší rozvoj našej organizácie. Zíroven poďakoval za dôveru a zvolenie do funkcie predsedu a zdôraznil, že nový ústredný výbor sa vynasnaží pracovať čo najlepšie, bude dôsledne realizovať uznesenia zjazdu pre ďalší rozkvet krajanského hnutia. Zaželal delegátom mnoho pracovných a osobných úspechov a ukončil rokovania VIII. zjazdu.

Už tradične zjazdové rokovania spestril zaujímavý kultúrny program, v ktorom vystúpil divadelný krúžok MS KSSČaS z Podvylka s veselohrou Potopa sveta od Václava K. Klicpera a predsedu MS v Krakove Jerzy M. Božyk s pekným klavírnym koncertom.

Zjazdový komentár, diskusné príspevky a uznesenie VIII. zjazdu bude uverejnené v nasledujúcich čísloch Života.

ZO ZJAZDOVÉHO REFERÁTU

Po piatich rokoch, ktoré uplynuli od predošlého zasadania najvyššieho krajanského fóra, sme sa dnes zišli na 8. zjazde Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Mnohí z Vás sa po prvýkrát zúčastňujú takýchto rokovaní, no sú medzi nami krajania, ktorí pôsobia oddávna a priam sa zrástli so životom a činnosťou našej organizácie.

Úlohou nášho zjazdu bude oceniť doterajšiu prácu, ale predovšetkým stanoviť úlohy a ciele pre nastávajúce volebné obdobie a pouvažovať, ako nájsť také formy a prostriedky činnosti, ktoré by ich umožnili dosiahnuť a využiť v záujme celej krajanskej verejnosti.

V našom zjazdovom referáte sa chceme dotknúť všetkých otázok, ktorými žila Spoločnosť a jej členovia za posledných 5 rokov a súčasne poukázať na naše úspechy, ale aj slabiny a ich riešenie v budúcnosti. Není-rokujeme si však úplné vyčerpanie celej širokej a zložitej národnostnej problematiky. Spoliehamo sa na Vás, krajania delegáti, podobne ako krajania v miestnych skupinách, ktorých tuná reprezentujete, že tvorivo doplníte nastolené otázky svojimi kritickými priponiekami a večnými návrhmi počas diskusie.

Uplnulé medzizjazdové obdobie a najmä posledné mesiace boli veľmi zložité. Poznáčila ich obrovská hospodárska a spoločenská kríza a politické zmeny, ktoré doslova

otriasli doteraz zaužívaným spôsobom života a činnosťou všetkých organizácií. Naša národnostná menšina v tejto fažkej situácií zdieľa osud celého poľského národa, uprostred ktorého žijeme. Avšak okrem existenčných problémov má ešte jednu starosť navyše — starosť o právo na národnú seba-realizáciu a občiansku rovnosť s poľskou väčšinou. Dúfame však, že v tejto situácii, v dobre radikálnych politických zmien, nikto na naše národnostné práva nesiahne a nebude negovať existenciu Čechov a najmä Slovákov v Poľsku. V poslednom období sme totiž zaznamenali viaceré tlačové výpovede a útoky rôznych autorov, ktorí spochybňujú existenciu Slovákov v Poľsku a upierajú im národnostné práva. V týchto útokoch sú zvlášť agresívni niektorí predstaviteľia katolíckej cirkvi, respektíve jej činitelia spolupracujúci so spoločnosťou PAX. Stačí pripomenúť články uverejnené v časopisoch Katolík a Na prelaj. Nepriateľsky voči Slovákom na Orave sa správa inteligentská Spoločnosť priateľov Oravy, ktorá sa snaží popierať všetko, čo je slovenské. Myslime si však, že sú to ojedinelé hlyasy zarytých nepriateľov Slovákov, ktoré predsa neovplyvnia väčšinu tracieho poľského národa. Uistujú nás v tom aj objektívne publikácie v mnohých iných novinách a časopisoch. Dúfame tiež, že prisluhajúce nám národnostné práva budú natrvalo zakotvené

v poľskej ústave. Máme právo očakávať, že v pripravovanom zákone o národnostných menšinach bude širšie rozpracovaný 69. článok Ústavy PER, v ktorom sa hovorí, že „občania Poľskej ľudovej republiky bez ohľadu na národnosť, rasu a vieroveryznanie majú rovnaké práva vo všetkých oblastiach politického, ekonomickeho a kultúrneho života“, že tieto práva nebudú spochybňované a ich nedodržiavanie bude trestané.

Týmto novinovým a iným útokom proti existenci našej Spoločnosti a nášmu tlačovému orgánu, časopisu Život, sa viackrát snažil čeliť ústredný výbor vo forme polemič. Vysvitlo však, že to nie je vždy postačujúci prostriedok. Verejnosť v Poľsku o existencii Slovákov nevie skoro nič, buť veľmi málo. Tendenčné obrázky z nášho prostredia v podobe televíznej relácie o Novej Belej, túto situáciu nezlepšujú, naopak, ešte ju viac zatmenjujú. Zreteľne je však, tak to musíme chípať, že je to začiatok na ceste k poznaniu našej problematiky, že sa o to usilujú viacerí čestní ľudia. Našou povinnosťou je vždy a za každých okolností brániť dobré meno našej národnostnej menšiny. Je preto pre nás nepochopiteľné, že este teraz sa ozývajú hlyasy, ktoré sa polkúšajú na nás zvrhnutím za roky 1939—1945, keď oblasť Spiša a Oravy, v ktorých žijú naši krajania, boli pričlenené k Slovenskej republike, že nadafajú nepravdivo interpretujú dejiny, a

snažia sa ich využiť pre svoje účely v tzv. „boji o poľskosť Spiša a Oravy“. Toto heslo však nenachádza opodstatnenie v skutočnosti a je surovo vytrhnuté zo slovensko-germánskeho respektívneho poľsko-nemeckého medziasa. Slováci na Spiši a Orave poľskosť nikdy nehrozovali ani neohrozujú.

Stáva sa však, že pre niektorých jednotlivcov je toto heslo dostačením zdôvodnením pre ničenie slovenských pamiatok v kostoloch a slovensko-poľských tabuľ na verejných budovách. Je to v rozpore s akoukolvek kultúrou spolužitia a tolerancie. Nepochopiteľné pre našich krajanov je taktiež heslo „prebúdzania poľskosti“, ktoré sa programovo snažia presadzovať niektorí činiteľia spomínamej Spoločnosti priateľov Oravy. My musíme rozhodne žiadať, aby sa s týmto „prebúdzaním poľskosti“ skoncovalo tím, kde je to, lebo stávalo sa, že bola v minulosti zavádzaná násilu, proti vôle ľudu.

Zmeny spoločensko-politickej situácie štátu, v ktorom žijeme, nás nútia spieť k tomu, aby naša Spoločnosť získala prislúchajúce jej miesto a postavenie a určiť formy jej pôsobnosti. Bude preto na delegátoch, aby sa vo svojich vystúpeniach vyjadrili k tomuto problému. Sme však presvedčení, že naša krajanská organizácia má byť nadálej jednotná a má na demokratickom princípe riešiť vzjomné problémy dvoch našich národnostných menšíň — Čechov a Slovákov žijúcich v Poľsku, že v spoločnom zápase o spoločné ciele bude nadálej dominovať vôle spolupráce. Jednako v situácii prevratných zmien musíme priznať a dokonca požiadať o vysvetlenie viacerých doteraz viac-menej skrývaných otázok histórie našej národnostnej menšiny. Dotýka sa to najmä obdobia priamo po ukončení druhej svetovej vojny t.j. rokov 1945—48, keď obyvatelia Spiša boli pacifikovaní vojenskými jednotkami, ako aj šesdesiatych rokoch, keď bolo násilne rušené slovenské základné školstvo. Sú to obdobia, ktoré rozhodne musia byť prehodnotené a naši krajania, a nielen oni, sa musia dozvedieť pravdu o týchto udalostiach. Je preto mimoriadne odôvodnená požiadavka sprístupnenia archívnych materiálov, ktorú vyslovili krajania na porade dopisovateľov časopisu Život 1. októbra t.r. v Nedeci.

V tomto voľebnom období naša organizácia oslávila 40. výročie svojho vzniku. Je to pozoruhodné výročie medziiným preto, lebo sme ním vstúpili do piateho desaťročia našeho hnutia. Toto jubileum, ktoré sme oslavili spolu s predsedom Matice slovenskej a ďalšími hostmi, bolo určite povzbudzujúcim a aktivizačným momentom.

ORGANIZAČNÁ ČINNOSŤ

V súčasnosti štruktúru našej organizácie tvorí 36 miestnych skupín a tri obvody. V českých strediskách sú dve MS — v Husinci a Kucove a úlohu tretej splňa obvod v Zelove. Oravský obvod so sídlom v Jablonke má 14 MS a spišský obvod so sídlom v Kacvine má 17 skupín. Práve na Spiši sa v tomto medzizajzdovom období podarilo založiť novú — druhú miestnu skupinu v Rejskách, ktorá zdržuje členov z Grocholovho a Vejtičkovho Potoka. Ostatné miestne skupiny pôsobia v Krakove, vo Varšave a v Tychách.

Dnes naša Spoločnosť zdržuje spolu 3200 členov, z toho 2035 na Spiši, 920 na Orave, iba 108 v českých strediskách a ostatných t.j. 137 — v miestnych skupinách v Tychách, Krakove a vo Varšave. Najpočetnejšou miestnou skupinou sú nadálej Krempachy, ktoré majú 416 členov, teda o ok. 40 členov viac ako v predchádzajúcom voľebnom období. Za nimi nasleduje už tradične Nová Bela — 314 členov a Kacvin 207 členov.

V uplynulom medzizajzdovom období, napriek zložitej hospodárskej situácii, naša Spoločnosť zaznamenala neveľký, asi dvojpercentný rast členskej základne. Treba totiž pripomenúť, že práca v našej organizácii je spoločenská a zhoršujúce sa existenčné podmienky nútia členov venovať sa stále viac

dodatačnej zárobkovej činnosti. Tejto otázke — otázke ďalšieho rozširovania členskej základne treba naďalej venovať zvyšenú pozornosť, najmä na Orave a v českých strediskách. Totiž vysvitlo, že krajania Česi tvoria už necelých päť percent členov Spoločnosti. Potešiteľná je však skutočnosť, že rady krajannej organizácie sa rozširili o mladých ľudí, podobne aj do výborov MS boli zvolení mladí krajania a krajanky.

Keby sme mali hodnotiť prácu výborov miestnych skupín vysvitlo by, že je veľmi rôznoradá a bolo by toľko hodnotiť, koľko je MS. Vedľa každej z nich pôsobí v iných, odlišných podmienkach, často nezivislych od našich aktív. Avšak samotná práca vo veľkej miere závisí od osobnosti predsedu, zloženia výboru, vzjomného porozumenia a súťinnosti jeho členov a od ich kolektívnej práce. V prvom rade treba pravidelne a častejšie organizovať členské schôdze a zasadania výborov. Ich programy musia byť naďalej atraktívne, aby sa ich zúčastnilo najväčší počet krajanov.

V uplynulom medzizajzdovom období sa pravidelné konali zasadania predsedníctva a pléna ústredného výboru. Uskutočnilo sa 15 zasadanie pléna a 23 predsedníctva UV. Tematika rokovania vždy vyplývala z aktuálnych potrieb Spoločnosti, no najčastejšie boli venované problematike slovenského jazyka v základných školách, kultúrnej, organizačnej a finančnej činnosti vybavenia a pôsobnosti súborov a pod.

Aktuálnu situáciu a stav miestnych skupín a obvodov nám veľmi dobre priblížila volebná kampaň, ktorá sa z viacerých príčin značne predĺžila. Keďže každá miestna skupina pôsobí v iných podmienkach, preto majú aj odlišné problémy. Ich riešenie si vyžaduje predovšetkým zvýšenie nákladov na vybavenie klubovní potrebným zariadením, hudobnými nástrojmi a krojmi pre súbory a pod. Počas kampane krajania prihlásili veľa konkrétnych návrhov, ako zlepšiť prácu miestnych skupín a ich klubovní a ako úspešne rozvíjať krajanské hnutie. Prakticky však veľa z týchto návrhov a postulátov nebolo nových, v rôznych podobách sa objavovali skoro vo všetkých miestnych skupinách. Sledovali však pre Spoločnosť najdôležitejšie otázky — potrebu využívania slovenského a českého jazyka, rozširovania členskej základne, zvyšovania predplatiteľov Života a jeho pravidelnú dochádzku k čitateľom, premietania českých a slovenských filmov, rozvíjania kultúrnej činnosti a organizovania čo najväčšieho počtu kultúrno-spoločenských podujati. Už povestná sa stala požiadavka vysovania dvojjazyčných nápisov na verejných budovách. Objavuje sa na každom zjazde, na každej schôdzi a nič z toho nevyšvítia. Jej realizácia, ako sa zdá, závisí od dobrej vôle toho-ktorého gminného družstva alebo jeho predsedu. Ukazuje sa však, že v každom konkrétnom prípade je rozhodujúci postoj súťažnej správy, ktorý, žiaľ, je veľmi často odmiatavý. Je to nepochopiteľné. Napríklad na Spiši táto otázka nie je vôbec vyriešená a príslušné orgány dokonca nechcú vyšetrovať prípady ničenia dvojjazyčných tabuľ.

KULTÚRNA A OSVETOVA ČINNOSŤ

Hlavnou náplňou práce našej Spoločnosti je kultúrna a osvetová činnosť, ktorá spočíva v uchovávaní a rozvíjani českého a slovenského kultúrneho dedičstva, v starostlivosťi o vyučovanie materinských jazykov. V hlavných formánoch práce Spoločnosti v tejto oblasti patrí predovšetkým rozvíjanie ochotníckeho hnutia a to prostredníctvom folklórnych súborov, divadelných krúžkov, ľudových kapiel, dychových orchestrov, speváckych zborov a iných hudobných skupín a organizovanie kultúrno-osvetových podujati, prehliadiok, súťaží, výstav, večierkov, kurzov, rozvíjania čitateľstva, činnosti klubovní a pod.

Aktuálne v rámci našej Spoločnosti pôsobia štyri folklórne súbory: v Nedeci, Novej Belei, Malej Lipnici a Harkabuze. Najlepší je súbor Veselica z Nedeca, ktorý nielen že

prezentuje najlepšie programy, ale aj najčastejšie vystupuje. Napr. tento rok vystupoval na Spišskej zime, v Cervenom Kláštore, na ukrajinskom festivale v Sopote, v Detve na Slovensku. Všade získaval vysoké ocenenia a pochvaly. Zásluhu na týchto pozitívnych výsledkoch má predovšetkým jeho vedúca krajančka Zofia Bogáčiková. Dobre si tak tiež počíta detský súbor z Novej Belej — Malí Spišiaci, ktorý viedie krajančka Anna Majerčáková. Jednu sezónu v tomto medzizajzdovom období pôsobil aj folklórny súbor v Krempachoch, sporadickej vystupuje súbor Podsrna.

Aby sa folklórne hnutia rozširovalo, treba súborom zaisťovať čo najviac vystúpení, čo si vyžaduje zvýšenie prostriedkov o.i. na dopravu. Totiž dnes organizátori každého podujatia nechcú hradniť cestovné trovy pozvaným súborom.

S činnosťou folklórnych súborov sa spíja i pôsobnosť ľudových kapiel. Bez dobrej kapely niet dobrého súboru. Prive chybajúca kapela znemožnila ďalšiu činnosť súboru z Jurgova a obmedzuje prácu súborov v Nedeci a Malej Lipnici. V minulosti ľudové kapely vystupovali samostatne. V súčasnosti je stále menej záujemcov o hru na tradičných ľudových nástrojoch. Aktuálne ešte pôsobia kapely v Privarovke, Harkabuze, Novej Belei a Krempachoch. V budúcnosti sa treba zamyslieť nad organizovaním kurzov pre mladých záujemcov o hru na týchto hudobných nástrojoch so zreteľom na ich účinkovanie s folklórnymi súbormi.

V tomto medzizajzdovom období sa podarilo udržať nepretržitú činnosť štyroch divadelných krúžkov — v Podvilku, vo Vyšných Lapšoch, v Jablonke a detského v Nedeci. Najaktívnejší je divadelný krúžok z Podvilk, ktorý viedie krajančka Mária Gribičová. Naštudoval už niekoľko hier a súťažne vystupuje. Tento rok okrem Oravy vystupoval na Spiši, dvakrát na Slovensku a nedávno aj vo Varšave. Každoročne naša Spoločnosť organizuje prehliadky divadelných krúžkov, ktoré sa tešia veľkemu záujmu našich krajanov.

V uplynulom medzizajzdovom období sme začali súťažne organizovať prehliadky dychových kapiel, ktoré sa konajú pri priležitosti výročia SNP. Takéto prehliadky sa už konali v Novej Belei, Jurgove, Vyšných Lapšoch a Krempachoch. Tieto prehliadky si v súčasnosti získali najväčšie uznanie našich krajanov. V rámci Spoločnosti pôsobí dnes už päť dychových orchestrov — v Novej Belei, Dolnej Zubrici, Vyšných Lapšoch a Podvilk, čiže v tomto medzizajzdovom období pribudli štyri. Podarilo sa vybaviť hudobné nástroje pre dychovú kapelu z Vyšných Lapšov a dva heligóny pre Jurgov. V organizacom štadiu je aj dychová kapela v Kacvine.

Veľmi dôležitú funkciu v kultúrnej činnosti Spoločnosti zohrávajú klubovne miestnych skupín, ktoré najčastejšie plnia úlohu organizačných sídiel a stredisk slovenskej kultúry. Existujú vo väčšine miestnych skupín, ktoré ich spolu vyše 30. Ich úroveň je veľmi rozdielna. Najlepšie pracujú tie, ktoré sú v samostatných budovách — kultúrnych domoch, hasičských remízach a pod., teda v Krempachoch, Novej Belei, Nedeci, Jurgove a Zelove. Ich aktivity v značnej miere závisí od vybavenia. Čo však môžu ponúknúť naše klubovne návštěvníkovi v dobe komputerizácie a éry videa? Najčastejšie čiernobiele televízor, stoly, stoličky a časopisy. Okrem toho väčšina z nich pôsobí vo veľmi fažkých podmienkach, v malických miestnostiach prenajatých v súkromných domoch. Keď budeme chcieť zlepšiť ich prácu, budú potrebné obrovské náklady na ich vybavenie. Zlepšiť možno prácu tých klubovní, ktoré už dnes dobре pracujú, v tom hámaj až na klubovne vo Vyšných Lapšoch. Doterajšie programy a želania v podobe rôznych harmonogramov sa neosvedčili. Záujemci o kultúrne trávenie voľného času v klubovniach sa nájdú, keď budú patrične zariadené, tak ako sa našli kedysi, keď Spoločnosť inštalovala v klubovniach prvé televízory na našich dedinách.

Delegáti z Krempách. Foto. J.S.

Každý rok naša Spoločnosť organizuje tri prehliadky kultúrnej činnosti: — divadelných krúžkov, folklórnych súborov a dychových orchestrov, ktoré našvalo zakotvili v kultúrnom dianí slovenských obcí na Spiši a Orave a získali si svojich priaznivcov.

V uplynulom medzijazdovom období sa nám podarilo zabezpečiť niekoľko premietacích priestorov a v niektorých obciach aj premietnuť niekoľko českých a slovenských filmov získaných v Československom kultúrnom a informačnom stredisku vo Varšave. V tejto činnosti sa bude pokračovať v pozajzdovom období.

V minulom roku sme nadviazali na dobre výstavnické tradície a po mnohoročnej prestávke sme zorganizovali dve pekné výstavy: Ján Hollý — klasik slovenskej literatúry a 125 rokov Matice slovenskej. Prvú výstavu o Jánoch Hollom sme inštalovali aj v niekoľkých miestnych skupinach na Spiši — Nedeci, Krempachoch, Novej Belej a Jurgove.

Pri hodnotení kultúrnej činnosti nemožno opomenúť ani také podujatia ako zábavy a ľudové veselice, ktoré sme začali masovo organizovať v posledných dvoch rokoch uplynulého medzijazdového obdobia za účasti ľudobných skupín zo Slovenska. Tieto zábavné podujatia si získali stály kruh záujemcov a naša Spoločnosť zároveň skromné prostriedky na pôsobnosť.

Chteli by sme tiež spopularizať niekoľko podujatí, aké zorganizovali MS v Krempachoch a Novej Belej. Boli to napríklad zasadania usporiadané pri príležitosti odovzdávania členských legitimácií, stretnutia s najstaršími členmi MS a silvestrovské zábavy. Takéto podujatia môžu významne pomôcť k získaniu nových členov a vôbec k aktivizácii celej krajanskej obce. Sú to príklady hodné nasledovania v iných miestnych skupinách.

Mimoriadne dôležitou oblasťou činnosti Spoločnosti je otázka vyučovania slovenského jazyka na základných školach na Spiši a Orave. V súčasnosti na 23 školách sa učí slovenčinu asi 500 žiakov. V uplynulom medzijazdovom období nám ubudli dve školy — v Tribši a a Podviku č. 1. O základnej škole vo Veľkej Lipnici ani Skočíkoch nehovoríme, lebo pre nedostatočné učiteľa sa tam prakticky nevyučovalo a deti istý čas dochádzali do Privarovky vzdialenej 4 km.

Vinu na znechaní vyučovania slovenčiny v Čiernej Hore nesie predovšetkým gminný inšpektor v Bukovine Tatrzanskej, ktorý preplustil mladú učiteľku slovenčiny. V súčasnosti je vecou inšpektora a Kuratória osvety a výchovy v Nowom Sączu ako zabezpečiť perspektívneho učiteľa a pritiahnúť znechutené deti. Naproti tomu rodicom treba vysvetliť dôvody, ktoré zapričinili prerušenie vyučovania.

Dlhé roky sa naši krajania dožadujú, aby vyučovanie slovenčiny na základných ško-

lach na Spiši a Orave bolo povinné pre všetky deti. Ústredný výbor na svojom zasadnutí v tomto roku prijal v tejto veci konkrétné uznesenie. Delegácia UV sa zúčastnila na rozhovoroch v Ministerstve národnej edukácie venovaných tejto otázke. Pozitívny výsledkom týchto bude to, že slovenčina sa stane spolu s rušinou jedným z voliteľných predmetov, teda rovnocenným predmetom, nie iba dodatočným. To znamená, že žiak si bude môcť vybrať buť slovenčinu alebo rušinu. Zatial tato zmena bude platiť iba vo všeobecnovzdelávacom lúceu v Jablonke. O takejto možnosti na základných školach sa bude v najbližšom čase uvažovať na ministerstve.

Veľmi pozitívny faktom bola zmena vo funkcií metodika slovenského jazyka. Metodikou slovenčiny sa stala v októbri toho roku učiteľka z Nedece, krajanka Zofia Bogačíková.

Od budúceho roku Spoločnosť bude mať vplyv aj na výber učiteľov na jazykový kurz na Slovensku. Realizáciu tejto požiadavky sa predstavuje posielaním na kurz tých učiteľov a školských funkcionárov, ktorí so slovenčinou nemaju prakticky nič spoločné, ale doteraz cestovali na tento kurz ako na platené dovolenky. Chceme, aby sa kurzu zúčastňovali najpovolanejšie osoby — učitelia slovenčiny.

Najväčším problémom je naďalej otázka kádrového obsadenia vyučovania slovenčiny. Doterajší učitelia slovenčiny, najčastejšie absolventi slovenského licea v Jablonke, postupne odchádzajú do dôchodku a na ich miesto chýbajú náhradníci. Sice v niektorých školách začali pracovať niekoľkí naši absolventi stredných a vysokých škôl na Slovensku, ale je to zatial nedostatočný počet. Ako nahradiť odchádzajúcich učiteľov? Na túto otázkou nevie zatial odpovedať ani ministerstvo, ktoré nemá žiadom program vzdelávania učiteľských kádrov pre národnostné školstvo. Tento problém bude jednako musieť Kuratórium osvety a výchovy o. i. zamestanávaním mladých absolventov slovistiky.

Pokiaľ ide o učebnice, zatial nie sú s nimi problémy. Zavádzané sú nové učebnice slovenčiny, ktoré pripravuje Štátne nakladatelstvo školských učebníc vo Varšave. Vďaka našej Spoločnosti sa výrazne zlepšilo vybavenie škôl detskou literatúrou a slovenskými časopismi, ktoré obdržavame na základe platu spoluprince s Oddelením pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej.

Veľkým problémom je naďalej získavanie žiakov na vyučovanie slovenčiny v jednotlivých obciach a školách. Sme si vedomí, že ich neuspokojujivý počet sa vo veľkej miere spája so zanedbaním výchovy z rodin. Proces národného uvedomenia detí musia začať rodičia, ktorí by ich mali aj automaticky zapisovať na vyučovanie materinského jazyka. Nemožno predsa očakávať, že úlohu národného uvedomovania prevezme cirkev ale-

bo škola, ako sa to môže stáť v prípade detí polského pôvodu. Práve naopak, tieto inštitúcie prispievajú k polonizácii krajanských detí.

Významná úloha v tejto oblasti čaká výbory a aktív MS, ktoré by mali vyvinúť Širokú uvedomovaci akciu medzi krajanskými rodími a zároveň presvedčiť ich o ich povinnosti ako krajanov zapisovať svoje deti na vyučovanie materinského jazyka.

Pre zaistenie lepšej spolupráce so školami v oblasti vyučovania slovenčiny a predchádzanie rôznym rozporom by bolo treba na začiatku každého roka organizovať stretnutia s učiteľmi — slovenčíni. Tako by vznikla dodatočná možnosť oboznámiť ich so stanoviskom a očakávaniami krajanov a Spoločnosti.

Už roky naša Spoločnosť s redakciou Života organizuje pre žiakov slovenského jazyka veľmi užitočné a potrebné podujatia, akými sú recitačné súťaže. Tento rok sa po prvýkrát podarilo vyslat víazky našej súťaže na Slovensko, kde sa zúčastnili Hviezdoslavovo Kubína, zatial mimo súťaže. Veľkému záujmu sa teší aj súťaž kresieb, ktoré už mnoho rokov organizuje redakcia Života, Výhercovia týchto súťaží dostávajú cenné odmeny. Nadálej sa však nepodarilo zorganizať pre školskú mládež súťaž slovenskej a českej piesne. Školy a najmä Kuratórium, napriek kedy sú podpisom hododím, neprevádzajú o túto súťaž žiadom záujem. Bude ulohou Spoločnosti spopularizovať a zabezpečiť toto podujatie v pozajzdovom období.

ZIVOT — ORGÁN KSSČaS

Vlani uplynulo 30 rokov od času, keď vyšlo prvé číslo krajanského časopisu Život. Sice zvláštne oslavu tohto predsa významného jubilea sa nekonali, jednako treba povedať, že Život si vydobyl pevné miesto v krajanskom dianí a v slovenských i českých rodinách. Treba predovšetkým zdôrazniť, že je to jediný časopis v Poľsku, ktorý sa venuje životu slovenskej a českej národnostnej menšiny. Plní viaceré významné úlohy v krajanskom hnutí. Predovšetkým propaguje pestovanie našich národných kultúr a ľudových tradícií, oboznamuje čitateľov s našimi dejinami, vystupuje v úlohe inšpirátora a často aj iniciátora kultúrno-osvetových akcií. Je tiež významným prameňom prehľadovania znalostí materinských jazykov. Posilňuje naše národné povedomie a dáva nám pocit istoty. Plní úlohu tribúny pre nastolenie dôležitých otázok v živote českej a slovenskej národnostnej menšiny a je tiež kronikou krajanského diania v Poľsku. Život bol a je fundátorom viacerých odmen a pohárov pre víazkov našich prehliadok ochotníckeho uměleckého hnutia. Avšak krajania, bez vašej pomoci, bez širokého krajanského aktívku pri zberaní predplatného, by jeho existencia nebola možná. Dovolím si preto srdečne podakovať z tejto tribúny všetkým, ktorí sa starajú o predplatné Života a jeho rozširovanie. Vysvitá však, že aj doterajšia aktívita na tomto poli je nepostačujúca. Situácia s predplatným časopisov v Poľsku sa v tomto roku komplikovala, keďže predplatné možno zaisťovať len na jeden štvrtok. Keď k tomu pridáme stále zvyšovanie cien a stále oneskorenú dochádzku časopisu k čitateľovi, situácia v tejto využívateľskej oblasti sa nám javí veľmi nepriaznivo. V prvom rade si musíme jasno povedať, že čitateľ má právo obdržať časopis včas. Kým needstranieme tento základný nedostatočok, nemožno očakávať zvýšenie počtu predplatiteľov Života a rast jeho popularity medzi čitateľmi. Nemožno však dovoliť likvidáciu nášho jediného krajanského časopisu. Preto musíme vyvinúť všetko úsilie pre jeho udržanie. Väčšiu problematiku by sa sníd podarilo vyriešiť, keby naša Spoločnosť dostala finančným sponzorom, o čo sa usilujeme prostredníctvom Československého ústavu zahraničného a Matice slovenskej.

Doslova pred pár dňami sme v Informačnom bulletíne Nezivisilého odborového zväzu Solidarita vydávaného pracovníkmi Wydawnictwa Współczesnego RSW Prasa-Książka-Ruch zo dňa 14.11.1989 prečítali, že Vyda-

telstvo ponúklo časopisy Život, Volksstimme a Naše Slovo Ministerstvu kultúry. Oficiálne v tejto veci sme žiadnu správu nedostali. Redakcia a Spoločnosť boli postavené pred hotovým faktom. Aktuálne redakcia má zabezpečené finančné prostriedky na činnosť do konca roku 1989. Otázne je jeho však ďalšie vychádzanie. O jeho existenciu sa obávajú nielen pracovníci redakcie, ale aj celá naša organizácia.

SPOLUPRÁCA S ČSSR

Veľmi osoňná a potrebná je pre nás spolu-práca s československými kultúrnymi ustanoviznami — Československým ústavom zahraničným a Maticou Slovenskou. Vďaka tejto spolupráci činnosť našej organizácie je omnoho bohatšia. Stačí spomenúť, že vďaka tejto spolupráci sa krajanská mládež môže vzdelávať na stredných a vysokých školách na Slovensku. Od roku 1973 na Slovensku vyštudovalo spolu 49 našich absolventov. V súčasnosti na Slovensku študuje 22 mladých krajaniek a krajanov. Doteraz sa však nepodarilo zaistíť takéto študium pre českú krajanskú mládež. Každý rok v rámci tejto spolupráce sa nás súbor zúčastňuje festivalu zahraničných Slovákov v Detve a krajanská mládež dvojtýždňových rekreácií. Záujemci o folklórne hnutie majú možnosť sa zúčastniť choreografických kurzov. K ďalším formám tejto spolupráce patria liečebné pobytu pre činiteľov Spoločnosti a obojárov, zásielky kníh a časopisov pre školy a klubovne a pod. Táto pomoc je pre nás veľmi cenná a bada-teľná. Vysoko ju hodnotime a budeme trvať na jej rozšírení.

Ďalším pozoruhodným úspechom je to, že sa nám podarilo nielen udržať, ale dokonca rozšíriť spoluprácu s Dolnomoravským okresom a prekonať bariéry pri nadviazaní spolupráce a Popradským okresom. Privítali sme u nás viaceré slovenské divadelné krúžky, hudobné skupiny a folklórne súbory, ktoré sa tešili obrovskému záujmu krajanov. Aj my sme mali možnosť poslať naše ochotnícke súbory na Slovensko. Treba povedať, že tieto styky sú veľmi čulé, často neformálne, bez zbytočného zdlihavého vyjednávania. Najlepším stimulom je potreba vzájomného kontaktu

oboch strán. Táto spolupráca sa opiera o uznanlivosť a srdečnosť mnohých úprimných ľudí, ktorí dokážu pochopiť svojich spolurodákov aj v zahraničí. Stačí povedať že v posledných dvoch rokoch, sa nekonalo skoro žiadne krajanské podujatie bez účasti hostí zo Slovenska. Malo to veľmi pozitívny vplyv na zvýšenie kultúrnej a spoločenskej akti-vity krajanov.

by nám malo pomôcť pretrvať obdobie do času rozvinutia hospodárskej činnosti. Finančné prostriedky sú dnes všobec základným činiteľom podmienujúcim ďalšiu existenciu našej krajanskej organizácie, preto im musíme venovať náležitú pozornosť.

V uplynulom volebnom období sme konečne postavili kachľové pece v klubovni vo Vyšných Lapšoch. Častočne sme obnovili dom Spoločnosti v Husine a vybavili sme právne formality pre jeho návrat do vlast-nictva Spoločnosti. Kúpili sme dychové nástroje pre dychovku vo Vyšných Lapšoch, Kacvíne a častočne aj pre Jurgov, a zadovádzili sme hudobné nástroje pre skupinu zá-bavnej hudby v Novej Belej a častočne v Jablonke. Obnovili sme klubovne v Nedeci, Zelove, Kicorách, Novej Belej a Kacvíne. Vybavili sme krojmi folklórne súbory v Pod-srni, Novej Belej, Krempachoch a časti vo Vyšných Lapšoch, Podviku a Malej Lipnici. Zasa pre krajanov v Zelove a Krakove sme kúpili pianino.

Z plánovaných úloh sa nepodarilo dokončiť výstavbu poschodia v klubovni vo Vyšných Lapšoch o. i. pre nedostatok finančných prostriedkov, ako aj opravu sídla Ústredného výboru Spoločnosti v Krakove. Totiž do dnešného dňa sme nedostali klúče do všetkých miestnosti, hoci doterajšie podnájomníčky sa z nich formálne vysťahovali 13. novembra 1989. Táto nepravdepodobná situácia trvala viac ako osem rokov a veľmi obmedzovala činnosť ústredného výboru a krakovskej miestnej skupiny.

Záverom si musíme položiť niekoľko závažných otázok, na ktoré hľadame odpovedia delegáti počas zjazdovej diskusie. Predovšetkým aké formy pôsobnosti sú v súčasnosti najvhodnejšie a najúčinnejšie, ako realizovať základné ciele a poslanie Spoločnosti a ako zaistiť finančné prostriedky na túto činnosť?

A hoci sa zatiaľ dosť nejasno črtá budúcnosť našej krajanskej organizácie, dúfame — k čomu nás oprávňujú dejiny Spoločnosti v prvých povojnových rokoch — že vďaka iniciatíve, zodpovednosti a zanietenosti krajanov dokážeme prekonáť aj tie najťažšie pre-kážky a efektívne pôsobiť v záujme českej a slovenskej národnostnej menšiny.

ÚV KSSČaS

SPRÁVA

Z ČINNOSTI HLAVNEJ REVÍZNEJ KOMISIE V UPLÝNULOM VOLEBNOM OBDOBÍ.

Na 7. zjazde KSSČaS bola zvolená 7-členná Hlavná revízna komisia v nasledujúcom zložení: Jozef Krišák — predseda, Ján Svientek — podpredseda, Zofia Chalupková — zájomníčka, Lydie Smetanová, Alojz Galuš, Andrej Vaksmanský, Vendelin Vengrín — členovia.

V uplynulom volebnom období tzn. od 17. novembra 1984 do 25. novembra 1989 Hlavná revízna komisia mala desať pracovných zasadnutí, na ktorých sa zaoberala kontrolo realizácie finančného rozpočtu v jednotlivých rokoch a podávala návrhy na jeho schválenie. Kontrolovala tiež výdavky, príjmy a účty platové a pracovné podmienky zamestnancov ÚV, administratívne výdavky, realizáciu uznesení Ústredného výboru a pod. Komisia zároveň pripravila správu z činnosti na 8. celoštátny zjazd KSSČaS.

Komisia konštatuje, že v období od 7. do 8. zjazdu boli celkové príjmy KSSČaS väčšie

ako v predchádzajúcim období. Je to výsledkom zvýšených členských príspevkov, ako aj štátnych dotácií, čo však suviselo s obrovskou infláciou.

Príjmy našej Spoločnosti v uplynulom volebnom období dosiahli 59.110.000 — zlatých, z čoho Ministerstvo vnútra dodalo 55.904.000 zl, a ostatné, čiže 3.206.000 zl boli vlastné príjmy.

Podrobny rozpočet KSSČaS v jednotlivých rokoch bol nasledujúci:

v roku 1985 — 5.073.000 zl; v roku 1986 — 5.990.000 zl; v roku 1978 — 7.703.000 zl; v roku 1988 — 16.826.000 zl; v roku 1989 — 23.518.000 zl.

ÚV zamestnáva osem pracovníkov, v tom 5 na plnom úvazku a ostatní na plovičných buď menších úvazkoch. Priemerný plat pracovníkov ÚV dosahoval 150 tis. zl.

Kultúrna činnosť našej Spoločnosti sa sú-streduje v klubovniach miestnych skupín. Súčasne máme ich 35. Pri miestnych skupinách pôsobia folklórne súbory, divadelné krúžky, ľudové kapely, dychovky a športové krúžky.

Hlavná revízna komisia po uskutočnení podrobnej kontroly nezistila žiadne nezrovnalosti a nedopatrenia vo finančnej a hospodárskej činnosti ÚV. Na základe toho Hlavná revízna komisia navrhuje udeliť absolútorm ustupujúcemu Ústrednému výbooru Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

ZASADANIE ÚV KSSČaS

Deň pred otvorením 8. zjazdu sa v Krakove konalo zasadanie predsedníctva ústredného výboru, ktoré viedol predseda ÚV Ján Molitoris. Zúčastnili sa ho aj členovia Hlavnej revíznej komisie. Úlohou zasadania bolo zhodnotiť prípravy na 8. zjazd a v prípade potreby doriešiť nevybavené otázky. Preto členovia predsedníctva prebrali za rádom každý bod zjazdového programu, aby nič nenarušilo priebeh rokovania najvyššieho krajanského fóra. Zároveň schválili zjazdové dokumenty, v tom najmä Referát ústredného výboru o činnosti Spoločnosti v medzizjazdovom období.

Po viachodinovej diskusii, počas ktorej sa účastníci zasadania zamýšľali i nad budúcim zastúpením aktív Spoločnosti v nových orgánoch KSSČaS a po doriešení všetkých organizačných otázok sa rokovanie predsedníctva skončilo. Avšak práca na ústrednom výbere sa ešte neskončila. Dlhú do noci klop-kali písacie stroje, pripravovali sa posledné zjazdové materiály, prezenčné listiny, rôzne oznamy, preklady správ a pod. Pracovalo sa dovtedy, kým všetko nebolo hotové. Bolo to posledné zasadanie predsedníctva ÚV 7. volebného obdobia.

J.S.

JAROSLAV
SEIFERT

Koleda ve sněhu

Vždycky, když s nebe hvězda vzplane
na naše chudá obydli,
věci svou tihu připoutané
alespoň stímem okřídli.

Být zkasinala, jako hasne
oharek vlažný v popeli,
věřím, že v noci divukrásné
zažehne radost pod čely.

A být se jen jak jiskra trásla,
hned slyšíš s oblak vroucí zpív
a přijde pastýř s hrudkou másla
a najde potmě teplý chlév.

A zas nás vráti do idyly
pod rodny, slamou krytý krov.
Jde světem válka. Kriste milý,
kdo nemyslil by na domov!

(1943)

SVETOZÁR HURBAN
VAJANSKÝ

Povedomie

Ja som pyšný, že som Slovák:
moje plemä ladné
sto miliónov duší číta,
nad pol svetom vládne.
So slovenskou rečou prejdeš
štyri čiastky sveta:
jeden brat môj palmy sadí,
druhý večne vidí ľadu,
tretí morom lieta!

Ja som pyšný, že som Slovák:
veď môj jazyk zuni,
ako hudba archanjelov,
Piesne naše: samá perla,
samý diamant jasný.
Naše báje tajné raje,
z porekadiel múdrost vlaje,
krása z našich básní.

Ja som pyšný, že som Slovák,
čo ky, kto ma haní!
Ktože zhasi blesky zore
ráno na svitani?

Kto vyčerpá vody morské,
strhne hviezdy jasné?
Márna by to bola snaha:
no märnejsia túžba vraha,
že nás národ zhasne!

SLOVNÍK ŽIVOTA (178)

PÍSANIE i (i), y (ý) (4)

Po s:

sychravý, syčať (sykot, sykať, sykavý, sykavka), sýkorka, syn (zlosyn), sypať (sypáreň, sýpka), osýpky, sýpký, syr (syrový, syrovník), syseľ, sytý (sýtosť, sýtiť, nenásytný), vysychať.

Slová siplieť, sikať (= striekat) sa piše s i (i).

Po z:

jazyk (jazykový, jazyčný, jazykoveda), nazývať (pozývať, vyzývať, prezývať, vzývať, ozývať sa).

Slovo zívať sa piše s i.

Poznámka. — V korení slov a v predponách, ktoré nie sú medzi vybranými slovami, pišeme po obojakých spoluďláskeach mäkké i (i).

V slovách cudzieho pôvodu sa piše po obojakých spoluďláskeach jednako y (ý), jednak i (i), a to obyčajne podľa toho, ako sa príslušné slovo piše v pôvodnom jazyku. Napr.: pilot — pyramída, bigotný — Babylon, milión — myrta, litera — lymfa, richtár — rytmus, situácia — systém, azimut — azyl, a pod.

nadužyč	nadužiť	zneužiť
nadužyvač	zneužívať	zneužívat
nadwaga	prevažok	priďavek na váze
nadwartość	nadhodnota	nadhodnota
nadwątać	oslabovať	zeslabovať
nadwerę-	poško- dzovať	poškodovať (pri- lišnou námahou)
žać	podrývať	podkopávať si
	zdravie	zdraví
nadwiędry	trochu zvädnutý	povadlý
nadwiślański	povisliansky	ležiaci na Visle
nadworný	dvorský	dvorský
nadwozie	karoséria	karoserie (u auta)
nadwražliwość	precitlivenosť	precitlivosť
nadwražliwy	precitliveny	precitlivý
nadwyżka	prebytok	pribytok
wykonać plan	prekročiť	priekročiť
z nadwyżką	plán	plán
nadymać	nadúvať, nafukovať	nadýmať, nafoukávať
nadać	nadut, nafuknut	nadmout, nafouknout
nadymić	nafajiť	nakoufiť
nadziany	naplnený, napchatý	naplnený, nadity
nadzieja	nádej	nádeje
plonna nadzieja	márnna nádej	márná naděje
mieć, żywić	mať	mít, chovat
nadzieje	nádej	nádeji
mieć w kim	mať k niekomu	mít ke komu
nadzieję	dôveru	dôvěru
być przy	být v druhom	být v jiném
nadzieji	siave	stavu
nadziemny	nadzemný	nadzemní
nadziemski	nadzemský	nadzemský
nadzienie	plinka, náplň	nádivka, náplň

SLOVENSKY

nadužycie
alkoholu
popelníč
nadužycie

ČESKY

nadmerné požitie
alkoholu
dopustiť sa
sprenevery

SLOVÁCI V POLSKU

MATEJ ANDRÁŠ

(2)

POKRAČOVANIE Z ČÍSLA 11—12/89

Poľská vláda v období medzi vojnymi vykladala veľké prostriedky na spoločnovanie tohto obyvateľstva. Ako najúčinnejší nástroj slúžilo školstvo. Rodičia dlhé roky odmietaли posielat deti do poľských škôl, pričom boli edzikáni v tomto zápase len na seba, lebo oficiálni československí činitelia im nijakú pomoc neposkytovali. Nadanejší žiačkov sústreďovali do internátu vo Varšave, kde navštievovali stredné a vysoké školy.

Nova kapitola sa otvára po mnichovskom diktáte roku 1938. Poľská vláda poverila svojho vyslanca v Prahe Papého, aby odovzdal ultimátum československej vláde. Stalo sa tak 30. septembra 1938 o 23. hodine 40. minútach, v ktorom bola vyslovená požiadavka, aby bolo Poľsku odovzdané Tešínske Slezko (po poľsky nazývané Zaolzie, to znamená územie ležiace za riekou Olšou), a to v termíne do 1. októbra 1938 do dvanásťej hodiny, to znamená za 12 hodín a 20 minút. Hodno si všimnúť formy ultimátu a riešenie probléma čisto vojenskou silou na rozdiel od Mnichovskej „dohody“ a v prípade maďarských nárokov riešených Viedenskou „arbitrážou“. Beckovi boli taki veľmocensko-netrpeľní, že im už nešlo ani o nijaké formálne zachovanie zdania legality, stačila im hrubá vojenská sila. (V tejto súvislosti musím vysloviť potudovanie nad tvrdením Stanislava Miševa, obsiahnutým v jeho článku „Pešiaci vo veľkej partii“, „Ministri... J. von Ribbentrop a G. Ciano podpisom pod viedenskú arbitráž blahosklonne prisúdili Maďarsku južné oblasti Slovenska a Poľsku časti Oravy a Javoriny“ — denník Pravda, Bratislava, september 1989. Vo Viedni sa riešili len maďarské nároky, nie však poľské.)

Citovaná Ewa Orlof o tom vo svojej práci píše: „Poľské MZV, ktoré svoju akciu na Zaolzi jasne demonštrovalo, že sa nedeli obzerať na názor štyroch veľmoci, bolo by pochopiteľne tak isto postupovalo v záležnosti slovenskej. Nestalo sa tak preto hľavne z toho dôedu, že poľská diplomacia obávala pripojenie celého Slovenska k Maďarsku. Beck bol napríklad nespokojný s málo energickým postupovaním maďarským a podľa všetkého by nebol odsúdil súbežnú maďarsku akciu voči Slovensku s poľskou akciou na Tešínsku. V tom prípade boli Beckovi ochotní obnoviť poľsko-uhorskú hranicu z r. 1918 a vrátiť Hernú Oravu a Severný Spiš Maďarom a obnoviť staré historickej uhorské hranice. No keďže sa tak nestalo, spustila sa v poľskej tlači kampaň proti „nespravidlivému“ rezhdnutiu Konferencie veľvyslancov z 28. júla 1920, pričom sa usilovali vrátiť vrávalo kľúč medzi Čechov a Slovákov. Beckov zástupca Szembek si vo svojom „Denníku“ zaznačil nad dátumom 11. októbra 1938 z novady u Becka: „ak sa bude rokovať so Slovákm, tak nastolme program minimálny. Ak s všetkou ňeskou — tak predložime maximálne požiadavky“. Voči Slovákom treba „postupovať veľmi obozretne, aby sme ich neodnudili.“ V rámci kampane uverejnili krakovské noviny „IKC“ 14. októbra 1938 záznam „čo je poľské, musí sa vrátiť Poľsku“, v ktorom sa písalo:

„Casti čadčianskeho okresu, Oravy a Spiša, ktoré sú obývané Poliakmi, predstavujú dnes znova predmet všeobecného zájmu celej poľskej verejnosti. Veľkým želaním národa je, aby rvdzo poľské územia sa vrátili do náškôr k Matke. V požiadavkách, ktoré sme

pred nedávnom predložili vo veci úpravy hraníc na juhu, to zn. v čadčianskom okrese, na Orave a na Spisi — domahame sa oblasti obyvanych vylucne poľskym obyvateľstvom. V článku sa uvádzali oblasti, ktoré to sa: obce ležiace na sever a výčad od mesta Cadca, na Orave južné svahy Babej hory a obce: Rabča, Rabčice, Polhora, Sincinie; západná časť Tatier, predovšetkym susediacia s Chočiowom, ďalej obce: Suchá Hora, Hladovka. V článku sa spomnali poľské jazykove ostrovy na Orave, napríklad na okoli Mat a na Spisi najmä okres Starohuboviansky. Táto časť Spisa, podľa nazoru autora článku, so Starou Lubovňou, Hniezdnom, Podhradcom, Ružbachmi, ako aj cele spiske Zamagurie sa musí „vrátiť“ Poľsku. Článok sa končí slovami: „V Tatrách by konečne vznikla opravodlivá hranica, opierajúca sa o „rdzenny“, to znamena „pôvodný“ reáz týchto hôr, obidva brehy Dunajca by sa ocili v Poľsku a niekoľko tisíc obyvateľov by sa vratiло k Matke.“

Tieto nároky sa opierali o „vedecké“ zdôvodnenia poľských vedcov, ktorí pôsobili už pred a po prvej svetovej vojne, najmä prof. W. Semkowicz, prof. W. Goetel a ďalší. Ako píše Ewa Orlof v citovanej práci, zachovala rukopis pamätného spisu Władysława Semkowicza Ministerstvu zahraničných vecí vo Varšave, v ktorom načrtol maximálny a minimálny program požiadaviek na slovenské územie. Tvrdí, že ide o obyvateľstvo poľské a iné argumenty — hospodárske, geografické a historické sú podľa neho menej dôležité. Vraj to, čo na Spisi z tých argumentov hovorí „za“, neplatí na Orave a naopak.

Profesor Semkowicz navrhol žiadať celý okres čadčiansky a z Oravy — maximálny program: Rabča, Rabčice, Oravská Polhora, Mútne, Siheľné, Oravské Veselé, Novot, Klin Zákamenný, Herdutka a Bendík, ďalej Hladovka, Suchá Hora spolu so slovenským mestom Námestovom a niekoľko slovenských obcí ako: Breza, Oravská Jasenica, Klin Námesovský a Vitanová. Minimálny program rezignoval zo slovenských obcí, to znamená z Námestova, Brezy, Jasenice, Klinu a Vitanovej.

Na Spisi zahrnoval maximálny program Javorinu, Belanské Tatry, celú Spišskú Maguru a na juh od nej dolinu kežmarskú s mestami Kežmarkom a Lúbicou, ďalej na severovýchode mestá Podolíneč a Stará Lúbovňa, Poľsko malo získať tiež celé kolenie rieky Poprad. Minimálny program predpokladal zrieknuť sa nárokov na mestá Kežmarok a Lúbicu.

Kampaň v poľskej tlači vyvolávala nepokoj na Slovensku. V druhej polovici októbra 1938 odišiel do Varšavy z poverenia HES Karol Sidor a mal rozhovor s ministrom Beckom, ktorý mu povedal, že ak budú mať (to zn. Poliaci) do činenia s nezávislým slovenským štítom, tak v takom prípade poľské požiadavky sa Spiš a Orave nebudú predstavovať nijaké fažkosti, pretože proti nezávislému Slovensku nijaké územné požiadavky Poľsko nevznáša, lebo za také nemožno považovať postulát urobiť drobné hranicné úpravy, ktoré sú nevyhnutné pre normálny rozvoj vzájomných medzi Poľskom a Slovenskom. Inakšie by samozrejme vyzerali veci, keby tento problém musel nastaviť voči československému štátu. (Poznámka autora: v tomto príspivku sa nemôžem zapodievať poľskej politiky voči Československu v období rokov 1918 — 1939 v celej šírke, lebo je to

veľmi obsiahla a náročná téma. Smutným faktom je, že Beck, pokračovateľ Pilsudského politiky, nevynechal jedinú príležitosť, aby nevystúpil nepriateľský voči Československu a v tejto hre mu bolo dobré aj Slovensko, pričom cieľom Beckovej politiky bolo podporovať maďarské ašpirácie na pripojenie Slovenska k Maďarsku.)

Keďže Poliaci mali už od 1. októbra 1938 obsadené České Tešínsko, išlo teraz o uspojenie ich územných nárokov na slovenskom úseku hraníc. Poľský vyslanec v Prahe Papée predložil požiadavku na železničnú trať od Zwardoňa, Jablunkovský priesmyk a Javorinu. Dňa 22. októbra predložil ďalšie požiadavky v oblasti Vysokých Tatier. To malo za následok, že nový čs. minister zahraničných vecí František Chvalovský sa rozhodol odstúpiť slovenskej autonómnej vláde privo na rokovanie s Poľskom o týchto otázkach.

Úplný zoznam poľských požiadaviek predložil vyslanec Papée ministru Chvalovskému 1.11.1938. Tieto požiadavky sa vzáhvali na oblasť Cadce, Javoriny v Tatrách a Piešťan, na dvoch miestach pri prielete rieky Poprad a na juh od Lúpkowa. Nevedno, pretože požiadavky nespomínajú Oravu, kde poľská strana mala tiež svoje nároky.

Poľsko požadovalo železničnú trať od Zwardoňa do Jablunkova, ale bez mesta Cadca. Vo Vysokých Tatrách územie Javoriny a Ždiaru „drobné korektúry“ na Spisi mali znamenat postúpenie Poľsku pravého brehu Dunajca v Piešťanach i s obcou Lesnicu, ďalej železničnú trať medzi Zegiestowom a Piešťanou, napokon vo Východných Karpatoch, resp. Bieszczadach pri Cisnej mala byt hranica posunutá hlbšie do slovenského územia kvôli železničnej úzkokolajke.

Zverejnenie poľských požiadaviek 7.11.1938 vyzvalo medzi obyvateľstvom Slovenska skutočný šok, lebo nič také od Poliakov nečakalo. Časové sa to zbehlo s viedenskou arbitrážou, ktorou boli 2.11.1938 odtrhnuté od Slovenska veľké južné oblasti so stisicimi občanov nielen maďarskej, ale aj slovenskej národnosti a s mnohými mestami, až po Košice vrátane. Pritom slovensko-maďarské vzťahy mali svoju história a do Maďarov, ktorí predsa o vzniku Československej republiky sa nevzdali identity (Nem, nem, sohal) a preto Slováci nemohli od nich nič dobrého čakať, no na Poľsko a na Poliakov sa medzi Slovákm vždy hľadelo ako na bratský slovenský národ, s ktorým by mali byť tie najlepšie vzťahy pre oboplný osoh. Tažko sa niesla krvida z roku 1920, keď bez plebiscitu, vrchnostensko-administratívnym rozchodom bol od Slovenska odtrhnutých 23 obci s 25 tisíc občanmi slovenskej národnosti. A teraz toto! Nemci kmášu, Maďari kmášu a ešte aj Poliaci kmášu! Nemci si neodpustili prekročiť Dunaj pri Bratislave a uchmatnú posvätne slovenské miesto — starobylný hrad Devin, pamätný z dejín prvého slovenského štátu — Veľkej Moravy, a na prosby Ľudákov o navrátenie dostali Hitlerovu odpoveď, že „posvätne miesta si národ musí zaslúžiť“. A tu ešte aj Poliaci. A čo nám vzali? Predovšetkým perly prírody: Javorinu vo Vysokých Tatrách a Piešťan s obcou Lesnicu. Obyvatelia Lesnice odišli pred pripojením k Poľsku do Veľkej Lipnice, no potom sa na prehováranie slovenských činiteľov vrátili domov. Čo mali robiť? Ako som sa vrátil všetkých poľských záberov z roku 1920 a z roku 1938. Hitler vraj ponukol Tišovi až Zakopané, ale našťastie ani Ľudáci neboli celkom na hlavu padnuti.

Druhá svetová vojna sa skončila víťazstvom spojeneckých mocností a Československo i Poľsko oslobodila Červená armáda, bolo po boku ktorej bojovali aj československé jednotky pod velením generála Ľudvíka Svobodu. No ani národ doma nesedel so založenými rukami. 29. augusta 1944 vypuklo Slovenské národné povstanie, v ktorom bojovali vojaci teraz už bývalej armády ako príslušníci československej armády a partizánov. dozvedel od pamätníkov tých dní, keď som 12.9.1939 navštívil Lesnicu, Poliaci neomekali po svojom príchode ihneď vyhnúť slovenského kňaza a nahradil ho vlastným kňazom, ktorý zaviedol do kostola poľštinu. No

ako mi hovorili lesnické ženičky, mesto spolu sa kostol ozýval plátom.

Opomenutie poľského Ministerstva zahraničných vecí žiadat oravské dediny Hladovku a Suchú Horu bolo na zákrok prof. Semkovicza rýchlo napravené.

Rozhorčenie slovenského obyvateľstva bolo spontánne a obrovské. Svedčili o tom udalosti na Orave i na Spiši, kde čs. orgány museli chrániť členov poľskej časťi delimitačnej komisie pred hnevom a fyzickým napadnutím zo strany obyvateľstva. Pri obsadzovaní oblasti Javoriny postupujúce poľské vojsko prekročilo vyznačenú demarkačnú čiaru na Prislope v snahe vniknúť do obce Zdiar. Čs. vojaci ich vastavili palbou, pritom zahynul major poľskej armády.

Tak sa uzatvárala jedna kapitola — i keď nie dlhá, ale tragicá, — slovensko-poľských stykov za roky 1918—1939. Chýbal už len posledný akt tejto tragédie: prepadienie Poľska hitlerovskym Nemeckom 1.9.1939 a účasť vojska Slovenskej republiky po boku Wehrmachtu. Výsledkom tejto slovensko-poľskej nevyhlásenej — vojny bolo obnovenie starých hraníc spred roku 1918 a teda prína. V rámci útvarov slovenskej armády slúžili aj vojaci z Horné Oravy a Severného Spiša, ktorí teraz bojovali v rámci Slobodovej armády (kam prebehli na sovietsko-nemeckom fronte) i čs. armády na Slovensku, ako aj medzi partizánmi. Vojna sa skončila 9. mája 1945, nastáva mier a treba riešiť množstvo problémov mierového života, okrem iného aj štátnych hraníc. Československo stíalo na princípe štátnych hraníc prvej republiky, to znamená neuznávalo ani mnichovskú dohodu, ani viedenskú „arbitráž“, ani odstúpenie územií Poľsku. Iné stanovisko zaujala poľská vláda, ktorá požadovala odstúpenie Tešínskeho Slezska a trvala aj na hraničných zmenách voči Slovensku z roku 1938. Tešínské územie bolo ihneď po oslobodení začlenené do štátneho organizmu československého so všetkými dôsledkami. Z poľskej strany sa rozprúdala obrovská protičeská kampaň a vysielanie katovického rozhlasu nieskedy pripomínalo hľasy beckovského Poľska. Z poľskej strany sa hrozilo aj vojensky, generál Alexander Zawadzki stál na čele obnených divizii, ktoré mali zopakovať obsadenie Tešínska z 1.10.1938. Pochopiteľne, že k tomu nemohlo dôjsť.

Iná situácia bola na slovensko-poľskom úseku hraníc. Tie obce a územia, ktoré si prisvojilo Poľsko po Mnichove, sa začlenili do čs. štátu. No ale aj na území, ktoré bolo od roku 1920 súčasťou Poľska, fungovali čs. orgány, a to z vôle miestneho obyvateľstva. Toto obyvateľstvo si podľa československého vzoru utvorilo národné výbory ako orgány ľudovej správy, verejnú bezpečnosť zabezpečovala ľudová milícia, ktorá bránila vstupu poľských orgánov. Obyvateľstvo využívalo prítomnosť sovietskych osloboditeľských jednotiek a sovietskej vojenskej správy a usporiadalo aj podpisovú akciu za ponechanie územia Československu. Zozbierané podpisy boli údajne odoslané do Moskvy.

Tento stav nemohol trvať donekonečna a čs. orgány prikročili v máji 1946, teda viac ako po 4 mesiacoch od oslobodenia tohto územia k formálnemu odovzdaniu Hornej Oravy a Severného Spiša poľským štátnym orgánom. Akt odovzdania uskutočnil za čs. stranu podpredseda Slovenskej národnej rady Milan Polák.

Nie je mi známe, že by na slovenskej strane bola história týchto území od januára 1945 do mája 1945 spracovaná. Z poľskej strany mám k dispozícii istú formu pamäti Władysława Machejka, ktorý bol vo februári 1945 povolený zorganizovať v Novom Targu okresný sekretariát Poľskej robotníckej strany (PPR) a vo svojej knihe „Ráno sa prehnal uragán“, (Wydawnictwo Literackie, Kraków 1985, druhé prepracované a rozšírené vydanie, 30 tisíc exemplárov), sa dotýka aj slovenskej problematiky.

W. Machejek prišiel dňa 14. februára 1945 s povolením organizovať okresný stranický výbor. Našiel tu občiansku miliciu, na čele ktorej stál istý Ogieň, ktorý sa potom stal nebezpečným vodcom bandítov. Major ČA Maslov informuje Machejka: „Ogieň roz-

slal svojich ľudí do dedin, aby tam tvorili občiansku miliciu. Na Spiš tiež poslal. Na Spiši je veľa Slovákov. Ti podľa všetkého chytili Ogňovho človeka a odoslali ho do Spišskej Staré Vsi (na druhú stranu hŕbu). Ogien sa každý deň rozčluje a žiada o povolenie silou vyslobodiť kolegu. Ech, aby to všetko cert vzal! Hrančná politika je delikátna...“

Ogieň vyslal na Spiš jedného zo svojich najenergickejších druhov a prikázal mu nie len zverbovať tam chlapcov do milicie a utvoriť strážnicu v Nižných Lapšach, ale tiež uskutočniť energickú rekvíričiu dobytku, ošpaných, oviec, ktorími pomôže biednému Novému Targu".

Gazdiná, u ktorej prebiehal v Novom Targu rozhovor medzi Machejkom a Maslovom, takto schvaľovala Ogňove počinanie:

— Hitler šetril Slovákov, čo sa týka kontingentov, nech teraz dávajú.

„Lahký spôsob myslenia, nekomplikovaný. Co tam pre gazdinu, hrančné problémy...“
17.III.1945 „Na Oravu“ Olek Karaś, major Maslov, Chlipala a ja. Karaś hovorí stručne udalosti posledného mesiaca na Orave.

Hneď po zorganizovaní okresnej občianskej milicie v Novom Targu si spomenul na Spiš a Oravu. Čo sa stalo na Spiši — vieme. Čo sa týka Oravy, to akýsi Nědza z Podvilkou, seržant, podrobne vysvetli situáciu. Sovietska armáda nepostavila stráž na hranici. V Podvilku ostala milicia z čias Hitlera — Hlinkova garda — ktorá udržiava bez ťažkostí kontakty s mestskom Trstená na Slovensku, kde je ich okresné veliteľstvo.

Nědza, keď porozprával Karašovi o situácii, položil otázku: „Nuž tak bude Orava patrili Poľsku, alebo nebude?“

„Bude. To je naše. Ste seržant, vezmite plagáty a organizujte občiansku miliciu v Podviku. Dávam vám šest miest. Horšie je to so zbraňami.“

„Zbrane si obstarám na mieste.“

I ďaleko žili vedľa seba dve strážnice — poľskej milicie a Hlinkovej gardy. Celkom tak ako donedávna v Nižných Lapšach. Nědza nedokázal zniesť tento stav veci, o to viac, že slovenská strážnica mala vyšedvadsa ľudi a kňaz Sobko z kázateľnice v Podviku štvval proti Poliakom ako za Hitlera: „Rež a rúbaj do krve, nebude to poprvé, dokial Slovák na Slovensku pánom nebude“. Nakonie Nědza zavolal na pomoc milicionárov z Raby Wyżnej, Spytkowic, Skawiny, Chabówky. O polnoci prepadli Hlinkovu gardu. Obišlo sa to bez krviprelatiatia, lebo tamto hrali na strážnici karty. Vzali im zbrane.

„Nemôžu byť dve strážnice v jednej obci. Tu je Poľsko.“

„Keď vy tak, my budeme robiť ináč“ — povedal výstražne veliteľ Hlinkovej gardy. Do rána mali viac zbraní ako predtým. Pozbieral medzi svojimi ľuďmi.

Zasa boli dve strážnice. Keď sovietska armáda obsadila hranicu v Chyžnom — rozkazom sovietskeho veliteľa bola slovenská strážnica zrušená a zbrane skonfiškované. Ale zbrane začali prichádzať akýmis tajnými kanálmi zo Slovenska, poľski milicionári ich veľa zabavili. Gardisti si osrili čoraz viac zuby... Až došlo ku krvavej zrážke...

Karaś prerušil rozprávanie.

Za Czarnym Dunajcom sa cesta skončila zabarikádovaná závejami snehu. Ďalej sme pokračovali na sánkach. Orava sa rozprestiera okolo Babej hory. V Podviku sa pýtame Nědzu, veliteľa strážnice občianskej milice, ako to bolo s tou krvavou zrážkou? Nědza má tvár tak zarastenú, že vlásy na nej sa mu už krúta. Za tie horúce dni mu pribudlo mnoho sivých vlasov.

— Ako to bolo? Jeden občan mi pred troma dňami hľašil, že proti strážnici ide strašná sila, slovenskí fašisti vedú ľudí z Veľkej Lipnice, Malej Lipnice, z Hornej Zubricie, Dolnej Chyžnej, Jablonky, Oravky... A my sme len šiesti. Čo robiť? Naštastie prechádzali na nákladnom aute dvaja sovietski dôstojníci z hrančného veliteľstva. Vošli na strážnicu. Sputujú sa:

„Co počuť? Pokoj?“

„Pozrite, súdruhovia, čo počuť a aký je pokoj. Idú na nás, chcú nás odzbrojiť.“

„Ach, tá fašistická zberba! Poď s nami.“

Ten zistup sa už spojil pred Podvilkom a ſiel dedinou. Päťdesať krokov pred strážnicou ich dôstojníci zastavujú.

„Kuda idoš?“

„Do cerkvi.“

„Kde tu máte cerkev? Cerkev je na opačnej strane.“

Dôstojník siahol do vrecka fašistovi z prvého radu. Vytiahol mu dva granáty. Urobil osobnú prehľadku. Zbadal som, že odhadzujú granáty pod sovietske nákladné auto.

„Areštoval ich, zatvoril!“ — dôstojník ukázal na Baduryka.

„Ja som americký občan.“

„Nevažno. Molčať... Ty agresor.“

Zistup sa rozutekal. Uvázni sme len troch. V noči hlinkovci urobili svoje. Dve milióny, ktorých som poslal na obchádzku, ťažko zranili. Väčšinu som ráno odoslal do Nového Targu.

Nědza skončil.

Je mi smutno, veľmi smutno. Pobalamuteň ťud sa diva provokovať fašistickým vodom. Treba tu mať železné nervy, aby nedopustil zbytočné prelievanie krvi. Dokonca aj ustúpiť o krok, až spadne vína horúčky... No karaš sa trhá „čine“.

— Musíme obsadiť Javorinu!

— Na koho čerta ti to bude, — hovorí a už samotným zafarbením hlasu radim Karašovi, aby sa upokojil a prešiel. Ten sa až triasol od úprimného rozhorenia.

— Mościcki mohol mať zámoček v Javorine a nás Bierut nie? (Poriadne je ešte nedovarený ten môj Karaš).

(Po obsadení Javoriny po Mnichove v r. 1938 letoval prezident Poľskej republiky Mościcki v lete 1939 v Hohenloheho loveckom zámku v Javorine. poz. aut.)

Dorazili sme do Malej Lipnice. Chalupy tu majú niečo inú architektúru ako na Skalnom Podhradí, alebo bližšie k Novému Targu. Majú takzvané „výsky“, čiže gánčky pod strechou.

Ako som zistil počas rozhovoru s niekoľkými goralmi, k vzájomným rozporom tu veď die bleda. Vezmíme si hoci tento náhodný príklad, Wincentyho Kostulu... Vysoký, chudý, v klobúku so širokou strechou.

— Koľko máte roli?

— Asi štyri morgy. A lúku.

— V koľkých kusoch? — pýtam sa, lebo poznám z reči strašné rozdrobenie poľnosti. Ale vlasy sa mi takmer postavili na hlave, keď som potul odpovedal:

— V šesdesiatich štyroch kusoch.

Nie je preto nič čudné, že niekto časom pokosi nie svoj kúsok lúky, majiteľ čaká za stromom a potom častuje košca vodkou za pomoc...

— No a vy ste Poliak či Slovák?

Zamyslel sa. Neraz sa ho na to spývali, vystavoval sa neprjemnostiam.

Napokon sa rozhodol:

— Spišský Poliak. (Na Orave? poz. autora)

— A Slováci sú?

— Sú. Spišskí Slováci.

Spišský Poliak, spišský Slovák — ani vysla ani pes...

— Ako žijete so sebou? Napríklad so susedom.

— Akože! Veď sме bratia. Dobre.

Nie, môj spolubeseník nikde nevyčítal vznešené články o bratcoch Slovancach. Hovoril o rodnom bratovi, s ktorým býva v jednom dome cez stenu. Brat si číti byť Slovákom, hoci všetci tu hovoria jedným pomiešaným poľsko-slovenským nárečím. Ako brat Wincentyho Kotulu a mnchi iní došli k presvedčeniu, že sú Slovákm, ťažko zistí.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Sen noci silvestrovskej

POKRAČOVANIE ZO STR. 1

Som realista, neverím v nadprirodzené veci a zázraky, viem dobre, že na svete sa všetko deje prirodzeným vývojom, že existuje chémia, fyzika a matematika, a predsa ma teraz zamrazí, keď si spomieniem na udloženosť tej silvestrovskej noci.

Bol to sen, určite to bol sen, lebo keby som tomu neveril, nikdy by som nevzal do ruky pero, aby som tieto udalosti opísal, a i teraz opisujem ich iba pre naše pobavenie.

Prosím vás pre všetko na svete, neverte tomu, čo vám teraz rozpoznam, a pripíšte to mojej bujnej fantázie, vyvolanej niekoľkými pochárikmi francúzskeho koňaku alebo akejosi mojej náchylnosti vidieť okolo seba súvě rozprávky.

Teda ako som už spomenul, bolo to večer, dve hodiny pred polnocou, keď som vyšiel zo svojho bytu neďaleko Koliby a vykročil som na ulicu. O tomto svojom byte musím vám povedať niekoľko slov. Bola to luxusná vila so siedmimi prieskennými a elegantné zariadenými izbami, z ktorých som obýval v podnájme jednu, a to čiernu níhodou. Majiteľ vily a bytu bol nejaký boháč, ktorého som ani dobre nepoznal, len raz som sa s ním stretol v živote, aj to iba na niekoľko minút. Pán milionár totiž väčšinu roka strávil so svojou rodinou v cestách, a preto potreboval niekoho, kto by mu byt za jeho neprítomnosti strážil. Môj šef, ktorý sa s ním poznal, odporúčal mňa, hľadajúceho v tom čase skromnú zariadenú izbu. A takto som sa dostal k luxusnému bytu, ktorého klúče mi môj domáci pán odovzdal s tým, že sa každý deň postarám o vyvetranie izieb a o ich vyriadenie. Za túto malú službu som býval v oddelenej izbe s kúpeľňou a nájomné som neplatil. Bola to ináč stará vila a terajší majiteľ kúpil ju len pred niekoľkými rokmi od akéhosi cudzinca, o ktorom nikto nič bližšieho nevedel a ktorý potom, čo predal svoju vilu, navždy zmizol z Bratislav.

Musím ešte podotknúť, že cudzinec vtedy predal vilu s celým zariadením, s nábytkom, kobercami a obrazmi, a nový majiteľ ponechal byt v tom stave, v akom ho kúpil, a nič na zariadení nemenal.

Bol som vo výbornej nálade, keď som sa pustil do mesta a o chvíľu som zacengal na bytie svojho priateľa, u ktorého som mal stráviť veselú noc a privítať Nový rok. Dvere mi otvorila akási staršia príbuzná môjho priateľa, ktorá mi oznamila, že z včierka nebude nič, lebo môj priateľ i so ženou náhle odcestoval k matke, ktorá smrteľne ochorela.

vrchy a široké pusty až po dolný Dunaj správali kedysi osudy celej krajiny.

No onedlho bude polnoc, otvorime si fľašku a pozdravme Nový rok. Vyrazená zátka tresla a z fľaše sa penivo liaľ nápoj do nastaveného pohára. Zase v histórii tohto hradu preletel jeden rok, rozlúčme sa s ním tak, ako sa patrí.

Zdvihol som pohár a vtom na chodníku neďaleko mňa zaškripali kroky. Nejaká žena sa ku mne vŕhavo blížila, až zastala pri mne. Prekvapene som na ňu pozrel. Bola pekná, tvár mala bielu ako z mramoru a z nej sa na mňa dívalo dvoje čiernych hlbokých očí. Drahocenný kožuch pokrýval jej postavu a moje skúsené oko jedným pochlodom odhadlo, že je to cudzinka.

Naliali by ste i mne z vášho šampanského? — opýtalas a a sadla si bez vyzvania na mûr vedľa mňa. Bol som prekvapený, ale vybral som druhý pohár z vrecka a naplnil ho bez slova.

— Prečo ste tu sám? Hádam niekoho čakáte?

— Nikoho alebo vás, — poklonil som sa zdvorile. — Dovolte, keď ste už tu, aby som sa vám predstavil. Volám sa...

— Nemusíte. Na zdravie!

Vypili sme si. Dival som sa na ňu ako vyjavený, a ona sedela tu vedľa mňa tak prirodzene, akoby to ináč ani nemohlo byť. Počkal som za potrebné vysvetliť jej, čo ma sem priviedlo na toto opustené miesto v polnočnom čase. Počúvala ma sústredene. Plášť sa jej sklohal a odkryl večernú toaletu s hlbokým výstrihom. V jasnej noci beleli sa jej plecia mramorovým leskom.

— Je to zaujímavé, — poznamenala, keď ma pozorne vypočula, — že ste podľahli chvíľkovej náladie. Ja som sa práve takto dostala sem, ale až z Viedne. Poviem vám to, ale naplňte mi ešte pohár.

Vypila ho na dúšok.

— Veríte v zázraky? — opýtalas a ma.

— Neverím, vôbec neverím.

— Zázraky sú, — povedala vážne. — Môj otec sa narodil tu, vo vašom meste, a ja som vyrástla vo Viedni, kde teraz žijem. Nič ma neviaže k Bratislave, nič mi toto vaše mesto neprispomína, iba malý obrázok tohto hradu, ktorý som zdedila po otcovi a ktorý visí v mojom viedenskom byte. Cez dlhé roky som si zvykla na tento obrázok. Pozerala som naň bez zvláštneho záujmu, až dnes ráno obraz ma z níhočia nič mimoriadne zaujal! Zastala som pred ním a neodolateľnou mocou ovládnutá zatúžila som hrad vidieť v skutočnosti. A od tej chvíle skoky všetko, čo som ďalej spravila, nevychádzalo z mojej vlastnej vôle, ale z akejšej inej, a ja, podrobujúc sa tejto sile, ako námesačná vybraťa som sa na stanicu a pricestovala sem do Bratislav. Ubytovala som sa v Carlton, obliekla som si, neviem prečo, večernú toaletu a prišla som sem. Pýtam sa vás, prečo?

— Zenské rozmazy. Alebo hádam ste prišli sem prečo, aby ste sa so mnou stretli, — dodal som, usmial som sa a zdvorile ukončil.

Zahľadela sa na mňa vážne, dlho a uprene sa mi divajúc do očí, a potom ticho poznamenala:

— Možno, možno máte pravdu. Úhory prekonávajú tisice kilometrov oceánnimi a so smrteľnou istotou dôjdú na miesto, kam chceli dôjsť a ktoré predtým nepoznali. Prečo?

V tej chvíli na veži starého domu hodiny začali pomaly a dôstojne odbijať polnoc. Naliali som do pohára.

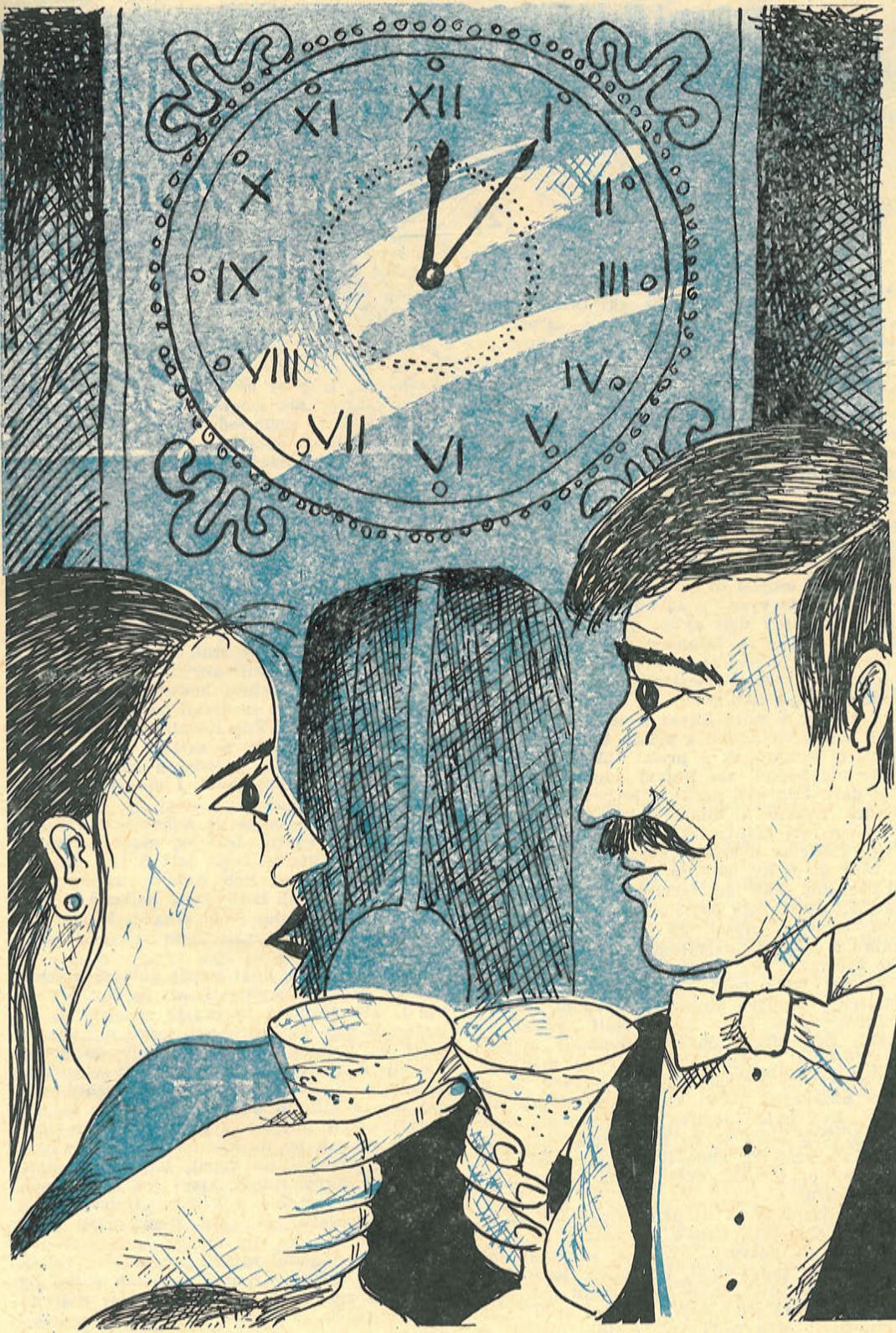
— Šťastlivý Nový rok!

— Šťastlivý Nový rok!

Vypili sme do dna a ona povedala:

— Môžete ma bozkáť. Myslim, že je to vo zvyku, — a nastavila mi svoje korálové ústa.

Bozkal som ju. Bol to bozk nemotorný, ale prišlo to všetko tak netakane, že som bol celý popletený a nemohol som nájsť tón, ktorý by zodpovedal tejto nálade a tejto situácii.

Kresba: A. Fedakova

Ona hovorila ďalej ako vo sне:

— Prišli sme sem obidvaja, aby sme podlahli na chvíľu čaru, ktoré tieto staré múry vysielačajú.

— Vypili sme si ešte za pohárik a tak sme prvú fľašku vyprázdnili až do dna.

— Ako to, že máte dva poháre? — opýtal sa ma odrazu.

— Neviem. Kúpil som si prosté dva poháre, a to je všetko.

— Ten druhý pohár ste kúpili pre mňa. Veríte už teraz? Ďakujem vám za túto pozornosť, — povedala a vďačne sa pritulila ku mne. A keď som sa pripravoval, aby som otvoril druhú fľašu, vychytla mi ju z ruky a hodila ju o starý mür. Fľaša vystrelila a jej obsah sa rozrazil po kameňoch.

— Nech si i tieto kamene vypijú na Šťastlivý Nový rok. A teraz pôjde k vám. Máte dobrý byt, máte tam teplo a máte tam niečo piť?

— Všetko mám, — zajachtal som prekvapený touto neznámou a nádhernou ženou. Cítil som sa pri nej ako rozpačitý študent na prvej schôdzke. Táto situácia ma tak trochu zlostila, ale keď som sa pobúrcný chcel z tohto zotročenia nejakou vtipnou alebo cynickou poznámkou vymaniť, moja snaha vyznala chabo a žalostne a vyskakala na tvári mojej spoločnice len zhovievavý úsmev. Cupkal som vedľa nej po hrboľatom dlždení, potom už zmierený so svojim osudem a vo vzrušenom očakávaní toho, čo má prísť. Zaviedol som ju do svojho bytu, posadil do hlbokého fotela a otvoril som fľašu francúzskeho koňaku zo zásob svojho domáceho pána.

— Máte nádherný byt, — poznamenala a ja som sa jej úprimne priznal, ako je to vlastne s týmto bytom a že som tu len skromný a chudobný podnájomník.

Štrngli sme si. Zdvihla svoj pohár, aby sa napila. Ale v polceste sa jej ruka zastavila

a ja som spozoroval, že jej tvár smrteľne zbledla. Zrak jej blúdil po nábytku, po obrazoch a po ostatnom zariadení.

— Čo sa vám stalo, prišlo vám zle? — prekrútila hlavou.

— Nie, nie je mi zle, ale... ale ja som v tomto byte už niekedy bola. To je to, čo ma vystrašilo. Bola... bola som tu určite... hocí viem, že po Bratislave som nikdy nechádzať.

— Možno, že sa vám to len zdá. Súťa sa, že nás... nás... najlepšie miesto v eudzom mieste, do nejakej uličky a nám sa odriazu záťaž, že sme tu už v živote bola. Ale to je len klam.

— Nie, nie! — skríkla s hrôzou v očiach. — Ja som v tomto byte už bola, a to veľmi dívno... veľmi dávno...

Vzal som ju jemne za ruku, zasmial som sa hlasne a povedal som:

— Keď sto tu boli bývali tak by ste sa museli pamätať i na ostatné izby, do ktorých som vás ešte neuviedol.

Zadivala sa na mňa poplašeným zrakom a pretrela si rukou čelo i oči.

— Áno, máte pravdu, musela by som požnať i ostatné izby... ja ich poznám. Počiem vám, počkajte, počkajte... áno... dlhá predizba, naľavo spálňa a napravo vchod na sklenutú verandu a rovno vedú dvere do veľkého zeleného salóna, áno?

Teraz bol rad na mne, aby som zbledol. Opis súhlasil do najmenších podrobností. No predsa usiloval som sa všetko si vysvetliť tak, že moja návštěvníčka už bola v Bratislave i v tomto byte, a to možne nedívno, a všetko, čo hovorí, je len komédiovou, ktorou mi náhľad strach.

Pomaly si sadla a začala hovoriť ako zo sna:

— Áno, chodila som po tomto byte a počúvajte ma dobre. Bola som tu raz na Silvestra, sedela som tam v kúte... áno, v tom kúte som sedela a pozrite sa len na tirolské hodiny nad vitrínou. Pamäťam sa dobre, vtedy ma vyfakali, lebo odpadol závažie...

Ešte ani nedopovedala a mosadzne závažie hodin s veľkým rachotom padlo na vitrínou a odtiaľ sa s veľkým hrmotom skotúhalo na zem. Dávali sme sa obidvaja na to ako skamenení. Studený pot mi vystúpil na čelo.

— Potom do izby vstúpil, do tejto izby mladý muž, ponášal sa na vás, ale... čím da lej sa na vás dívam, tým viac som presvedčený, že ste to boli vy... áno, vy ste to boli, určite... preboha... a zaviedli ste ma do tohto zeleného salóna a potom, keď som nad rúnom odchádzala, dávali ste mi tenúký zlatý prsteň s malou perlou... vraveli ste mi vtedy, že ho máte od svojej mamičky... Ten prsteň ste mali v kabáte... v náprsnnej taške, zabalený do ružového papiera. Musíte ho tam mať i teraz... siahnite za ním...

Keď dopovedala, zmocnil sa ma hrozny strach. S trasúcimi sa rukami vybral som náprsnú tašku a vyňal som z nej prsteň, o ktorom som dobre vedel, že je skutočne schovaný na tom mieste. Vybalil som ho z ružového papiera a podal som ho neznámej i natiadal som jej ho na prst.

— Podme odtiaľto preč! — vykrikla v stranej úzkosti. Vybehl do predizby, vzala svoj plášť a vystúpili sme spolu na ulicu. Kríčali sme mlúky vedľa seba až po hotel, kde mi podala ruku a požiadala ma, aby som ju popoludní vyhľadal, že býva v izbe číslo 172.

Vrácal som sa do svojho bytu so strachom, že sa v ňom ešte niečo prihodí, ale nestalo sa už nič, o čom by sa bolo hodno zmieniť. Tvrdo som zaspal, a keď som sa prebudil, aké prekvapenie! Na nočnom stolíku ležal môj malý zlatý prsteň. Druhé prekvapenie ma privítalo v hoteli, kde o žiadnej Viedennejčanke, ani v izbe pod číslom 172 ani inej, nič nevedeli. Tretím prekvapením bolo, že fľaša s koňakom, z ktorej sme pili, stíla ešte na stole a nebola otvorená, len závažie ležalo na zemi pod hodinami.

No iste sa mi to len snívalo. Ale povedzte, nie je to sen vzácny? Veľ ho možno snívať len v silvestrovskej noci, a tá je len jeden-jediny raz do roka!

Karel Poláček

Bylo nás pět (2)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

My, kteří bydlíme v Palackého ulici, jsme přátelé, ale ostatní jsou nepřátelé. My jsme ti nejudanější, protože jsme postrachem všech nepřatelských.

Kteří jsou nepřátelé: To jsou Ježišáci, ti jsou nejzlejší. Ostávají v Chaloupkách, jsou zrzaví a mají obličeje pihovaté, takže jsou kropenati jakoby boby, zvané řeznici. Jejich území se rozprostírá od hostince Na purku, zabírá nádraží a cihelnou a táhne se až k dělnickým domkům, zvaným Na zavadilce. S nimi sousedí Dražáci, ale ti jsou zase falesní. Nejrůzněji by byli na obě strany. Jednou jdou s námi, podruhé zas s Ježišáky. Ale jsou víc pro sebe a každému se posmívají. Jednoho Dražáka vedl pan Lešovský, strážk na obec, protože dal Duchabovi kamenem do hlavy. On brečel a jeho tatinek, co je holiček, že to dá soudu. Dražák dražácká na obci ihal, že ne, že nikdy neměl kámen v ruce, ale já ho dobré znám, je to Bednařík, ten je ze všech nejhorší, nikoho nenechá. Bednaříkovi jedí psy a kočky. Bednařík má trojku z mrvav.

A však největší naši nepřátelé jsou Habrováci, to jsou ti nejhorší sprostřáci. Habrováci i do školy nosí plné kapsy kamenů. Mají přesilu. Jejich mrvav jsou špatné, zvyky ošklivé. Povahy jsou nesnášenlivé. Často bývají po škole. Ve škole sedí v oslovských lavicích, protože neprospívají. Také vyrušují a na jiné to svádi. Ruce si nemyjí, také krk mívají špinavý a pan učitel je poslá do umývárny. Tuhle povídala, že by si Habrováci mohli za ušima sázet Brambory, všechni jsme se smáli, oni měli vztoka. A pan katecheta říká: „Vy, Habrováci, Jste plémě amalekitské, Bohu nemilé a lidem protivní.“

Území Habrováků se rozprostírá po obou březích potoka Javornického. Obyvatelé se živí chovem husí a soukenictvím. Někteří se oddávají pašeráctví, protože musejí chodit s četníky na okres. Mnozí úpí ve vězení pro špatné skutky. Habrováci každému nadávají. Běda cizinci, který by se odvážil do jejich země bez průvodu rodičů nebo jejich zástupců!

Válka s Habrováky počíná se obyčejně na podzim, když rolnici sklidí, radují se z hojných úrod a ze stolů se ozývá buchání cept. Tehdy naši vystoupí na stráň, s níž možno shlednouti celou zemi habrovskou, až k obzoru, kde sousedí s územím Lukavickým. Oko se pokochá úchvatnou vyhlídkou a ústa z plných hrdel spustí potupnou písničku, která jest Habrovským proti myslí. Tato písnička zní:

„U Křížu v maštali
chopla kobyla.
Radujte se, Habrováci,
bude hostina!
Habrov ci — hup!
Nažrali se krup.
Napili se syrov tky,
až jim bříšek puk', puk', puk'!“

Jakmile se písnička všechna ozve, již vyráží se ze všech chatrčí, domků, ano i obydli obyvatel habrovští a mávají klacky a divoce pokřikuji.

A však každě válce předcházejí manévrov, aby si vojsko zvyklo pobytu v poli a drsnému životu válečnickému. Také letos jsme se ustanovili, že budeme konat manévrov a to na vrchu Budině, jenž věvodí našemu městu a odkudž je překrásný pohled, jemuž se obdivují cizinci. Na Budině jest les, kde nerostou ani jahody ani borůvky. Nic tam není.

A tak jednoho jitru se shromáždilo vojsko u našeho domu, tatinek o nižem nevěděl, protože právě šel do magacínu pro petrolej. Kdyby to věděl, tak by zařval strašným hlasem: „Ja ti dám manévrov, vem si knihu a uč se!“ Velitelem veškeré branné moci byl Bejval Antonín neb jest ze všech nejsilnější a ve všem se vyzná. Velitelem by chtěl být Kemlink Eduard, jelikož jeho tatinek píše na beránku, pročež ho každý musí zdavit. Naš tatinek ho také musí zdavit, při čemž pokaždé vydá dýmkou z úst. Řída Kemlink se chlubí, že umí kreslit plány a tudíž nakreslil plán Budinu a okoli. Pravil, že každé vojsko musí mít plány, jináč by utrpělo porážku a musilo by se dít na kvapný ústup. On se v tom vyzná a až bude velký, že půjde do kadetky učit se na důstojníka. A bude mít šavli se střapcem. Bejval povídala, teda, že je dobré, ať ty plány nakreslí. Sám že udělal takový vynález zkázy, kterým všechny nepřátele zničí.

Přidal se k nám Zilvar z chudobince, protože viděl, že máme s sebou buchty. A měl kameny v kapsách a prak. Řekl, že přivede ještě víc hochů, ale Bejval odpověděl, že je nás dost. Řída měl pušku a levorváv a kapsle, divoce koukal a mluvil hlubokým hlasem. Já jsem měl palčát jako Husitě, když se položili táborem u města Naumburku a vyslali k nim držítky, aby je nechali být a neublížili jim. Pak šli Husitě domů a cestou zpívali „Kdož jste boží bojovníci“ a každý se lekl, když to slyšel. Já jsem četl takovou knihu a každého palčátem praštím, ať si pak jde žalovat.

Takéž jsme měli vozejk, na němž byly naloženy buchty, abysme na pochodou netrpěli hládem. Když jsme se chystali vyrazit, tu přišla Eva, dcera cukráře Svobody a pravila, že by s rámi chtěla jít na manévrov. Načež velitel Bejval Antonín odvětil, že to jsou hluousti, nebož ženská na vojnu nepatří. Eva byla lhostívá a natahovala moladinky. Tak jsem se do toho vmlíšil a otázal jsem se, proč by nemohla jít s nimi? Mně se Eva líbí, protože krásně voní po vanilkovém cukru.

Když jsem se za ni přimlouval, tak se na mne díval Jirsák Ceněk a příšerně se šklebil, mně na potvoru. Když on se díval, tak já jsem se taky díval, přistoupil jsem blíž, on šel také blíž, zatajil jsem pěsti, on také zatajil pěsti. Já jsem řekl: „Tak si pojď!“, on odpověděl: „Jen pojď ty!“ Velitel pravil, že se tet nemáme práti, protože by to nemělo žádnou cenu, na to je dost času až pak, nýco je třeba se dát na pochod. Tak jsem toho zatím nechal, ale Jirsák Ceněk to má u mne schované, já vím, proč se příšerně šklebil. On si myslí, že Eva je moje nevěsta, to je bědná lež, kdo o mně říká, že jsem ženich, tak je sám ženich a ze všech největší. Já se ženit nebudu a jestli se Ceněk bude jesté jednou příšerně šklebit, tak ho praštím tím největším štrákem.

Velitel rozhodl, že tedy Eva půjde s námi a potíhne vozejek z buchtami, aby byla taky něco platná. Eva si radostně poskočila, že tu bude hned, jestli si také může vzít s sebou Jiřinu, protože to jest její největší a nejvěrnější přítelkyně, před kterou nemá žádné tajnosti. Bejval pravil: „Proč ne? jenom koukej, ať už jste tady.“

Tak jsme čekali, porád čekali a holky nikde, velitel řekl: „Ježíšmarjá, to je doba!“, mužstvo reptalo a Ceněk se znova ozval, že to věděl hnedle, ženské že do války nepatří, ale nedival se na mne, aniž se příšerně šklebil, což bylo jeho štěsti. Kemlink bručel, že

kdyby to věděl, tak mohl jít radší k strejdivi, co má králikárnou, podivat se na jeho novou ramlici. Velitel vyslal rychlého poslance ke Svobodovým do krámu, co jako je, pan Svoboda se ho přísně otázal: „Cím posloužím?“ a nosel se zalekl, takže si koupil za krejcar bonbony a nepořídil.

Teprve za hodnou chvíli přišla Eva, provázená Jiřinou Hraždičkovou, nějakou Boženou Šebkovou a ještě jednou holkou, kteřou neznám. Všechny se chechtaly a Jiřina měla slunečník, který vzala matce. Divky byly odvedeny k vozatajstvu a tálky vozík s buchtami. A pořád si něco špetaly a pištely jako myši.

Když jsme přišli k lesu Budinu, tak holky pořály zpívaly „Ramónó“ nebo tak nějak, takovou houpou holčičí písničku strašně vysokým hlasem. Velitel se rozlobil a zařval: „Ticho! copak je to za pořádek? Nedaleko může ležet nepřítel v záloze a ony si tu krákorají, jako by nic.“

Děvčata se mu smála, Bejval měl vztek a řekl, že je to naposled a že si můžou dělat blízky ze své babičky. Holky se ještě víc smály, to ony dělají vždycky, poněvadž jsou blízké.

Na kraji lesa jsme se utábořili, abychom si odpočinuli a kochali jsme se krásnou vyhlídkou. Řída Kemlink rozvinul plán, byl krásně nakreslený, tuši vytáhnutý, střovaný, ano i barvítkami vymalovaný. Každý strom, každý kámen a cestíčka byla k poznání, takže jsme se všichni divili, jenom Čeněk Jirsák pravil: „To je toho!“

Když jsme si odpočinuli a nabrali nových sil, tu velitel holku, abychom se plížili lesem a hlasili všechno podezřelé. Tak jsme se plížili a bedlivě se dívali na všechny strany. Napřed kráčel Řída Kemlink, protože pravil, že je důstojník, a měl v ruce plán a díval se do něho a v jednom kuse velel „v pravo bled!“, v levo tot!“. I dostal najednou kamenem a zařval.

Koukali jsme se, co je a houšti zapráštělo a z něho se vyrátil Ježišák, mával klackem a křížel: „Maťte je, řežte je!“ A vizi, za ním druhý, třetí, bylo jich nejméně milion těch Ježišáků, všichni řvali jako bejkové a mávali klacky. Z toho jsem poznal, že nás řečené přepadli a snažil jsem se spasit útěkem.

Také velitel se chtěl spasit útěkem a schoval se do škarpy. Myslil si, že ho nebude vidět, ale Ježišáci ho našli, vytáhli ho za pátesy a pak ho vochlovali, jeden mu zezadu plivl na kalhoty. Ženské se daly do bréče, kvíčely a kříčely, nechaly vozejek vozejkem a utekly. Ježišáci nám sežrali buchty, načež nás honili po polich a hulákali, že nás musejí zničit, abysme si podruhé nefoukali.

Bůh ví, jak by to dopadlo, možná že bysme byli všichni po smrti, kdyby se náhle neobjevil jakýsi rolník, který byl rozzlobený. Rolník ten měl bič a křížel: „Holoto jedna setsakramentská, já vám dám plašit mně dabytek!“

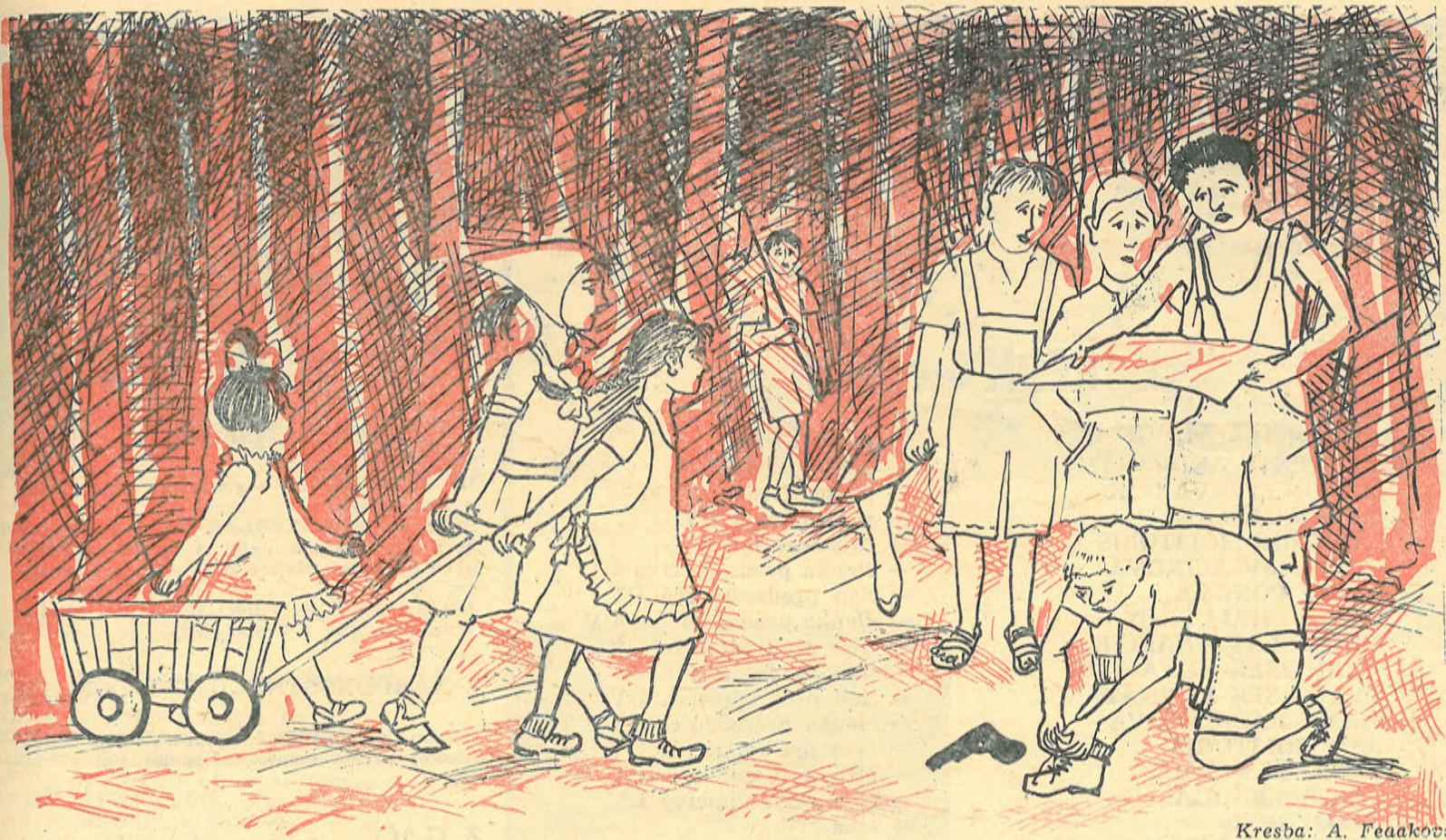
Toho se nepřítel zalekl, protože ten rolník byl podle všeho náramný sprosták a byl by nepřitele zmaloval. Tak se Ježišáci dali na zbabělý útěk a rolník pravil, že každému přerazi hnáty, jemu je to jedno. A Ježišáci utkali pořád pryč a když byli daleko, tak rolníkovi nádivali, ale nebylo jim rozumět.

My tedy šli domů a Řída Kemlink ztratil plány. Čeněk Jirsák plival krev a pravil: „Já to věděl, tak to máme. Já jsem nechálel, aby ženské šly s námi, s nimi není žádná hra.“ Jinak, pravil, by Ježišáky porazil jako nic, ani desítí by se neleckl. Ptal se mne, jestli jsem neviděl, jak se na něho čtyři sípali a on jednou po druhém složil. Já jsem řekl, že jsem to neviděl, a on se příšerně šklebil.

Já jsem pravil: „Na mne se nemáš co šklebit,“ on však odvětil: „Budu se šklebit, schválně se budu šklebit,“ tak jsem řekl: „Když se šklebíš, tak jseš opice“, protože jsem mu dal jednu přes kebuli a tak jsme se fackovali.

Velitel Bejval Antonín vece: „Fuj, fuj, nehráml!“ a odešel. Řída Kemlink pravil, že musí jít do houslí, že už dvakrát scházel. Dražák Zilvar odešel už před tím, hnedle jak viděl, že se blíží Ježišáci a také ostatní odešli.

Sel jsem teda domů s Jirsákem a celou cestu jsme se fackovali. U Dlouhé Vsi nás

Kresba: A. Feaaková

potkal pan Fajst a pravil: „To jste pěkná školní mládež!“ Proto jsme se přestali facovat a rozešli jsme se do svých domovů.

Povídala jsem, že Bejval Antonín jest velký vynálezce, největší vynálezce ze všech a je to prauda. Tuhle mně pravil, že zase něco vynalezl, ale že mně to nemůže prozradit, leda když se zadušuju, že to nikomu neřeknu. Tudiž jsem pravil: „Na moutě kutě!“ a třikrát jsem si odplivl.

Tak Bejval Antonín pravil: „Pamatuj si, že příšhal“, a pak řekl, že vynalezl hru, která se nazývá „Palč ceciliánského města Mostravy“. Hra spočívá v tom, že se na poli postaví dědina, která se podpálí a obyvatelstvo bude hasit.

Mně se to velmi líbilo a pravil jsem, že by se to mělo říct také Edovi Kemlinkovi, ten jistí dovede dělat obyvatele.

Bejval povídal, že jo, a já jsem řekl, že Zilvar z chudobince taky může dělat obyvatele. Bejval souhlasil. Ale já jsem mnil, že Jirsíkovi se to nesmí říct, protože každou hru zkázi.

„To se vr!,“ vece Bejval Antonín.

Potom řekl, že by k tomu potřeboval krabice, z nichž by se ty domy vystavěly. Jestli bych ty krabice mohl opatřit.

Odpověděl jsem: „To bysem mohl.“ Pravil jsem, že je odecizm strýčku, k němuž se nepozorovaně vloudím.

„To by bylo prima,“ vece Bejval Antonín.

My totiž máme strýčka a ten se nazývá Aleš Vařeka. Má na náměstí dům a vede obchod suknem a látkami, prodává límce, košile, jakož i krabítce.

Strejda je lakový, teta Vařeková je taky lakový. Ona se nazývá Emilie. Nikomu nic nedáj. My s nimi nemluvime.

Když mně strejda vidí, tak se mě ptá: „Co jste měli dneska k obědu?“ a já vždycky odpovídám: „Brambory.“ Strýc se tázne díle: „Mašený?“ „Nemašený,“ odpovidám. To mne navedl tatinek a pravil, že u Vařeků nesmím nikdy prozradit, že jsme měli zeňáky či boží milosti, kočičí tanec, čalamádu nebo uhlířinu, chlupaté knedlíky, nastavovanou kaši, lívance nebo dokonce maso. Kdybych mu to řekl, tak by si udělal: „Jojo, pak máte něco mit, když všecko prožerete.“ A teta by k tomu dodala: „Nejdřív jste samý ejchuchu, ale pak přijde to ouvě. Kdo

scíti, má za tři. Máte pamatovat na zadní kola.“

Tatinek pravil, že Vařekovi se bojí, že bysme se na ně spoléhali, ale to si počká. Tatinek ví, že nemáme od nikoho nic k očekávání a že se sami musíme starat. Maminka pravila: „Ona si Emilie myslí, že bych dětem ani neměla dít najist, pro děti by mně mělo být lito kousek toho žvance.“

Strejda Vařeka je strašlivě bohatý, má ve sklepě zakopané miliony zlatáků. V noci chodí do sklepa s lucernou a když přijde do sklepa, řekne broznmým hlasem: „Ábr kábr domine.“ Na ta slova rozevře se stína, ukáže se skrejš a v ní truhla, plná zlatáků. Strejda postaví lucernu na zem a pak počítá peněz.

To mně vyprávěval Franta Voborníků, co jsou u Vařeků jako nájemníci. Tázal jsem se ho, zda tu truhlu se zlatíky vidí, on odpověděl, to zrovna ne, ale že se jednou v noci probudil a slyšel, jak se ze sklepa ozývá cinkání: „Ajinuncancík — evajuncancík.“ Franta když to pravil, tak se strašně zadušoval, z čehož jsem poznal, že nevrdloučte. Když jsem to tatinkovi vyprávěval, tak se zasmál: „Hoheho!“ a dal mně větrovou pokroutku.

Vařekovi mají také dědečka, který jest děsne starý, loni mu bylo dvě stě let. Sedí porád ve fotelu, na hlavě má kulatou čepítku se střapcem, vousy mu rostou z nosu, z očí a uší a na zádech mu roste mech. Také má kapku u nosu. Sedí ve tmě, šupí tabák a potom hlučně kýchá jako když vybuchne kapsle. Pověst vyprávuje, že když jednoho dne jel kolem Vařekovic baráku sám císař Josef v kočáru, tak dědeček si klekl do blíta a podal císaři pínu písemnou žádost, aby dostal trafiku. Císař pán poručil zastavit přejezd, vlněně se usmál, řka: „Dobrý muž!“

Dědeček už nic nevidí, ale zato sluch má výstrý. Když k krámu strejda Vařeka povídá učedníkovi, aby skočil s penězma na poštou, tak dědeček tlouče holi o podlahu a vztekle zaře: „Nedovolím, aby se tu zbhúdarma vyzvávaly penze!“ Proto když je u Vařeků řeč o penězích, tak se mluví řeptem.

K odcizení krabic jsem si vybral chvíli po polednímu, když jsou po obědu. V ten čas tetinka Emilie nadává v kuchyni služce a služka odmlouvá, učedník pak jde s jinými uvní hrát karly na kláda u novostavby. Strejda Vařeka si pak lehne v krámu na pult,

dá si štúček suknna pod hlavu, jiným kusem látky se přikryje, načež praví: „Á jo, stoji to všechno za hovor, kdyby někdo přišel, tak mne zbudte,“ ale v tu dobu nevřichází žádný zákazník. Potom báječně chrápe a o nicem neví.

Tak jsem se vplížil do kvelbu, opatrně se rozhlíže na všechny strany, zda neuslyším podezřelý šramot. Jsem v tom krámu dobře obeznán a vím, kde co je. Tak jsem vlezl pod pult, kde jsou krabice s košíkem a jiné zboží, vyházel jsem to všechno na podlahu a popadl jsem škatule a již jsem byl venku. Tam na mne čekal Bejval Antonín, aby mně pomohl, pročež uchopil část košíku a utkali jsme, abysme byli pryč, neb strejda, kdyby to věděl, tak by dělal jako blízen, že má takovou škodu, a já bych pak doma neobstí.

Pak jsem šli do poli, s námi šel řád Kemlink a s námi chtěl jít tříček Jirsík, ale nikdo se ho neprosil. Tak on dělal jako že s námi nejdě, ale já dobře viděl, že nejdě s námi, že jde s námi. Když jsme byli v polí, tak jsme z těch krabic postavili dídu, já jsem napsal ma jeden barík Škola, na druhý Obecní úřad, na třetí Koloniál a na ostatní nic. Čeněk Jirsík porid o’umeval a pak pravil, že na jednu škatuli by se mělo napsat Kostel, ale já jsem pravil: „S tebou se nikdo nebaví,“ on odpověděl: „S tebou se taky nikdo nebaví,“ já jsem pravil: „To jsem řekl já a ty si vymysli něco nového.“ On pak mlíčel a já jsem byl rád, že jsem ho převezl.

Náčez jsem napsal na jednu krabici Hostinec U havrana a před tou krabici jsme si sedli na bobek jako že sedíme v hospodě a mluvili jsme řeči. A Čeněk Jirsík smutně pravil: „Škoda, že jsem po sv. zpovědi. Kdybych nebyl po sv. zpovědi, tak bych taky jakoby seděl v hospodě jako bych půl pivovar a dělal bych obyvatele. Ale protože jsem po sv. zpovědi, tak nesmím, abych nezhlížel sloven nebo skutkem.“

„Tak jdi pryč, ty vole,“ pravil jsem.

On se hnusně zmrzlil a odpověděl: „Ty kluku pitomá, kdybych nebyl po sv. zpovědi, tak bych ti vynadal!“ Pohrozil mně pěstí a povídal: „Poťkej, ty mouló, až nebudu po sv. zpovědi, tak ti rozobju frňák.“

My však nedbali na tu hlkouhou řeč, ale seděli jsme v hospodě a mluvili řeči.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLÉ

NOVÉ ORGÁNY KSSČaS ZVOLENÉ NA 8. ZJAZDE

JÁN MOLITORIS

— čestný predseda Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechova Slovákov v Poľsku

ÚSTREDNÝ VÝBOR

EUGEN MIŠINEC
AUGUSTÍN ANDRAŠÁK
ANTON PIVOVARČÍK
ZENON JERSÁK
ĽUDOMÍR MOLITORIS
ŽOFIA BOGAČÍKOVÁ
JOZEF ČONGVA
ŽOFIA CHALUPKOVÁ
BRONISLAV KNAPČÍK
FRANTIŠEK KOVALČÍK
FRANTIŠEK KURNÁT
ANNA MAČIČÁKOVÁ
JÁN MOLITORIS
DOMINIK SURMA
JÁN ŠPERNOGA
ALOJZ BIEL
VLADISLAVA BOGAČOVÁ
VENDELÍN BOSÁK
ANNA CAPIAKOVÁ
MÁRIA GRIBÁČOVÁ
JOZEF GRONSKÝ
FRANTIŠEK HARKABUZ
ADAM CHALUPEC
MÁRIA KAČMARČÍKOVÁ
ANNA KRIŠTOFEKOVÁ
ANDREJ MILAN
LÝDIA MŠALOVÁ
JÁN PETRÁŠEK
JOZEF PIVOVARČÍK
FRANTIŠEK PLEVA
EVA POSPÍŠILOVÁ
JÁN REPIŠČÁK
JÚLIA ŠCUREKOVÁ
MAREK ŠLUSARCZYK
FRANTIŠEK ŠOLTÝS
RŮŽENA URBANOVÁ
VENDELÍN VENGRÍN
ANNA VOJTIČKOVÁ

- predseda ÚV
- podpredseda ÚV
- podpredseda ÚV
- podpredseda ÚV
- tajomník ÚV
- členka predsedníctva ÚV
- člen predsedníctva ÚV
- členka predsedníctva ÚV
- člen predsedníctva ÚV
- člen predsedníctva ÚV
- členka predsedníctva ÚV
- člen predsedníctva ÚV
- člen predsedníctva ÚV
- členka predsedníctva ÚV
- člen predsedníctva ÚV
- člen predsedníctva ÚV
- člen predsedníctva ÚV
- člen UV
- členka UV
- člen UV
- členka UV
- členka UV
- člen UV
- člen UV
- člen UV
- členka UV
- členka UV
- člen UV
- členka UV
- člen UV
- člen UV
- členka UV
- člen UV
- členka UV
- člen UV
- člen UV
- členka UV
- člen UV
- členka UV

HLAVNÁ REVÍZNA KOMISIA

JOZEF KRIŠÍK
ALOJZ BUGAJSKÝ
JÁN GRIGLÁK
ALOJZ GALUŠ
MILAN KULAVIAK
FRANTIŠEK MODLA
ĽUDIE SMETANOVÁ

- predseda
- podpredseda
- tajomn k
- člen
- člen
- člen
- členka

ČESTNÝ SÚD

**ANDREJ SKUPÍN
VENDELÍN KREMPASKÝ
ANDREJ GOMBOŠ
VLADISLAV OTREMBIÁK**

- predseda
- tajomn k
- člen
- člen

HOSTIA 8. ZJAZDU

Z ÚSTREDNÝCH ORGÁNOV A NOVOSACZSKÉHO VOJVODSTVA

Włodzimierz MOKRY — poslanec Sejmu PR,
Jan TUREK — podpredseda Vojvodského národného výboru,
Bronisława WALIGÓRA — riaditeľka Oddeleenia kultúry a umenia Vojvodského úradu,
Roman KOSTANECKI — riaditeľ Spoločensko-administratívneho oddelenia Vojvodského úradu,
Mieczysław PACHOLARZ — námestník kurátora osvety a výchovy Vojvodského úradu,

Z ČESKOSLOVENSKA

Dr. Rudolf REMIŠ — generálny konzul ČSSR
v Katoviciach,
PhDr. Svetozár ŠVEHLÁK CSc — vedúci Od-
boru pre výskum dejín a života zahranič-
ných Slovákov Matice slovenskej v Bratisla-
ve,
Jiří KRYŠPÍN — vedúci redaktor Českoslo-
venského sveta v Prahe

Z NÁRODNOSTNÝCH SPOLOČNOSTÍ

Roman LUBINIECKI — predstaviteľ Ukrajinской kultúrno-sociálnej spoločnosti v Poľsku

Z TLAČE

Redaktori Gazety Krakowskiej a telewizie
Kraków

KOMISIE ZVOLENÉ NA 8. ZJAZDE

MANDÁTOVÁ KOMISIA

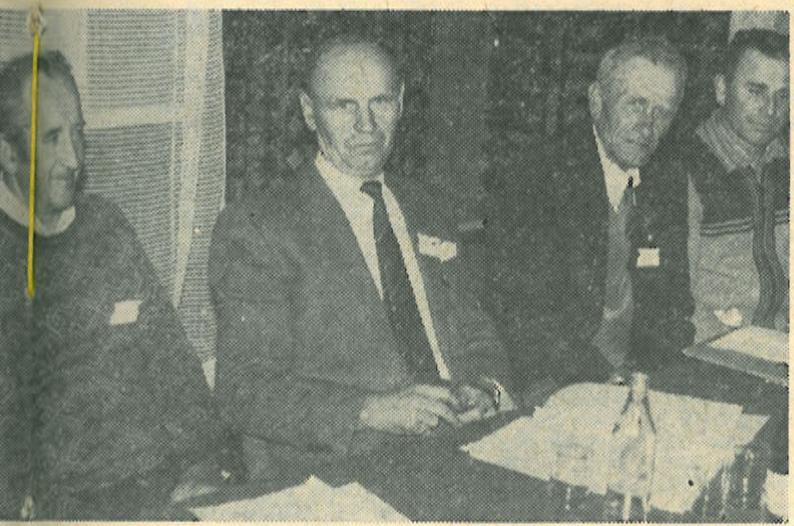
AUGUSTÍN ANDRAŠÁK z Jablonky — pred-
seda
JOZEF KRIŠÍK z Vyšných Lapšov
JULIA ŠCUREKOVÁ z Novej Belej

KOMISIA STANOV

DOMINIK SURMA z Krempach — predsedá
BRONISLAV KNAPČÍK z Mikolowa
ANNA KRIŠTOFÉKOVÁ z Varšavy

V sekretariáte zjazdu boli krajanky Žofia Bogačíková a Mária Kačmarčíková

Nad Budúcnosťou Spoločnosti sa zamýšľajú: František Šiškovič z Kacviny, Bronislav Knapčík z Mikolowa, Anton Pivočík z Kacviny a František Modla

Referát ÚV pozorne sledujú (sprava): Alžbeta Klukšovská z Krempáčov, Mária Holová z Lapšanky, Júlia Ščureková a František Chalupka v Novej Belej a (spredu) tajomník ÚV Eudomír Molitoris

NÁVRHOVÁ KOMISIA

ZOFIA CHALUPKOVÁ z Novej Belej — predsedníčka

JOZEF ČONGVA z Katovíc

EUDOMÍR MOLITORIS z Krakova

EUGEN MIŠINEC z Hornej Zubrice

LYDIA MŠALOVÁ z Hornej Zubrice

ANTON PIVOVARČÍK z Kacviny

JÁN ŠPERNOGA z Varšavy

RŮŽENA URBANOVÁ zo Střelina

VOLEBNÁ KOMISIA

JÁN MOLITORIS z Kacviny — predseda

ZENON JERSAK zo Zelova

EUGEN MIŠINEC z Hornej Zubrice

VYZNAMENANIA

ŠTÁTNE

Za aktívnu, obetavú a spoločensky angažovanú prácu v prospech našej organizácie a krajiny obdržali na 8. zjazde KSSČaS dňa 25. novembra 1989 vysoké štátne vyznamenania nasledujúci krajania:

Lýdia MŠALOVÁ z Hornej Zubrice — Galaviersky kríž Radu obrodenia Poľska;

Alojz ŠPERLÁK z Jablonky — Zlatý kríž za zásluhy;

Zofia BOGAČÍKOVÁ z Nedeca — Strieborný kríž za zásluhy;

František HARKABUZ z Harkabuza — Strieborný kríž za zásluhy;

Usmyiaty František Kovalčík z Krempáčov — vyznamenaný Strieborným krížom za zásluhy
Snímky. J.S.

František KOVALČÍK z Krempach — Strieborný kríž za zásluhy;

František KURNÁT z Novej Belej — Strieborný kríž za zásluhy;

Andrej SKUPÍN z Novej Belej — Bronzový kríž za zásluhy;

Viktória SMREČÁKOVÁ z Malej Lipnice — Bronzový kríž za zásluhy.

VCJVODSKÉ

František HARKABUZ z Harkabuza — Zlatý odznak za zásluhy pre Novosáčské vojvodstvo;

Alojz ŠPERLÁK z Jablonky — Zlatý odznak za zásluhy pre Novosáčské vojvodstvo;

Anna MAČIČÁKOVÁ z Jurgova — Odmenu riaditeľa Oddelenia kultúry a umenia Novosáčského vojvodstva;

Ján SOLAVA z Dolnej Zubrice — Odmenu riaditeľa Oddelenia kultúry a umenia Novosáčského vojvodstva

Anna KRIŠTOFEKOVÁ z Varšavy — Diplom riaditeľa kultúry a umenia Novosáčského vojvodstva

Anna MAJERČÁKOVÁ z Novej Belej — Diplom riaditeľa kultúry a umenia Novosáčského vojvodstva.

MEDAILY ZA ZÁSLUHY PRE KSSČaS

Za dlhorčnú a obetavú prácu pre rozvoj našej Spoločnosti boli na 8. zjazde KSSČaS dňa 25. novembra 1989 odovzdané medaily Za zásluhy pre KSSČaS (priznané skôr) nasledujúcim krajanom:

Antonovi CAPIAKOVI z Chyžného (in memoriam);

Terézii GAJEVSKEJ z Podvylka;

Márii NIEDZIELAKOVEJ z Podvylka;

Vladislavovi OTREMBIAKOVI z Oravky;

Vladislavovi PIERONKOVI z Podvylka;

Eduardovi PRYLINSKÉMU z Podvylka.

va Delegáti z českých stredisk. Zlava — Zenon Jersák, Vladislav Pospišil, Lydie Smetanová, Eva Pospišilová a Růžena Urbanová

Tlieskajú delegáti z Oravy

MARGITA FIGULI

TRI GAŠTANOVÉ KONE

(9)

Pustil som sa cez oráčiny hore ústraním. Spravil som len niekoľko krokov, keď naráz ma ovial tuhý západ zeme, a tu som trochu postál. Priam ma omráčila vohna rozvalených brázd. Bol to teplý výpar zhlboka a bebel sa ponad žirnu hlinu. Prišlo mi na um, že práve v tento čas i moje zeme v Turci, i keď ešte len prenajaté, prebúdzajú sa pod čeriesom. Zahorel som nečakane preukrutovou láskou k nim a zdalo sa mi, že niet krajšej robyty od sedliacej. Prvý raz v živote zamysiel som sa nad tým, preto som sa už dôvod neprestal tútať po svete a nenadobudol si gazdovstvo. Ale viem, musela prísť žena, aby prebudila vo mne ľísku k hrude. Musela to byť žena akó Magdaléna, pri pohľade na ktorú cítil si všetky chuti a vohné sedliackeho života.

Už som si bol istý, že Magdaléna a zem sú veci nerozlučiteľné. Už som si bol istý, že ako kedysi pri pohľade na Magdalénu zahorel som opravdivou láskou prvý raz k žene, tak v spojistosti s ňou pri pohľade na brázdy zahorel som opravdivou láskou k zemi.

Mal som sto chutí vysúkať si hned' tu rukávy a začať obrábať pole nepretržite do sklonku života. Bol by som sa k nemu pripil ako pijavica na žily a roky do smrti boli by mi krátke, aby som sa stačil tou prácou dosýta nasýtiť. Nemal som už v sebe ani kvapky tuláckej krvi. Tak ta vie premeniť uťačiti žena.

Lenže teraz nebola čas na rozjímanie. Bránil mi v tom iné starosti.

Starček pred chvíľou povedal, aby nás tu nezastihol západ slnka. Akoby som ci jeho slová vzal k srdcu, pozrel som na vršok, za ktorým orali Zápotočnovci, a pobral som sa cezeň na druhú stranu.

Zdaleka som ich už videl a ju som poznal prvú.

Stala medzi brázdami a držala za uzdu koňa.

Zápotočný stál za ním s dlhou haluzou v ruke. Povedla neho bolo hodene zlomené bŕčisko.

Ked' som ich zbadal, práve sa Janko rozohnal a udrel koňa tak, že sa celý prehol a podbrušinou dotkol sa hrúdu. Nechápal, ale vydal zo seba zvuk, podobný kvíkaniu, až mi to preniklo srdce.

Orali do vršku a kôň im nechcel ísi. Bol to akiste jeden z tých, čo nechceli fahat. Ale načo si potom do robyty berie zlého koňa? Človek by naozaj uveril, že len preto, aby mohol s ním vyčíňať a aby sa musela Magdaléna dívať na muky zvierat. Cudoval som sa, ako držala uzdu navenok pokojná, len tvár malá chmúrna.

Akoby boli vstúpili besy do Jana, tak fal neborák koňa, že som videl z diaľky, ako mu nevierajú po chrabte klobásy. Ubohé zvieratá sa triaslo a metalo na všetky strany.

Ale potom, čo sa stalo, prinútilo ma bez uvažovania rozbehnuť sa k nemu na oráčinu.

Ked' sa kôň ani pri najbolestenejších údezech nepohol, lebo už bol celkom dobrý, Zápotočný prešiel k jeho hlave a lúzol ho dva razy po pysku. Kôň sa vydobil vysoko do povetria a vyrhol Magdaléne uzdu z ruky. Zápotočný v zúrivosti zahnal sa na Magdalé-

nu, ale odhodila sa a znova chytla s nímahou remence.

— Drž ho! — zaškrabal a vtom už aj fal, ako bez rozumu, zviera po papuli, po ušiach a očiach.

Kôň sa metal a hľadal zíchranu. Hodil sa vše napravo a zas naľavo. Magdaléna ho už nevyládala udržať a pustila remence. Kôň sa zahodil ponad ňu a vyvrátil z brázdy pluh. Magdaléna ostala ležať pod jeho bruchom, a stačil zásah kopytom, aby dokonala.

Vtedy som už vedel, čo mám robiť.

Aký som dlhý, pustil som sa dolu medzami. Kým som doletel, kôňovi syčala na všetky strany z pyska krv. Ale Zápotočný ho ďalej mlátil a nedbal ani na to, v akom nebezpečenstve je jeho žena.

Jano tak vrieskal, že ma nepočul, keď som utekal. Len keď som sa zastavil pred ním, vyvalil oči od prekvapenia. Pokladal ma vari za zjavenie, lebo ešte i potom sa zahnal na koňa. Vychytil som mu haluz a sošil som ho tak, že sa vyvalil medzi brázdy v bezvedomí. Bál som sa, že si vari zlomil väz.

Skončil som k Magdaléne a vytiahol som ju spod koňa. Až teraz sa pustil do behu a pocvával aj s pluhom celé okolie, akoby mu horela hlava. Keď ho neskoršie chlapí chytili, neostalo z pluha ani pamiatky, rozdrúzgal ho a rozvláčil.

Mne, rozumie sa, prvou starostou bola Magdaléna.

Už druhý raz som ju oslobođil spod konských kopýt. Už druhý raz som ju takto držal na rukách. Nečakal som na podobné stretnutie.

Držiac ju v náruči, poobzeral som sa do okolia. Hľadal som poľnú studničku alebo pramenok, kde by som nabral vodu. Napokon som ho našiel pod krom liešťa a ta som ju zaniesol. Položil som ju na zem, nabral do priehrtia vody a obliaľ som jej tvár.

Tažko a neprítomne sa preberala. Zasa nechápala chytrou veci okolo seba, ako v tý mesačnú noc pod borovicami. Niekoľko ráz otvorila oči a znova ich zavrela, ale si ma nevšimla.

Možno, že si myslala, že je to naraz Janko k nej taký nežný, a nestála o jeho nežnosť. Nevedela, že Jano leží prevolený dolu brázdami. Aby som sa sám o tom presvedčil, obzrel som sa, či nám nie je reku nebezpečný.

Ked' ma dlho nepoznávala, prihovoril som sa jej:

— Magdaléna.

Najsemprv, akoby šla v tme za nejakým hlasom, dvhala pomaly hlavu a potom, akoby sa spomätala, otvorila oči a prezrela mi do tváre, ktorú som mal nahnutú nad ňou.

— Peter, — povedala neisto a habkala mi po rukách, a pleciach, aby sa presvedčila, či som tam skutočný.

— Ano, ja som to, Magdaléna, — uistil som ju, — prišiel som, ako som ti sľúbil.

Pri týchto slovách zadrol sa mi hlas v hrdle a jej sa rozliali kolo mihalnic dve slzy. Viem, že nám obom bolo tažko, ale čakal som, že ma odmení aspoň krátkym úsmevom za to, že som prišiel. Naopak. Čim ďalej, tým meravejšie hľadala do mojich očí. Napokon zdvihla a povedala:

— Co je s Janom? — a hľadala ho po okoli.

Hľadala Zápotočného a mne akoby bol srdce navliekol niekto na ražeň.

— Magdaléna, — povedal som jej vyčítavo, — ty sa viac staráš o neho ako o mňa? Magdaléna...

— Som mu ženou, Peter, — naznačila zatrpknuto, — a kým som jeho, nesmiem zabudnúť... Nedokončila, len zažmúrila oči v bolesti.

— Dival som sa, ako ťa pred chvíľou mučil, — pripomenal som, aby sa spomätala.

— I Krista Ľudia mučili, a nezanevrel na Ľudstvo.

— Ale ty nie si Kristus, Magdaléna, — snažil som sa ju priviesť k rozumu.

— Ja ho len nasledujem, Peter.

— Ty si celkom zošalela, — vyhľkoval mi z úst, keď som počul, do akej bezmožnosti upadla, a videl jej tupý pohľad dolu na brázdach, kde ležal prevolený Zápotočný.

— Odid, Peter, lebo ťa zabije. Aspoň ty sa zachráň. Na mne už nezáleží.

Len čo to vypovedala, chcela vstať a vziať zo strachu odbehnuť odo mňa, akoby sa bila môjho stretnutia so Zápotočným.

Zadržal som ju a po slatikách som jej zopakoval, že som si prišiel po ňu. Nemala už sľúbiť pochopit to, lebo zostala meravo nezmenená.

Chcel som ju nejakovo prehovoriť, chcel som ju nejakovo prebrať.

— Ty nepočúvaš, Magdaléna? — a zbadal som s úžasom, že všetky moje slová sú mŕtve.

Nespúšala oči z oráčiny, a keď som sa obrátil v smere jej pohľadu, zbadal som, že z brázd sa dviaha Jana Zápotočný a že ta tiež tak ľahko preberá. Stál kolisavo a rozpamäťoval sa, kde je studnička s vodom. O chvíľu zamieril rovno k nám.

— Zabije ťa, — upozorňuje ma Magdaléna, — nemal si prísť, ja by som to bola do smrti už nejakovo vydržala.

— Može ma i zabíti, — odhodlane hovorí, — bez teba i tak je nie život nič platný.

— Na druhom svete sa stretneme, — odbaňuje ma, — keď nastane nás čas.

— Chcem ťa na tomto svete, Magdaléna. Chcem ťa tu a nedám sa zabíti, ak mi sľúbiš, že budeš moju ženou, keď nájdem k tomu zákonitú cestu.

A už som aj skočil na nohy, lebo Zápotočný sa blížil. Postavil som sa pevne, rozkročeno a čakal som s vypätými prasami.

Zápotočný prešiel popri nás a zamieril priamo k studničke, akoby nás tam ani nebole. Zohol si hlavu a oblieval ju vodom. Tieckla mu v cícerkoch po šíji a po košeli. Najviac si čapkal temeno a niekoľko ráz sa nachlípal z dlani. Vodu dlhie ločkal v ústach a potom ju vypfúl so zvyškami prsti.

Už som si mysliel, že sa to všetko pokončí, keď vtom, ako bol zohnutý, chytil do oboch rúk kameň, ktorým bol zaháňny odtok pramienka, a zdvihol ho proti mne. Stačil som ešte odskočiť od Magdalény, aby aj ju nezasiahol. Nemal som sa čím brániť a Magdaléna to vytušila, lebo keď sa rozohnal, aby ma ovalil, tak prenikavo skričala, že sa ozvena ešte dlho potom niesla cez hory. Neostávalo mi, iba sa pred ním uhýnať. Ale keď som chcel znova odskočiť, pošmykla sa mi noha, lebo zem bola ešte klzská zjari, a na všetko nešťastie prevrhol som sa dolu brehom. Zápotočný niesol kameň zdvihnutý v rukách a videl som zo zeme, ako mi ho mieri rovno na hlavu.

Iste by ma bol smrteľne zasiahol, ale vtedy Magdaléna volala už plným hrdlom o pomoc.

Najsemprv sa zjavil prvý človek s motykou na vršku a rozbehol sa delu. Za ním utekalo niekoľko chlapov. Povychedli až ženy, čo zbiehali v hore haluzinu. Sám neviem, kde sa zrazu toľko Ľudi nabralo, lebo predtým som v Okružinách neviel nikoho.

Jano aj tak vydolil kameň do mňa, ale už nemal v rukách istotu a netrafil ma. Kameň sa zgúľal na oráčinu a zastavil medzi brázdami.

Ja som sa chytrou pozberal, takže ti, čo ma prišli ratovať, ani nevedeli, čo sa vlastne stalo.

Ba, Jano celé toto neštastie zvalil na koňa. Ľudom dosť duchapričomne vysvetlil, že sa im splašil pri oráči. Mňa vraj kôň zrútil v

behu, keď som ho chcel chytiť, a Magdaléna sa preťakla, že zdivené zviera niektorému ublíži.

— Tým ich odbavil.

Jano sa veľmi mýlil, keď si myšiel, že Magdalénino volanie zakryje výhoverku. Čo v ten večer plná dedina bola reť. Hovorilo sa všade, že človek, ktorý bol pri tej príhode v Okružinách, je tým bludárom, čo slúbil Magdaléne, že si po ňu príde. Ostatne sa už ľahko domyslelo.

Najhoršie bolo, že Magdaléna ľahko ochorela.

Rozhodol som sa, že neodidem z Leštín, kym nevyzdravie. Musel som mať bezpeku a musel som počuť od nej posledné rozhodné slovo. Uznával som, že vtedy pri oraní nedvedela si dať chytrou veci dokopy. V tom zmätku a prekvapením ľahko jej bolo vyniesť nad sebou rozsudok bez dôkladného uváženia. Hoci viem, že už vtedy bola tajne rozhodnutá len pre jedno, odísť naveky somou.

Zvesti o jej chorobe a uzdravovaní nosil mi malý, chudorlavý dedinkan do krémky, kde som sa ubytoval. Zakaždým som mu zaplatil deci, lebo tak sme sa dohovorili. Pretože si vypil rád, usiloval sa chodiť čím ľastejšie. Tak som vedel o každom Magdaléninom dychu.

Rozumie sa, neboli to zvesti radostné.

Sám na vlastné oči som videl, ako niekoľko ráz viezli lekára. Povrávalo sa napospol, že Magdaléna už z toho nevyide. Ba istého večera bola tak zle, že sme všetci v krémke sedeli skrúšení. Nik nepil, hoci každý mal sklenku pred sebou. No najtrpejšie bolo mine.

Moje položenie zhoršilo sa ešte tým, že do Leštín prišla Magdalénina matka hneď, ako sa dozvedela o neštasti. Sprvotí mi len od ľudu odkazovala, aby som vzal žobráku pálicu a vrátil sa do horúceho pekla. Všetku vinu zvaľovala na mňa, v jej očiach bol som najhorší človek. Ani s Magdalénou nemala zlútovania. Takého gazdu vraj by iná na rukách nosila, za najštastnejšiu ženu by sa pokladala. Nemusí žiadať ani chleba, ani groša. Do samých hodvábov by ju vyobliekal, ale ešte aj tým mu zjedá srdeč, že nosí len to oblečenie, čo si od rodičov z domu doniesla. Pije ho súta pijavica. Akože sa nemá krv v ňom búriť!

Maliaričkine slová nepripúšťal som si veľmi k sluchu. Húdla vždy to isté. Lakomosť a ctižiadlosť vyostrovali sa u nej s vekom. Nemala a pri jej vlastnostiach ani nemohla mať čo len za náprstok dobréj vôle riešiť veci ľudskej. Zápotocného majetok jej nebezpečne zahmínil zrak.

Hneď pobadala, že jej reť a odkazy majú na mňa slabý účinok. Preto sama prišla za mňa. Popýtala krémárku, aby ma priviedla z izbietky, čo som mal prenajatú. Neodporoval som, hoci mi vopred bol jasný zmysel i

výsledok nášho stretnutia. Snažil som sa ovládať a pokoju som povedal:

— Dobrý deň.

Neodpovedala na pozdrav, len mykla plecom a premerala si ma od päty po hlavu. Uvelebila sa v krémke za prostredný stôl, kde sedávali vzácnnejši hostia, a hánkami prstov vyzývalo klopka na dosku.

Stál som konča výčapu a čakal. Pritom som si všimol, že ani strach o dcéru jej nebránil, aby sa nevyobliekala do šiat, ktoré by ctili Maliaričkín dom. Na ruke mala ľažkú prsteň a v ľane bielu šatôčku z jemného batistu, ktorú žmolila prstami.

— Nazdávam sa, že mi chceete niečo poviedať, — vratim a pretínam ľadovú stenu, ktorú medzi nás pochopiteľne postavili udalosti.

— Chcem, — prisvedčila, ale nevľúdne, až zlostne, — Mám na to právo, som jej matka. — Vyďchala. — Nemôžem fa ani za človeka poklať, keď si vniesol do našho i Janovho domu toľky rozbros. Teraz hám už budeš mať dušu na mieste, keď jej nebudete na svete. Veď ty si ju o život pripravil. Ze sa nehanbiš ukazovať sa ľuďom na oči! — Vstala a rozhodila ruky proti mne ani jastrab kŕidla, keď sa hádzal na korist. — Akáže hanba takému popolovárov? Dnes tu, zajtra tam. Netrápi ho svedomie, že mu za hriechy prst boží pri najbližšej bûrke chalupu podpáli, alebo že mu za priestupky proti poriadnym ľuďom privál úrodu odnesie. Ľahko takým popolvárom — niktošom!

Smelo som pokročil od výčapu k nej, aby som zastavil jej hanobnú reč. Nikdy v živote som sa ničeho podľa nedopustil, aby na mňa mohla urážať takým ponížujúcim spôsobom.

— Je pravda, že nemám taký majetok ako Zápotocný, — bránil som sa, — lenže človek nie je človekom len podľa imania. To by bola pre život falosná, neprimeraná miera. Sú isté ľudske vlastnosti, ktoré majú cenu veľkého bohatstva, a na to ste zabudli. My dva s Magdalénou dívame prednost týmto vlastnostiam pred leštinským chotárom. Jedine my dva máme právo rozhodnúť o svojej budúcnosti, lebo sa rozhodujeme dobrovoľne, bez násilnosti a čistým srdcom.

— Ach! — vykrikla Maliarička. Lotor lotrovský, namičodný!!! Žandármu fa dám viesť z dediny. — Obrátila sa ku krémárke, hľadajúc u nej uznanie. — Co je to za človek-beštia, keď ani pri Magdaléninej smrti nevstúpi do seba?

Krémárka sa náročky odvrátila a pokročila zavriť okno, aby Maliaričkin krik zbytočne neupozorňoval chodcov na hradskej, že si ostrejšími hlasmi vybavujeme veci medzi sebou.

— Iný by sa už bol dívno dovtípil, ale on nie a nie sa hnút stadieto. — Triasla sa od hnevú.

— Magdaléna je Zápotocného žena, nuž neviem, naču tu vyčkávať? — oborila sa na mňa ešte prudkejšie. — Neskoro ti príša na um príši si po ňu, ty, ty, — hrdo zodvihla hlavu dohora, — ty tulák-popolvár!

Neviem, ako sa jej vplietol do myšienok ten popolvár, ale mal som nazaj s ním niečo spoločného. Každý musí uznať, bola to ľažká úloha Popolvárovi z rozprávkového sveta postaviť vojsko ježíbab, premocť troch drakov a odiť moc Zeleznému Mnichovi, ale omnoho ľažie bolo mne, popolvárovi dnesných čias, vyslobodiť Magdalénu z moci jej matky a Zápotocného, lebo mne chýbal záračný palošik. Namiesto neho mal som iba svoje svedomie, odhadlanosť a nesmiernu lásku, za ktorú bol som ochotný dať život.

No v krutej podobe zjavili sa mi veci až vtedy, keď rozlútená Maliarička odišla. Magdaléna bola oddelená odo mňa možno navždy. S poslednými silami zípasilu v Zápotocného dome a ja som nemal ta prístup, sťa do zakliaťeho zámku.

Chcel som Magdalénu aspoň naposledy vidieť, ale Zápotocný to nedovolil. Mohol som sa ta dostať násilím, ale videlo sa mi nevhodným robíť výtržnosť pri jej smrti. Bol som už aj pred ich vrátkami, kde ma odprevadila krémárova žena, ale mňa nepustili dnu.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

POZDRAVY 8. ZJAZDU

ČESKOSLOVENSKÝ ÚSTAV ZAHRANIČNÍ
NOSITEL „ŘADU REPUBLIKY“

V Prahe dňa 23.11.1989

Vážení priatelia, vážení krajania,

dovoľte mi, aby som Vás čo najsrdečnejšie pozdravil menom Výboru Československého ústavu zahraničného. Schádzate sa pri mimoriadne významnej a radostnej udalosti a to pri priležitosti Vášho snemovania — 8. zjazdu Kultúrno-sociálnej spoločnosti v Poľsku. Schádzate sa uprostred činorodnej prúce obklopnenej plodmi vašej činnosti. Existencia Vašej organizácie dokumentuje význam, ktorý má pri formovaní českého a slovenského života vo Vašej krajinе. Schádzate sa, aby ste si zbilancovali jednotlivé úseky činnosti Vašej organizácie a poukázali na jej ďalší rozvoj, aby ste si pripomenuli Váš hlbocký vzťah, ktorý Vás viaže ku krajině svojich predkov, aby ste si pripomenuli české a slovenské tradície, aby ste si pripomnuli svoj materinský jazyk, aby ste si tiež pripomnuli putá, ktoré Vás spájajú s Vašimi rodnými, príbuznými a priateľmi, medzi ktorých sa počítame i my s Československym ústavom zahraničnom, my v Československej socialistickej republike. Vážime si záslužnej práce všetkých Vašich obetavých funkcionárov i radových členov, ktorí sa svojím osobným úsilím podieľajú na výsledkoch činnosti Vašej organizácie. Dovoľte mi, aby som pri tejto priležitosti poprial Vašej organizácii hlboke uznanie. Prajeme Vám, aby ste sa v klude, mieru a spokojnosti ďalej streďvali a aby Vám tieto stretnutia priniesli radosť z pocitu dobre vykonanej práce, čo bude zároveň predpokladom pre ďalší rozvoj života Čechov a Slovákov v Poľsku.

úradujúci podpredseda:
Ing. Ladislav Opatrný

ÚV KSSČaS
KRAKOV

Draži krajané

Za milou vzpomínu, pozvánku na 8. sjezd našej Spoločnosti srdečne děkuji. Že nejsem schopen k příjezdu, jen Bůh ví, jak mi je

JAN SZŁADÓŃ
biskup pomocniczy
Archidiecezji Krakowskiej

Zarząd Główny Towarzystwa
Społeczno-Kulturalnego Czechów i Słowaków
w Polsce

Uczestnikom VIII Krajowego Zjazdu przesyłam serdeczne pozdrowienia. Dziękuję za zaproszenie. W tym czasie będę brał udział w rekolkcjach i konferencji Episkopatu Polski na Jasnej Górze. Życzę, aby Zjazd, w atmosferze głębokich przemian zarówno w Polsce, jak i w Czechosłowacji, wnosił nowe światła w działalność Towarzystwa. W epoce, kiedy wiele mówi się o zjednoczonej Europie, potrzeba nam wszystkim kształcenia postawy otwarcia na innych ludzi przy zachowaniu własnej tożsamości. Cieczylibym się, gdyby Towarzystwo bardziej otwarło się na wartości religijne, co jest cechą charakterystyczną odnowy w krajach środkowej i wschodniej Europy. Wartości wiary, rozumiane autentycznie, budują jedność, kształtują wspólnotę, co tak bardzo jest potrzebne współczesnemu człowiekowi.

Uczestnikom z serca błogosławie.

Kraków, dnia 25.XI.1989 r.

Jan Szładon

lito. Jsem celým svým srdcem s Vámi a zvláště nyní, když je ohrožena budoucnost naší krajanek organizace, mnoholeté úsilí v hledání svého národního místa v braterském Polsku. Všem Vám, nezapomenutelným krajanům a bratřím, krajanek a sestrám z Varšavy, Krakova, Zelova, Husince, z mohutných hor Oravy a Spiše, našemu 8. sjezdu jako všem našim sjezdům minulým, přeji vytrvání, zdraví a síly, nejlepších vlasteneckých nadějí pro budoucnost našeho spojenství v braterském Polsku. Vše, co bylo krásné a nezapomenutelné, musí být dále krásné.

Váš
Vladimír Vilém Hess
z Lublina

ÚV KSSČaS
KRAKOV

Dovoľte mi, prosím, aby som Vám z celého srdca zaželal plodné rokovania a výsledky 8. zjazdu KSSČaS v prospech všetkých krajanov

Adam Chalupec

8. zjazdu KSSČaS želáme úspešné rokovania a mnoho mûdrych riešení v prospech krajanek hnutia

Redakčný kolektív Života

PORADA ŽIVOTA

V ľudovom dome v Nedeci sa 1. októbra konala tradičná porada dopisovateľov a spolupracovníkov Života a aktívnej našej Spoločnosti. Zúčastnilo sa jej vyše 70 krajanov zastupujúcich skoro všetky mestské skupiny na Spiši, Orave a v iných oblastiach. Porada, ktorú viedol šéfredaktor Adam Chalupec, mala tento rok výnimočný charakter. Bolo to totiž posledné tak reprezentativné krajanek stretnutie pred 8. zjazdom našej organizácie. Z toho dôvodu bola diskusia venovaná hlavne dvom otízkam: Životu a jeho ďalšej existencii, ako aj zjazdovej problematike.

Na porade, ako už mnohokrát predtým, sa tradične rieši otáz-

ku zabezpečenia predplatného Života na nasledujúci rok, o ktoré sa stará krajanek aktív. Tak bolo aj tento rok, hoci vo viačerých výpovediach zazneli obavy, či obrovská inflácia a teda aj vysoký rast ceny Života nestaží prácu zbierajúcim predplatné a nezníži počet jeho odberateľov. Napriek tomu sa všetci účastníci zhodli v tom, že treba urobili všetko pre udržanie časopisu bez ohľadu na to, aká bude jeho cena a kolko bude treba platiť za jeho doručovanie. Túto nevyhnutnosť — zdôrazňovalo sa v diskusií — mali by si uvedomiť všetci krajania. Veľký Život je symbolom našej existencie ako národnostnej menšiny, jej životaschopnosti a jeho prítomnosti v krajanek rodinách je prejavom ich pevného národného uvedomenia.

Podobne ako vyššia cena by nemalo znížiť záujem o Život ani

jeho oneskorené dochádzanie k čitateľom, čo podotýkali niektorí diskutujúci. Aj keby to tlačiareň načas vytlačila a RUCH i pošta rýchlo doručili (dnes to trvá viacero 3 týždne), Život by nikdy na svojich stránkach nepriníšal aktualitu, lebo jeho normálny výrobný cyklus trvá dva mesiace. Život treba chápať ako časopis, ktorý predovšetkým dokumentuje niektoré spoločensko-politicke, ale predovšetkým krajanek udalosti, sústavne sa venuje našim národnostným menšinám, čo nerobi žiadnen iný časopis v Poľsku. Ako taký by nemal chýbať v žiadnom krajanek dome.

Ako som už spomienul, účastníci porady popri Živote venovali pozornosť problematici našej organizácie, jej činnosti a existujúcim problémom v kontexte blížiaceho sa 8. zjazdu. Aj tu znepokojenie vytvárala správa o obmedzení dotácií v roku 1990,

čo by mohlo oslabiť pôsobnosť KSSČaS. K tomu nesmí dôjsť, — prizvukovali diskutujúci, — keď Spoločnosť pretrvala vyše 40 rokov, jej činnosť nezastaví ani nedostatok finančných prostriedkov. V súvislosti s tým sa všetci zhodli, že KSSČaS musí vyvinúť vlastnú hospodársku činnosť.

Naša národnostná menšina, — zdôrazňovalo sa v diskusii, — mala rovné práva s celou poľskou spoločnosťou, lenže tiečka v minulosti neboli vždy respektované. Teraz keď sa v krajině upevňuje demokracia je nádej na plné respektovanie našich práv. Mala by to však, podobne ako v iných krajinách, zaručovať ústava. Je už totiž náčase, aby boli vyriešené všetky problémy, ktorých realizácia sa tiahla prakticky cez celé povojnové obdobie. Aj tie, spojené s vyučovaním slovenčiny, dvojja-

zýčnými tabuľami, zaistením zastúpenia našej menšiny v národných výboroch a Sejme, zabezpečením vydavateľskej činnosti (v tom aj Života) a rozhlasových a televíznych programov v národných jazykoch, ako aj slovenských bohoslužieb v kostoloch a pod. Týmito a ďalšími otázkami sa podrobne zaobral 8. zjazd a budeme o nich písat v zjazdových materiáloch.

JÁN ŠPERNOGA

VYHLÁSENIE KU KRAJANOM

Predsedníctvo Československého ústavu zahraničného sa v minulých dňoch obrátilo k našim krajanom v zahraničí s vyhlásením. Uvádzia sa v ňom, že od svojho založenia v roku 1928 ústav vždy stál a aj v súčasnom období stojí na strane našich národov a pracujúcich. Ako samostatná, nezávislá spoločenská organizácia znova vyhlasuje, že súmu vlastné všeobecne humanistickej a vlasteneckého postoje. Súčasťou toho je i pôsobenie našich profesionálnych i amatérskych umelcov medzi krajanmi, ktorí ústav sprostredkúvajú. Československý ústav zahraničný, ktorý sa pri svojom osamostatnení v septembri 1989 prihlásil k demokratickému prúdu, chce vo svojej ďalšej činnosti naďalej prehliubiť spoluprácu so všetkými krajanmi a redakciami krajančích novín bez rozdielu politického presvedčenia. Rozširujú sa možnosti na spoluprácu našich krajanov s ČSSR i v ekonomickej a vedecko-technickej sfére. Československý ústav zahraničný vyzýva napriek rozličným záujmom a názorom naše krajančí hnutie a jednotlivých krajanov na spoluprácu a na podporu ich starej vlasti v záujme blaha českého a slovenského národa.

POĎAKOVANIE

Miestna skupina KSSČas a dychový orchester v Jurgovej toužili cestou srdcne dákujú ústrednému výboru našej Spoločnosti za cennú pomoc, akú nám poskytol dodaním dvoch heligónov a bubna. Sme veľmi radi, že naša hudba bude môcť vystupovať a obveselať krajanov v kompletnejšom zložení.

PÍSALI O NÁS

GAZETA KRAKOWSKA
č. 276, 27 XI 1989

BÝVAJÚ V POESKU, HOVORIA
PO SLOVENSKY

Reč našich južných susedov mohli sme počuť včera v Garnizonnom klube na ulici Bitky pri Lenine č. 1. Totiž rokovali tam delegáti 8. celoštátneho zjazdu Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku. Cesta k vzniku tejto organizá-

cii sa otvorila v roku 1947 po podpisani zmluvy medzi Poľskom a ČSR. O dva roky neskôr (v tom istom roku — pozn. Život) na Spiši a Orave boli založené prvé spolky Slovákov a Čechov. Tých posledných nie je, samozrejme, veľa, kym počet Slovákov bývajúcich v našej krajinie sa odhaduje asi na 30 000 osôb.

Spoločnosť združuje 3200 členov a už vyše 30 rokov vydáva svoj tlačový orgán Život.

V sobotu prepoludním delegátov a zjazdových hostí privítali v slovenčine. Za prítomnosti generálneho konzula ČSSR Rudolfa Remiša, predstaviteľa Matice slovenskej Svetozára Švehľáka a šéfredaktora časopisu Československý svät Jiřího Kryšpína, zaslúžilá činiteľka Lýdia Mšálová bola vyznamenaná Gavalierskym križom Radu obrodenia Poľska. Mnoho ďalších osôb dostalo priležitosné odmeny.

NÁRODOPISNÁ EXKURZIA

Dnes prinášame poslednú časť z pískov nášho dopisovateľa Jozefa Pivočáka z národopisnej exkurzie po Čechach. Dúfame, že sa vám pôsobili a že ste prostredníctvom tohto seriálu mali možnosť poznati aspoň skôrne dejiny a najzaujímavejšie pamiatky viacerých miest.

Posledné dni našej exkurzie sme začali prehliadkou mesta Telč, ktoré je dnes vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu. Spomína sa už v roku 1207 ako trhová osada. Na začiatku 14. stor. sa Telč stáva královským mestom. Veľký rozkvet prežíva v 16. storočí, kedy mesto bolo renesančne prestavané. V meste sa zachovali i barokové domy, gotické opevnenia a brány. Z pamiatok si pozornosť zasluhuje gotický farský kostol zo 14. stor. a renesančný zámok, postavený na mieste davného kniežacieho hradu.

Naša ďalšia cesta viedla z Telča do metropoly Moravy — Brna. V období Veľkej Moravy tu vzniklo slovanské hradisko zvané dnes Staré zámky. Od 11. stor. sa Brno dostalo pod nadhľadu Přemyslovcov. V tom istom čase sa v podhradi začalo rozvíjať obchodné stredisko, z ktorého ho sa v 13. stor. vyvinulo mesto, chránené obrannými hradbami. Za vlády margrafa Jana Jindřicha, brata cisára Karola IV., sa Brno stáva hlavným mestom Moravy a získava rôzne výsady. Bolo o. i. sídlom mestským súdov a mestom zasadania snemov. Počas tridsaťročnej vojny (1618—1648) mesto obliehali Švedi, ale ho nedobili. Brno sa potom premenilo na pevnosť, zrušenú až v r. 1861. Už od polovice 18. stor. sa v Brne začína rozvíjať priemysel, najmä textilný (prvá manufaktúra vznikla v r. 1763), a tak nie div, že si mesto vyslúžilo názov „moravský Manchester“. Neskôr sa tu rozvinul strojársky priemysel. S priemyslom sa spája i rozvoj robotníckeho hnutia v 19. stor. V r. 1899 sa v Brne konal celorakúsky zjazd sociálnej

Zlava: Beata Skvarková, Zofia Radecká, Helena Molitorisová, Marta Kolková a Grażyna Sączeková

POZDRAV REDAKCIИ

V predvianočnom období si spomenuli na nás a poslali nám zo slávostného odovzdávania maturitných stužiek naše mladé krajanky, žiačky Gymnázia Pav-

la Országha Hviezdoslava v Kežmarku — Marta Kolková, Helena Molitorisová a Zofia Radecká z Kacvina, Grażyna Sączeková z Jablonky a Beata Skvarková z Novej Belej.

Za pozdravy srdečne ďakujeme, želáme vám same jednotky a na maturite držíme palce.

1973. Expozíciu tvoria domy z oblasti Luhačovic, Horňácka a moravsko-slovenského pomedzia.

JOZEF PIVOVARČÍK

ODPOVEDÁME

V poslednom období sa v polskej tlači veľa písalo o novom z zračnom prostredku na rast vlasov, ktorý vymysleli japonskí odborníci. Holohlavým opäť svitala n deň... Na ako dlho? Pýtajú sa o to viacerí čitatelia, ktorým odpovedím.

Vypadávanie vlasov je problém, ktorý mužov privádzá do zúfalstva. A je veľmi rozšírený. Thomas F. Cash, psychológ z univerzity Old Dominion, tvrdí, že v tridsiatke každý tretí a v päťdesiatich rokoch každý druhý muž je plešivý. Ak ste jedným z nich, alebo sa obávate, že jedným z nich budeťe, je pravdepodobné, že by ste radi počuli nejaké dobré správy.

Ziaľ... Najnovší výskum nie je príliš veselý. Pri porovnávaní plešivých mužov s tými, ktorí majú vlasov dosť, dospel Cash k zistieniu, že plešivenie je skutočnosť vyvolávajúca stres. Keď začnú vlasys vypadávať, muži si začínajú robíť starosti so svojim vzhľadom a zaoberať sa spôsobmi, ako vyhŕať stratenú bitku. Mnohí sa česťu inak v snahe zakrýť svoje straty, iní skúšajú vitamíny, speciálne diéty, vlasové preparáty a masáže. Najväčší stres však poznajú mladí ľudia a tí, ktorí sú slobodní alebo s níkym nechodia. A ako vlasys vypadávajú, je to ďoraz horšie. Ako vraví Cash: „Cím viac vlasov chýba, tým väčšia je ich psychologická cena.“

Záujem o vlasys pritom nie je neopodstatnený. V inej štúdiu Cash zistil, že tak muži ako aj ženy považujú plešivých mužov za menej atraktívnych, dôveryhodných, úspešných a menej prijemných ako mužov s vlasmi. Cím menej vlasov, tým negatívnejši dojem, hoci s výnimkou veku (plešiví muži vyzerajú oveľa staršie ako vlasatí) boli rozdielenie medzi nimi nepatrné. Predsa však, v spoločnosti zaujmajúcej sa len o vzhľad, by ste si mohli kvôli zlému zámeru prvemu dojmu v zúfalstve trať vlasys. Ak by ste nejaké mali...

AKO ŠETRIŤ KRMIVÁ?

Kazdý rolník vie a aspoň mal by vedieť, že pre rozvoj chovu je potrebné nielen do- statočné množstvo kvalitných krmív, ale aj vhodné podmienky v priestoroch, kde sa zvieratá zdržiavajú, čo je zvlášť dôležité najmä v zimnom období. Preto dnes venujeme tých niekoľko poznámok práve týmto podmienkam, keďže majú vplyv nielen na zdravie a rast zvierat, ale aj na spotrebú krmív.

Dôležitým prvkom správneho chovu je zaistenie zvieratám dobrých chlievov a maštiel s optimálnou mikroklimou. Jednu z najvýznamnejších zložiek tejto mikroklimy je teplota v budovách, kde chováme zvieratá. Od nej závisí vnútorná teplota tela zvierat, ktorá keď nebude stála — spôsobí, že všetky procesy v organizme pôjdú v nežadúcim smere, tzn. krmivá nebudú náležite využívané.

Treba totiž vedieť, že priemerne len 30 percent krmív využíva zvieratá na výrobu, pri- rastok telesnej hmotnosti, kym až 70 percent na životnú energiu. A predsa v záujme rolníka je, aby na jednotku váhového prastku spotreboval čo najmenej krmív. Preto je spominaná mikroklima a teplota v maštiach taká dôležitá, keďže umožňuje zlepšiť uvedené proporcie, teda ušetriť krmivá.

Rozlišujeme teploty optimálne v maštiach, pri ktorých náklady na udržanie stálej telesnej teploty (keďže teplota okolia je spravidla iná) sú najmenšie. Je tiež rozsah teplôt neutrálnych, keďže krmivá sú najlepšie využívané. Tieto teploty u rôznych zvierat a dokonca v rámci istého druhu sú rôzne. Napr. u prasiat po narodení dosahujú 30°C v hniezde. Tá istá teplota je však pre prasnicu príliš vysoká a môže u nej spôsobiť

bil stratu mlieka. Najvhodnejšia je pre tu teplota pod 20°C.

Trochu väčší rozsah teplôt — to sú produktné teploty, pri ktorých zvieratá žijú normálne, produkujú drahšie (väčšia spotreba krmív), ale sa u nich ešte neprejavujú zdravotné poruchy. Pri vyšších buď nižších teplôtach by k takýmto poruchám mohlo dojst'. Napr. jahňatá pri teplote pod +5°C nestihnú vypiť také potrebné množstvo mlieka, aby udržali vhodnú teplotu tela. Pre prasatá to bude teplota pod +10°C.

Tak isto škodlivá je vysoká teplota v chlieve či maštiel, keďže zvieratá chce mať vtedy ešte vyšiu telesnú teplotu, aby vytvorilo rozdiel teplôt. Hrozí mu vtedy prehriatost, úpal, teda smrť. Počas veľkej horúčavy zvieratá obmedzujú spoľebu krmív, a predsa je samozrejme, že keď nezerú, nebudu priberať. V našom klimatickom pásmu sa však častejšie vyskytujú problém s príliš studenými chlievmi či maštielami. Preto už pri projektovaní hospodárskych budov treba vziať do úvahy to, aké zvieratá chcem v nich chovať.

Veľké straty v hospodárskych budovách spôsobujú nevhodné podlahy. Ide o straty krmív, zly zdravotný stav zvierat a pod. Podlahy musia byť teplé a mali by akumulovali teplo. Pre ich oteplenie sa používajú rôzne organické látky ako keramít alebo styrobetón. Dobrá je taká podlaha, ktorá keď zmokne, ľahko vyschne.

Veľmi častým problémom v hospodárskych stavbách je príliš vysoká vlhkosť vzduchu. Spôsobuje ju veľká vlhkosť vzduchu, ktorý zvieratá vydychujú (je v ňom desaťkrát vi-

cej pary ako v normálnom atmosférickom vzduchu).

Príliš vysoká vlhkosť (vyše 80—85 percent), čo sa častejšie vyskytuje, spôsobuje väčšiu stratu tepla z organizmu a to je príčinou neracionálneho využívania krmív, najmä vtedy, keď je v maštieli nižšia teplota. Totiž krmivo je vo väčšej mieru využívané na vytváranie energie ako napr. na rast hmotnosti tela. Okrem toho vysoká vlhkosť zhoršuje termoizolačné vlastnosti stien a priečinkov v budove.

Naproti tomu nízka vlhkosť (menej ako 40 percent) spôsobuje vysušenie sliznice. A keď je príliš sucho, sliznica ľahko praská a vznikajú rany. Pri malej vlhkosti sa krmivo prasi a môže sa dostat do krvi a sliznice a spôsobiť nákažu.

Príliš vlhký vzduch v chlieve možno vysušiť asi o 20 percent pomocou jednoduchého zariadenia, aké zaviedli napr. v jednom gázodvorstve v Krosne Odrzańskom. Vysušovanie prebieha v uzavretom cykle v chlieve. Vlhký vzduch z chlieva vchádza do kovovej skrine s páleným vápnom, ktoré je veľmi hygroskopické a pohlcuje vodu zo vzduchu. Teda voda zostane v skrine a suchý vzduch prúdi kanálikom späť do chlieva. Vďaka tomuto nápadu ošpané su v dobrom zdravotnom stave a rýchlo priberajú. Možno to dobre využívať najmä v zimnom období, lebo obmedzuje vetranie, teda súčasne zabráňuje poklesu teplôt v chlieve.

Na záver chceme ešte raz zdôrazniť, že vhodná teplota a dobrá klima v chlievoch a maštiach sú mimoriadne dôležitým prvkom v chove zvierat. V takýchto podmienkach napr. ošpané môžu priberať dokonca 1 kg denne. A nebude to zisluha len dobrých krmív. Ináč povedané ošpané možno vylímiť rýchlosťou a tým ušetriť značné množstvo krmív, čo je — keď ide o rentabilitu chovu — dôležitým činiteľom. Hodno sa nad tým zamyslieť, totiž neveľkými nákladmi možno získať veľa.

ÚRODA '89

Na záver roka štatistikov vždy zaujímajú dosiahnuté hospodárske výsledky v priemysle a polnohospodárstve. V tom poslednom ide najmä o výnosy a celkový zber hlavných plodín. Na začiatku septembra HSU uskutočnila na 130 tis. súkromných gazdovstiev II. odhad tohočnej úrody, z ktorého vyplýva dosiahanie optimistický záver. Tak teda:

Výnosy 4 obilník sú najvyššie v dejinách poľského poľnohospodárstva a podľa II. odhadu majú dosiahnuť 32 c/ha, teda o 10,3 percent viac ako vlni. Celková úroda obilia dosiahne asi 26,7 mil. ton, čiže o 9,3 percent viac ako v minulom roku. Vyššie výnosy ako vlni boli zaznamenané v 43 vojvodstvích a najvyššiu hektárovú výnosnosť dosiahlo Elblájské a Oolsztynské vojvodstvo.

Celkový zber repky a repice dosiahne 1,5 mil. ton a bol vyšší ako vlni o 29 percent. Priemerné výnosy repky a repice dosiahli 27,1 c/ha (v roku 1988 — 25,5 c/ha). Najnižšie výnosy dosiahli rolníci v Krosnianskom vojvodstve — 18,2 c/ha, kym najvyššie — 32,5 c/ha v Ciechanowskom vojvodstve.

Celková úroda zemiakov tento rok dosiahla asi 34 milióny ton, čiže bola o 4 percent nižšia ako vlni. Tak isto o 4 percent nižšia bola hektárová výnosnosť — priemerné 179 q/ha. Najväčší pokles výnosnosti zaznamenali v

Bydhoštskom, Koninskom a Zelenohorskom vojvodstve.

Tak isto nižšia ako v minulom roku bola úroda cukrovej repy. Celkový zber dosiahol asi 13,5 mil. ton čiže v porovnaní s vlnajším rokom bol menší asi o 4 percent. Hektárová výnosnosť — 320 q/ha bola oproti minulému roku o 6 percent nižšia. Najväčší pokles úrody bol v Koninskom a Bydhoštskom vojvodstve. Naproti tomu vyššia bola tento rok cukoratočnosť repy, ktorá dosiahla 15,08 percent. (vlani 14,23 percent). V súvislosti s tým možno predpokladať, že napriek poklesu úrody výroba cukru dosiahne priblížne vlnajšiu úroveň.

Keď ide o záhradnícku výrobu, zber zeleniny dosiahol asi 5 mil. ton, čiže bol o 4 percent menší ako v roku 1988. Tak isto menšia, asi o 6 percent, bola výroba skleníkovej zeleniny. V prípade ovocia výroba dosiahla 1,5 mil. ton, teda asi o 7 percent menej ako vlni. Je to však priateľný jav, lebo dokazuje, že po vymrznutí — pred troma rokmi — miliónov ovocných stromov a teda po veľkom poklesu úrody, ovocinári rýchlo nadrábajú straty a už počas budúcej sezóny môžu dosiahnuť úroveň spred kritického roku 1987. Úroda bobuľovitého ovočia bola približne na vlnajšej úrovni.

Celkové možno konštatovať, že rok 1989 bol v poľnohospodárstve pomerne dobrý, aj keď v

niektorých oblastiach bolo dosiahanie sucho. Tak isto hodnotia tohoročnú úrodu rolníci na Spiši a Orave, ibaže tu — na rozdiel od iných oblastí — bolo hodne dažďu, najmä koncom jari, ale nie len. V súvislosti s tým spiščtí a oravskí rolníci nakosili a nasušili hodne sena, otavy a d'ateliny, mali tiež celkom obstojuňú úrodu obilník a repy. Naproti tomu horšie bolo so zemiakmi, ktoré vo viacerých obciach v značnej mieru vymokli. Ziaľ, zatiaľ ešte počasie nevie nikto riadiť.

PRASATÁ ZO SKÚMAVKY. V živote sme už pisali o výskumoch týkajúcich sa tzv. detí zo skúmalinky. Podobné pokusy, ale na ošpaných, robili talianski vedeči. Prasničiam čakajúcim v jatke na poríkzu vybrali vaječníky a v laboratóriu vymedzili z nich Graafovu folikuly, v ktorých dozrievajú vajíčka. Po 44 hodinách do skúmaiek s vajíčkami dali kančie semeno a takto oplodnené vajíčka umiestnili v rodných cestich prasnic. Na všeobecné prekvapenie pokus sa vydaril a prasnica priviedla na svet optimálne počet zdravých prasiat. V pokusoch sa bude pokračovať.

KVALITA OSIVA závisí vo veľkej miere od toho, koľko obsahuje bielkovín. Zrno bohaté na bielkoviny je zároveň zvlášť

edolné na stresové podmienky. Už v období klíčenia možno zistíť vitalitu a produktivitu budúcej rastliny. Napr. z prípade jačmeňa vedeči mnohokrát zistili menšiu výnosnosť vtedy, keď sa prvý listok klíčiacej rastliny nemohol plne rozwiniť alebo neboli v stave dosiahnuť plnú fotosyntetickú produktivitu. Okrem toho je známe, že obsah bielkovín a veľkosť zrna majú veľký vplyv na kličenie.

MECHANIZÁCIA. Otočné pluhy, rototily a iné polnohospodárske stroje novej generácie už zanechali obohatia ponuku priemyslu pre rolníkov. Končí sa totiž technologický rozbeh nového oddelenia továrne na poľnohospodárske stroje Agromet-Unia v Mniszku pri Grudziadzi, ktorého výstavba stála vyše 7,5 mld. zl. Vďaka tomu sa okrem spomínaných pluhov a rototilerov zvýšia dodávky kultívátorov, ako aj niektorých vyhľadávaných súčasťí, napr. lemešov, radlic a pod. Budú medzi nimi aj nové typy.

POPOL V ZÁHRADKE. Na vŕatie sa kúri drevom a uhlím preto vždy zostáva veľa popola, ktorý možno využiť pri zlepšovaní pôdy v záhradkach. Popol je dobrým prostriedkom na zlepšovanie tažkých chladných až ilovičných pôd. Treba ho však nechať „vyzrieť“, čerstvo vyvzený z peci sa nehodi. Do pôdy ho dávame plynkým ryšovaním. Hodí sa najmä pod česnak, ale aj iné rastliny. Keď napadne sneh, môžeme záhradku opäť posypať popolem. Cez zimu zvetrá a zakanpaný do pôdy zeminu zláhuje, prevzdušňuje a ohrieva.

Král' európskeho futbalu

V našej rubrike sme už dlhší čas nepísali o futbale, hoci tento šport patrí k najpopulárnejším odvetviám vo svete. Možnože to spôsobili neúspechy poľských futbalistov — klubových celkov, ako aj reprezentačného družstva, ktoré sa už viac rokov nemôžu presadiť na medzinárodnej aréne. Nečudo, že národné mužstvo nepostupilo ani na svetový šampionát, ktorý sa bude konať na budúci rok v Taliansku. Kým však dôjde k tomuto podujatiu, čo bude vhodnou tematikou aj pre našu rubriku, predstavíme dnes znamenitý talianský futbalový klub — AC Miláno.

Je zaujímavé, že k vzniku klubu pred 90 rokmi prispela skupina Angličanov, ktorí vtedy žila v Miláne a pravidelne sa stretávala v susedstve istej pivárne, kde na voľnom priestranstve hrávala... práve futbal. Mladým Taliamom, zamestnancom pivárne, sa nová loptová hra tak zapátila, že 18 decembra 1899 spolu so spomínanými Angličanmi založili Milan Cricket and Football Club. Za klubové farby si zvolili červenú a čiernu, čo jeden zo zakladateľov takto vysvetloval: Červená je farba diabla, čierna vyslová strach a obavy. Iste to neboli farby, ale faktom je, že už v roku 1901 tím AC Milána vybojoval prvý majstrovský titul. Potom v rokoch 1906 a 1907 opäť.

Významným medzníkom v talianskom futbale je rok 1923, kedy bol zavedený professionalizmus. Vtedy tiež milánsky klub pristúpil k výstavbe vlastného štadióna. V r. 1926 bol odovzdaný do prevádzky slávny San Siro pre 40 tis. divákov (dnes 83 tis. miest). Neskor prešiel do vlastníctva mesta a tento stav trvá podnes.

V dejinách tohto milánskeho klubu v povojnovom období môžeme rozlišiť štyri etapy. Prvá sa začala v roku 1948, kedy AC Miláno kúpilo troch vynikajúcich švédskych útočníkov Greena, Nordahla a Liedholma, ktorí boli hlavnými strojčami víťazstva Švédska na Olympijských hrách v Londýne (1948). Práve vďaka nim v roku 1951 — po 44-ročnej prestávke — vybojoval AC znova maj-

strovský titul. V tom istom roku sa zároveň stal víťazom turnaja Copa Latina za účasti majstrov Španielska, Portugalska, Francúzska a Talianska.

V tom čase patril útok AC k najlepším na svete a mnoho trénerov si lámalo hlavu, ako tento útok zlomiť. A tak tréner v Pádove Nereo Rocco vymyslel obávané „catenaccio“ so stiahnutým voľným stredným obrancom, librom, a ani mu na um neprisko, že dal podnet k zrodu takej defenzívnej, ktorá na dešaforeia ovplyvní taktiku veľkého futbalu. Poznamenajme, že tento obranný systém neboli pekný a na medzinárodnej aréne nepriehnosol Taliamom veľa úspechov. Poradili si s ním i Pelaci na MS v 1974 keď vyhrali s Talianskom 2:1.

Medzitým AC Miláno získalo pre klub ďalšie hviezdy: Schiafina z Uruguaja, Sörensenza Dánska, Ricagniho z Argentíny a Altafiniho z Brazílie, čo mu prinieslo ďalšie

tituly (1955, 1957, 1959). Keď v r. 1958 prišiel do klubu nový tréner Nereo Rocco, začala v Miláne druhá etapa. Už v tom istom roku klub postúpil do finále Pohára európskych majstrov, kde podľahol slávnemu Aequali Madrid 2:3. Potom prišiel ďalší titul (1962) a vyvrcholením druhej etapy bolo víťazstvo vo finále Pohára víťazov pohárov nad Hamburgherom SV 2:0.

Tretia sa začala o rok neskôr triumfom v Pohári európskych majstrov po víťazstve nad slávnou lisabonskou Benficom 2:1. Bolo to vynikajúce obdobie pre AC Miláno, ktoré vtedy zároveň vyhralo Superpohár po víťazstve 4:1 nad Ajaxom Amsterdam, ako aj Svetový pohár, keď porazilo Estudiantes de la Plata. V úspechoch pokračoval klub aj v 70-tych rokoch, keď vyhral o.i. Pohár víťazov pohárov (1973) a získal ďalší titul majstra Talianska 1979.

Na začiatku 80-tych rokoch veľká úplatkárská aféra počínila dobré meno klubu a spôsobila jeho vylúčenie z ligy. Vrátil sa do nej v r. 1984, ale o získanie dôvery sa musel usilovať ešte niekoľko rokov.

Veľký zvrat a vlastne štvrtá etapa v dejinách klubu sa začala vo februári 1986, keď sa na jeho čele ocitol multimilionár dr. Silvio Berlusconi. Zreorganizoval príču vedenia tímu a kúpil pre AC viacerých vynikajúcich futbalistov, medzi ďalšími Galliho, Massara, Bonettiego a Donadonho (z iných talianskych klubov), ako aj Borghiho z Argentíny a vynikajúcu trojicu Holand'ánov — Gullita, van Bastena a Rijkaarda. Do klubu prišiel aj nový, dovtedy prakticky neznámy tréner Arrigo Sacchi. Nešťastie dľho a nové priateľstvo v klube sa prejavili i na výsledkoch. V roku 1988 tím AC Milána vybojoval 11. majstrovský titul a tento rok sa stal víťazom Pohára európskych majstrov po senzáčnom víkone a zdolani Rumunského klubu Steaua Bukurešť.

Snahou vedenia klubu je mať 22 rovnako schopných hráčov, čo by umožnilo (aj v prípade zranení) hrať v každom zápasе v optimálnom zložení. AC Miláno ich aj má — možé vlastne vytvoril dve rovnocenné mužstvá, schopné bojať o najcennejšie trofeje. AC Miláno je dnes nepochybne jedným z najsilnejších futbalových klubov na svete.

Na záver spomeňme ešte niekoľko najúspešnejších hráčov v dejinách klubu. Okrem doteraj spomínaných sú to najmä: Prati, Rivera, Albertosi, Amarillo, Trapattoni (z Talianska), Hamrin (Švédsko), Schnellinger (NSR).

JÁN KACVÍNSKY

Hviezdy svetovej estrády

SCORPIONS

Doteraz sme v našej rubrike neveľa písali o západonemeckej mládežníckej hudbe, hoci si zaslúhuje pozornosť. Preto dnes predstavíme jednu z najznámejších tamajších skupín — Scorpions z Hannoveru. Hrá tvrdý rock, presnejšie heavy metal a patri v súčasnosti medzi európsku špičku.

Skupina vznikla v roku 1965, teda v časoch, keď vystupovali takí velikini ako Beatles, Rolling Stones, Bob Dylan a ďalší. Založil ju 17-ročný gitarista a spevák Rudolf Schenker. Spočiatku mladí hudobníci hrávali v škôlach, na univerzitách, do tanca, kde len mohli. Trvalo niekoľko rokov, kým si získali dobré meno. Viackrát sa zmenilo obsadenie skupiny, až napokon sa stali

populárni, pritom — čo treba zdôrazniť — viac v cudzine ako doma. Dnes vystupujú v zložení: Rudolf Schenker, Klaus Meine, Mathias Jabs, Hermann Raubell a Francis Buchholz. O ich popularite svedčí trebírs fakt, že už nahrali 12 dlhohrajúcich platní.

O skupine Scorpions by sa dalo povedať, že nerobí nič iné, len cestuje po svete a nahráva platne. Napr. v roku 1978 boli na turné v Japonsku a tam jej aj vysiel dvojalbum Tokyo Tapes. Potom sa vybrala do Anglicka a Francúzska a napokon do USA, kde na festivale v Kalifornii vystupovali pred 325 tisíc divákmami. Po tomto turné pripravila LP-platňu Animal Magnetism, obsahujúcu také úspešné skladby ako Make It Real, Twentieth Century Man alebo The ZOO. V USA jej zároveň vysiel pekný singel No One Like You.

Potom sa na istý čas skupina odmlčala. Pracovala v Hannoveri, Kolíne a Stockholme na albume Love At First Sting (vyšiel v 1984), ktorý obsahoval „najtvrdšie“ balady, aké dvejice autorov Schenker-Meine kedy napišala. Sú na ňom také hity ako

Still Loving You, Coming Home a pod. Opäť nasledovalo turné: Francúzsko, USA, Japonsko, a Brazília, kde hrali pred 350 000 divákmami. Potom zase nahrávali a epil sá pustili na cestu po Európe. Boli o.i. v Budapešti a dali 10 koncertov v Leningrade pred 150 000 divákmami. V r. 1987 začali zdlhavé prípravy na nový album. Mal to byť vlastne superalbum, ktorý napokon po

mnohomesačnej práci vyšiel pod názvom Savage Amusement. Obsahuje také hity ako Media Overkill a Don't Stop At The Top. Len v USA predali z neho 1,2 mil exemplárov. Nedávno sa skupina vybraťa na ďalšie turné na ďaleký východ a do Austrálie, z ktorého na začiatku roka 1990 má vzniknúť nový album. Akiese nebude horší, ako doterajšie, aj keď bude bude v poradí 13. (j.s)

TATÁRSKA EUDOVÁ ROZPRÁVKA

CHALÁT

Kedysi dávno v ráj žil jeden chudobný, veľmi chudobný človek. Mal troch synov a jednu dcéru.

Tažko mu bolo deť kŕmiť a chovať, ale napokon ich všetky vyživil a odchoval a dal vyučiť remeslám. Všetci boli skúsení, zruční a šikovní.

Najstarší syn vedel na najväčšiu vzdialenosť rozoznať podľa výne akúkoľvek vec. Prostredný syn strieľal z luku tak presne, že bez chyby zasiahol hocijaký cieľ na akúkoľvek diaľku. Najmladší syn bol taký silák, že počas zápasu zdvíhal najväčšiu tarchu. A dcéra krásavica bola neobyčajne šikovná v rúchných práceach.

Vydýval otec deti, nejaký čas sa z nich tešil, a potom umrel.

Deti žili ďalej s matkou.

Za dievčinou ustavične sledil div. Raz ju zazrel a zaumienil si, že ju ulkodne. Bratia sa o tom dozvedeli a sestru nikam samu nepústali.

Jedného dňa sa pobrali tria džigiti na polovačku a majačka do lesa zbierať jahody. Dievčina zostala doma sama.

Pred odchodom jej všetci povedali:

— Čakaj nás, čoskoro sa vrátíme. No aby ťa div neunesol, zamkneme dom na zámku. Zamkni dom a odísť!

Div sa dozvedel, že doma okrem dievčiny nikto nie je, prišiel, vylomil dvere a dievčinu ulkodol.

Vrátili sa bratia z polovačky, vrátila sa matka z lesa, blížia sa k domu a vidia, dvere sú vylomené! Rozbehli sa do domu, ale tam prázdnino — dievčina zmizla!

Dovtípili sa bratia, že ju uniesol div, a prosili matku:

— Pust' nás hľadať sestru.

Pobrali sa všetci tria džigiti spolu. Išli dlho, prešli mnoho vysokých hôr. Najstarší brat ťiel a stále voňal. Napokon zacitil vôňu sestry a dostal sa na stopu divovi.

— Tu je to, tade ťo ťiel div, — povedal.

Vydal sa po tejto stopre a prišli do hustého lesa. Vyhladali divov dom, nazreli dnu a videli, že v dome sedí ich sestra, pri nej leží div a tvrdzo spí.

Bratia sa opatrne vkradli do domu a uniesli sestru tak šikovne, že div sa ani neprebudil.

Vyhrali sa na spiatočnú cestu.

Išli deň, išli noc, až prišli k jazeru. Bratia i sestra z dlhej cesty ustali a rozhodli sa prenocovať na brehu jazera. Polihali si a hneď aj všetci usnali.

Ale prave vtedy sa prebudi div a zistil, že dievčina je reč! Nazlostený vybehol z domu, našiel stopu utečencov a postil sa za nimi.

Privedel div k jazeru a čo vidí — bratia tvrdzo spia. Schytal dievčinu a vyletel s ňou padlky.

Prostredný brat začul šum, precitol a budí bratov:

— Vstávajte, stalo sa neštastie!

A sám schytal luk, zameril a vypustil strelu do diva. Strela vyletela do výšky a odtrhla divovi pravú ruku. Vypustil džigit druhú strelu. Tá diva prepichla naskrz. Div pustil dievčinu a ona padala — ak dopadne na kamene bude po nej. Ale najmladší brat ju nenechal padnúť, šikovne priskočil a zachytil sestru do náručia.

Celi natešení sa pobrali ďalej.

Za ten čas, čo boli preč, ušila ich matka krásny kabát — chalát a pomyslela si:

Darujem ho tomu zo synov, ktorý zachránil sestru.

Vrátili sa bratia so sestrou domov. Matka sa ich začala vypytovať, ako našli sestru a ako ju vyslobodili.

Najstarší brat povedal:

— Bezo mňa by sme sa nikdy neboli dozvedeli, kde je naša sestra. Ja som ju našiel.

Prostredný brat povedal:

— Keby nie mňa, div by bol sestru odnesol. Dobre, že som ho zastrelil!

Najmladší brat povedal:

— No keby som ja nebol sestru včas zachytil, bola by sa zabila na kameňoch!

Matka ich vypočula a nevedela, ktorému z troch bratov má chalát dať.

Nuž sa chceme spýtať aj vás, ktorému z bratov by ste dali chalát vy?

NAŠA FOTOHÁDANKA

Oravky, Alžbeta Radecká z Kacviny, Alexandra Vojtasová z Jurgeva a Andrej Wilczek z Novej Belej.

Naša snímka predstavuje známu a vynikajúcu československú speváčku, veľmi obľúbenú aj v Poľsku, laureátku viacerých cien na domácich a zahraničných festivaloch. Hrala aj vo viacerých filmoch napr. Romance za korunu, Zpívajúci film, Snehulička a sedem trpaslíkov a pod. Napíšte nám jej meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 377/89 sme uverejnili snímku argentínskeho futbalistu Diega Maradonu. Knihy vyžrebovali: Alžbeta Sarniaková z Podhradia, Vanda Bylina z Vyšných Lapšov, Zofia Glinkovská z Walca, Paulína Brzyzovská z Krempeľa, Barbara Glišová z Čiernej Hory, Jozef Grobarčík z

VESELO SO ŽIVOTOM

— Počúvaj, ja skutočne nemám čas chodiť za tebou denne a vymáhat peniaze, čo si mi dlžný.

— A piatok ti vyhovuje?

— Áno.

— Tak chodievaj za mnou v piatky.

* * *

Duro prišiel do školy s obviazanou hlavou.

— Co sa ti stalo, Ďurko? — Ťahuje ho Anička.

— Ale, chcel som na bicykli odbočiť do postrannej uličky ... a žiadna tam nebola.

* * *

— Peter, môžeš nám povedať, prečo sa ryby nikdy neutopia? — sputuje sa súdružka učiteľka.

PAVOL ŠTEFÁNIK

Na dobrú noc

Hravé deti v Modre majú oči modré. Zavše nimi spoza rohu dívajú sa na oblohu, či sú hiezdy dobré.

Mnohé deti v Nitre sú v ráj veľmi chytré. Aj to vedia z hlavy, načo majú hlavy tie bezhlavé kravy.

Jano, Juro, Ábel, všetci traja z Vrábľa, stratili zub z hrablia. Aj ked' zaň trest zhrablia,

Ked' zas budú dobrí prídu oči z Modry aj tie hlavy chytré čo bývajú v Nitre a nájdú ten zub. Do posteľ — šup!

ĽUDMILA PODJAVORINSKÁ

Aha, Aha

Aha, aha, sneh von padá, biela je už ulica! Oj, nech ho len hodne spadne, bude dobrá sanica!

Podťte, deti, berte sánky, pre nás mrazu, zimy niet. Oj, dnes je náš každý kopec, dneska je náš celý svet!

— Preto, prosím, lebo sa učia plávať od útleho detstva.

* * *

— Otecko, prečo sa volá drozd čiernym drozdom?

— Samozrejme preto, lebo je čierny.

— Ale prečo drozd?

ČO JE TO?

Prišiel k nám biely vôl, zaťahol nám celý dvor.

(henS)

Lezie, lezie po železe, dierku nájde, do nej vlezie.

(čúLK)

Aká voda sa dá nosiť v riečici? (átunzrmaZ)

Nemá ruky, nemá nohy, no počuje hlas, zvuk, pohyb.

(ohcU)

EVA RYJÁČKOVÁ

Už je zima

Už je zima, už je mráz,
snehu bude až po pás.
Bude dobrá sanica
pre Zuzku i pre Vinca.

MARTIN HÓRKA

CHÝR

Mráz do okien
nakúka,
hádže hviezdy
z klobúka.
Chystajte si,
deti, sane,
zabelejú opäť
stráne
a sťa cukor biele
budú vŕsky celé.
A pri šopách
kŕdle vrán
rozložia si
čierny stan.

IGOR GALLO

Vyčítanka

Vilo víta Iva:
Kde si sa mi skrýval?
V lese, v poli, v jaskyni,
pod jedľami krásnymi.

Hľadal som fa tu i tam,
hybaj, nech fa privítam,
potom zmiznem poza mür,
si na rade, Ivo, žmúr!

Znej, zvonček...

rečne

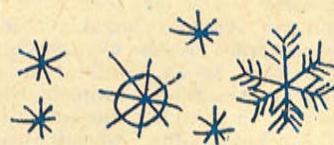
1-3 Znej zvonček, cíngilingiling, znej, zvonček, znej!

1. Pusti-te ma, dietky, svojej do iz-biet-ky,
2. Otvorte mi dve-re, nesiem v hojnej mie-re
3. Otvorte mi chytro srdca svojho vnú-tro,

bo ukrut-ná zi-ma celkom premra-zí ma.
da-ry vám k radosti, srd-ca bla-že-no-sti.
chcel by som tam bývať, štastie, pokoj dá-vat

KAROL ILLÝ

VLOČKA

Sedím pri oblôčku,
vidím padáť vločku.
Žmurkla na mňa vločka
očkom,
nesed', leňoch, za oblôčkom.
Pozri, koľko vločiek letí,
utekaj von medzi deti.

KATARÍNA HUDECOVÁ

Pokomže má vôňu med

Pokomže má
svoju vôňu sladkú?
Po lieske
a trochu po bahniatku,
po jabloni
v rozjarenom sade,
po agáte,
čo sa najde všade,
ale najviac
vŕači vari lipe,
čo priehršťum
zlatý prások sype
alebo tiež
lánu čateliny,
až sa v ústach
začnú zbiehať siliny,
tolko sladkých
vôní ovanie ta
z toho daru
bohatého leta.
V kvapke medu
na vianočnom stole
venia celé
rozkvitnuté pole.

KREJČÍ PALEČEK

Byl jednou jeden krejčí, a ten byl malíčký ako paleček. A Paleček mu také říkali.

Jednou se vydal do Kocourkova. Tam takového krejčího hledali. Na cestě potkal raka:

„Kam jdeš, Palečku?“ ptal se raka.

„Hledám práci. Chci šít lidem šaty.“

„Pújdu s tebou. Mám nůžky, jaké nikdo neviděl.“

„Tak dobré. Bude nás víc, práce se nám lépe podaří.“

Paleček a raka šli dále. Potkali ježka.

„Kam jdeš, Palečku?“ ptal se ježek.

„Hledám práci. Chci šít lidem šaty. Rak má nůžky. Pomůže mi.“

„Pújdu s vám. Nesu ranec jehel. Budu vám pomáhat.“

Paleček, raka a ježka šli dál. Na listě u cesty seděl pavouček. Začal:

„Kam jdeš, Palečku?“

„Hledám práci. Chci šít lidem šaty. Rak a ježek mi budou pomáhat.“

„Pújdu s vám. Umím dělat tenoučké nitě. Pomohu vám.“

„Tak dobré, bude nás víc. Práce se nám lépe podaří.“

Paleček, raka, ježek a pavouček šli dál. Konečně došli k bráně Kocourkova. Tam je slavnostně uvítali. Uvedli je do velké síně a začali nosit látky.

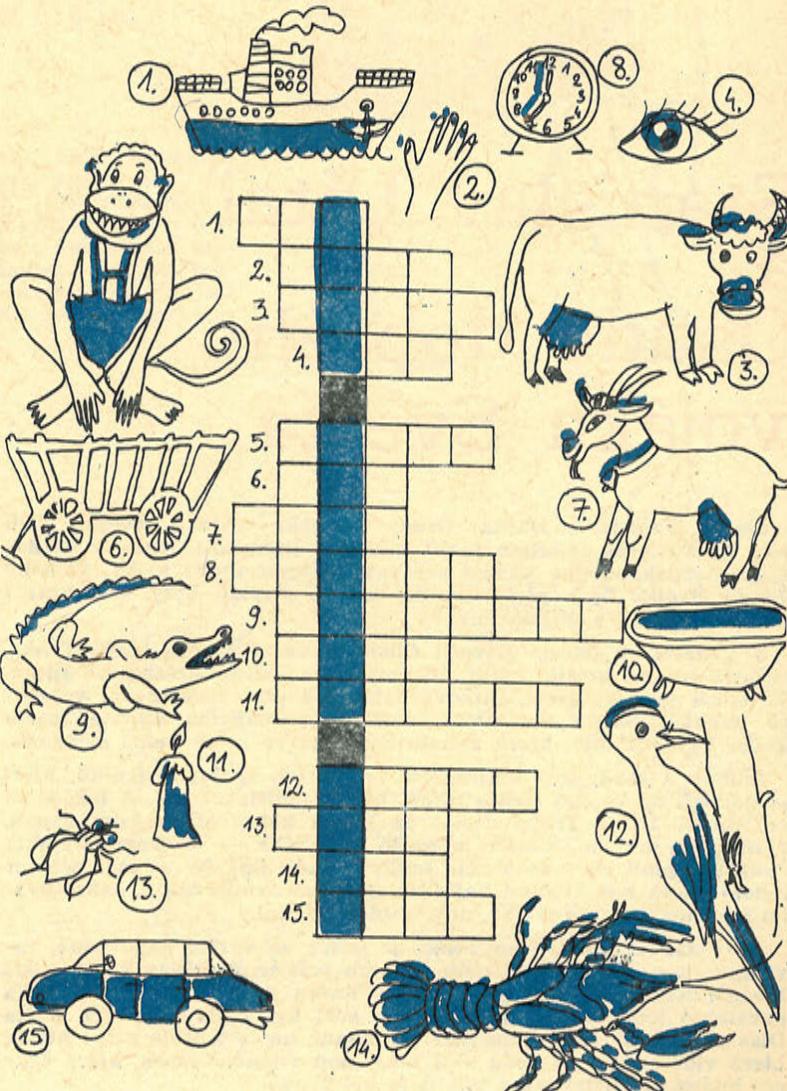
Za chvíli nebylo Palečka ani vidět. Seděl v koutě a šil a šil. Rak mu podával nůžky, ježek jehly a pavouček nitě.

Sili a šili. Mnoho šatů ušili, ale látky neubývalo. Možná, že tam sily ještě dodnes.

Až půjdete kolem Kocourkova, podivejte se tam.

KRIŽOVKA. Milé deti, tentokrát sme vám pripravili veľkú križovku na zimné chvíle. Teraz máte viac voľného času a s radostou ju vylúštite a dozviete sa, ktorú knihu spisovateľa Vincenta Šikulu by ste si mohli cez zimné prázdniny prečítať.

Odpoveď nájdete v tajničke, keď do prázdných poličok križovky vpišete názvy vecí a zvierat. Medzi autorov správnych odpovedí výzrebusujeme slovenské knihy. Nezabudnite uviesť svoj vek a presnú adresu.

Zasloužilý umělec Stanislav Látlal a jeho loutky
Na vzniku filmu se podíleli animátoři Vlasta Pospíšlová, Alfons Mensdorf-Pouizy, Jan Zach a Jiří Látlal (na snímku s režisérem filmu)

Foto: Libor Hajský

Stanislav Látlal a Osudy dobrého vojáka Švejka

Satira Jaroslava Haška Osudy dobrého vojáka Švejka řadí tuto knihu mezi nejoriginálnější válečnou literaturu. Autor v ní dokázal neopakovatelně ukázat surovost a nesmyslnost války. Příběhy Josefa Švejka byly přeloženy do mnoha jazyků, byly mnohokrát i zdrobnělé a zfilmovány.

V padesátých letech vytvořil filmovou verzi Švejka i Jiří Trnka, světoznámý čs. grafik, malíř, ilustrátor a režisér kreslených filmů. Ve třech samostatných loutkových filmech plně respektoval výtvarné pojetí Haškova ilustrátora, dalšího vynikajícího umělce Josefa Lady. Vytvořil dílo, které získalo Švejkovi ve světě velké sympatie.

Jedním z tehdejších nejbližších Trnkových spolupracovníků, kteří se podíleli na vzniku těchto filmů, byl i Stanislav Látlal. A tak, když ve Studiu Jiřího Trnky dostal po letech konkrétní podobu nápad, s nímž se na čs. filmaře obrátilo UNESCO — Trnkovy tři díly Švejka doplnit na rozsah celé knihy — kdo jiný by se měl ujmout tohoto úkolu než Trnkův nejbližší spolupracovník, žák a pokračovatel jeho uměleckých tradic, než Stanislav Látlal.

„Navázat na dílo Jiřího Trnky je práce na výrost odpovědná, zavazující a nelehká,“ řekl nám k tomu režisér Stanislav Látlal. „Ale krásná. Krásná jako vzpomínka na Trnku a spolupráci s ním. Na poválečná léta, kdy jsme začínali a svět byl zaplavěn filmy Walta Disneye. Jak v této konkurenční výzvě vyniknout, na to musela přijít hlava, která vidí měsíce dopředu — i roky jsou vitané. Člověk, který řekne: budeme to dělat tak a tak. A to byl Trnka.“

Stanislav Látlal je jedním z nejvýznamnějších představitelů čs. animované tvorby, charakteristický precizností náročných realizací, které zaujmou svým výtvarným projevem a smyslem pro humor. Kromě toho, že se podílel jako scénárista nebo animátor na téměř na všech Trnkových filmech, má bohaté zkušenosti s vlastní režii animovaných filmů. Jeho největším dilem poslední doby je celovečerní loutkový film Dobrodružství Robinsona Crusoe, námořníka z Yorku. A nyní tedy Osudy dobrého vojáka Švejka, devět půlhodinových loutkových filmů, včetně tří původních. Dílo, které pro Studio Jiřího Trnky pražského Krátkého filmu bylo nejrozšířenějším projektem v celé jeho historii.

„Jiří Trnka si z Haškova předlohy volně vybral tři episody, aniz usiloval o nějaké zmapování celého dílu. To byl naopak náš úkol. A nebylo to lehké. Rok a půl jsme psali scénár, dva roky natáčeli.“ vzpomíná Stanislav Látlal. „Jsem rád, že jsem kolem sebe měl řadu obětavých lidí, profesionálů na slovo vztáhých. Loutkový film není jenom zdaleka dílo výtvarníka a režiséra. Je tu nezastupitelný podíl všech, kteří loutky tvoří a pracují s nimi, od výroby základních kostýmů až po animaci. Těch loutek ve filmu hraje na 130. Pro nás byly směrodatně původní loutky Švejka, poručika Duba a nadporučíka Lukáše. Ostatní jsme museli vytvořit.“

„Jiří Trnka si tehdy před lety přizval ke spolupráci na filmu skvělého vypravěče, národního umělce Jana Wericha. Jan Werich však již nežije, doplnit jeho hlas do nových dílů nebylo možné. Jak jste postupovali?“

„Bylo to těžké rozhodování. V tomto směru na tom byli lépe naši koprodukční partneři ze západoněmecké TV 2000 Wiesbaden a SWF Baden-Baden, jejichž publikum je nezatižené Werichovým hlasem. Německé verzi propůjčil svůj hlas ke čtení komentáře jeden z herců představitelů Švejka, rakouský Fritz Mouillard. U české verze jsme dlouho váhali. Nechat Werichův hlas v původních dílech? Přemluvit všechny jedním novým hlasem? Každého by diváci srovnavali a ani sebelepší by neobstál. Nakonec jsme se rozhodli pro vypravěče a dialogy. Diváci uslyší v roli vypravěče jednoho z někdejších hereckých představitelů Švejka Rudolfa Hrušinského. Švejka mluví Petr Haničinec, Lukáš Josef Abrahám, Katze Vlastimil Brodský, uslyšíme Josefa Somra, Josefa Kemra a další.“

„Letos v květnu jste oslavil sedmdesáté narozeniny. S animovaným filmem jste prožil převážnou část života. Jaké je to, dělat animovaný film?“

„Je to ohromný pocit, když vidíte, že figurky, které jste vytvořil, se hýbou, jak vy chcete. Poslouchají vás. Když se na záběr díváte třeba za padesát let, máte pocit, že vidíte vlastní dítě, které vám hraje to, co vy jste si tenkrát přál. Kdo se dostane tak daleko, toho film chytne, už na ty své děti nezanevře. Mě se to podařilo. Ale dostat se tak daleko, to chce trpělivost, lásku a mnoho pekory.“

K divákům se tedy dostává nový film Stanislava Látala. Po třech a půl letech práce znovu ožívá světoznámá figurka lidového hrdiny. Josef Švejk si opět oblékne vojenský kabát a dá se do boje s vojenskou mašinerií a nesmrtelnou houpoustí.

JAN DROČÁR
T.A. Orbis

Snímka z filmu Osudy dobrého vojáka Švejka

Foto: Ivan Vít

VESTY

VESTY sú v tejto zimnej sezóne veľmi módnym doplnkom ženského šatníka. Sú lacné, skromné, ale elegantné a zároveň praktické, starosvetské a pritom moderné. To je len niekoľko vlastností tohto malíčkého odevu. Takúto vestu určite nájdete v starom šatníku svojej babičky, a keď nie, tak si ušijete samé. Vesta môže nosiť každá z vás, či je vysoká, či nízka, štíhlá či plnoštihla. Môderna je každá dĺžka, šírka, farba a každá fázóna strihu. Moderná vesta môže byť z látky bodkovanej, pásikavej, kvieťkovej, jednofarebnej a pod. Môže mať veľký alebo malý výstrih, záševky v pase bud bez záševok, môže sa zapínať na jeden alebo viac gombíkov, ktoré musia byť zladené s látkou. Tak isto môže byť s viacerými vreckami prispôsobené bez vrečiek, okraj môže mať rovný alebo taký ako na obrázku.

Vestu môžete nosiť pod kabátom, bundou, sakom, k nohaviciam a k sukniám. Vesta vyzerá dobre pri všetkom a hodí sa na každú príležitosť.

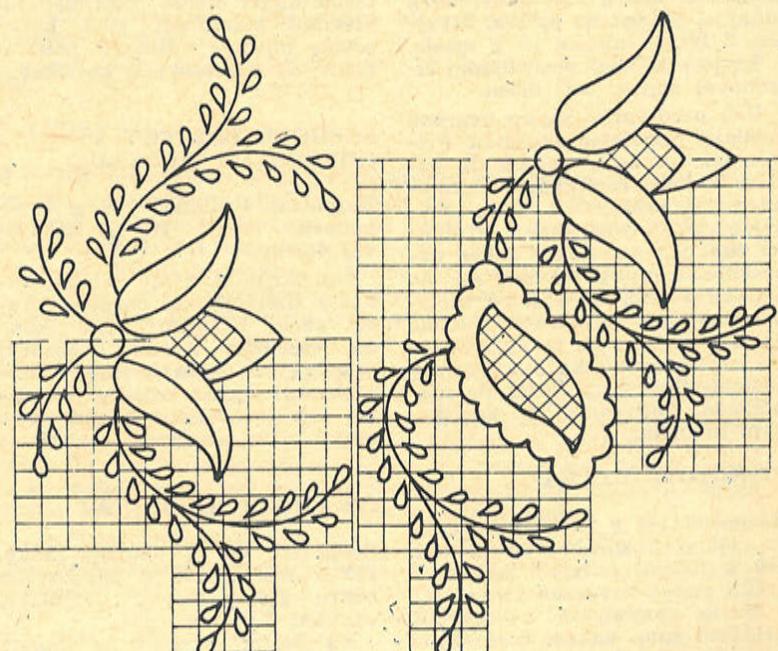
ZO STARÉHO NOVÉ

Zo svetra, ktorý je už malý alebo obnosený, môžete urobiť niečo nové, napr. šaty pre mladšie dieľa. Zo svetra vystrihnite hornú časť šiat a ušite na nej záhyby (ako vidieť na obrázku). Prišite k tomu sukničku z iného úpletu alebo inej tkaniny. Rukávy môžete urobiť z rukávov zo svetra, prípadne tiež z tkaniny. Vhodným doplnkom šiat bude golierik a gombíky.

Na dlhé zimné večery ženám, ktoré rady vyšívajú, prinášame peknú jemnú vzorku výšivky. Hodí sa na veľký obrus alebo malé prikrývky. Vzorku odporúčame vyšívať na bielom ľanovom plátnе alebo bavlnenej látkе s pravidelnou plátnovou väzbou. Vzorku vyšívame jednofarebnými nitami a farbu si určime podľa vlastnej fantázie. Kvietok

a lístočky vyšívame plným stehom a čiaru medzi lístočkami a mriežkou stonkovým stehom. Na našom obrázku výšivka je červená.

ZAPOBIEGANIE CHOROBOM ZARAŻLIWYM

Zapobieganie polega na usuwaniu przyczyn sprzyjających ich powstawaniu i szerzeniu się. Przyczyn tych jest bardzo dużo — nieodpowiednie żywienie, ciasne, wilgotne i brudne, nieprzewietrzane lub nie zabezpieczone przed przeciągami pomieszczenia, brak dbałości o zwierzęta, przeciążanie lub nieumiejętnie wykorzystywanie ich w pracy. W takich warunkach zwierzęta są mało odporne i często chorują. Ze żywieniem zwierząt powoduje osłabienie a przez to również zmniejszenie ich odporności na choroby zaraźliwe. Nadmierna praca — ponad siły zwierzęcia, bez odpoczynku, bywa przyczyną chorób serca i płuc, powodując przewlekłe schorzenia lub nagle osłabienie organizmu, co zmniejsza jego odporność na choroby zaraźliwe. Szereg chorób zwierząt jest spowodowanych przez pasożyty, żywe drobne stworzenia bytujące na skórze zwierząt lub przenikające do wnętrza ich ciała, albo też wywołujące choroby krwi.

Choroby zaraźliwe są najnibezpieczniejsze, ponieważ szybko przenoszą się z jednego zwierzęcia na drugie. Powodują one duże straty w pogłowiu zwierząt. Wiele z tych chorób jeszcze jest nieuleczalnych jak na przykład nosaczina i niedokrwistość zakażona koni. Niektóre z chorób zaraźliwych (gruźlica, wściekliczna) przenoszą się ze zwierząt na ludzi i wywołują groźne dla człowieka następstwa. Zarazki wywołujące choroby zaraźliwe prze-

noszą się ze zwierzęcia chorego na zdrowe bezpośrednio lub pośrednio — przenoszone przez ludzi, zwierzęta, owady, ptactwo, szczerzy i myszy. Pomieszczenia, w których znajdują się chorze zwierzęta, oraz uprząż, naczynia, koryta i inne przedmioty, z którymi stykają się chorze zwierzęta, roją się od zarazków. Szczególnie niebezpieczne są przedmioty pobrudzone kwiątą, kalem, wyciekami z nosa, z jamy ustnej lub odbytu chorego zwierzęcia. Również pastwiska zakażone są często zarazkami lub pasożytami. Ponieważ choroby zaraźliwe zwierząt hodowlanych wyrządzały wielkie szkody, zasadnieniu walki z tymi chorobami należy poświęcić wiele uwagi.

Zwalczanie chorób zaraźliwych zwierząt hodowlanych oraz zapobieganie im jest sprawą nie tylko każdego hodowcy, lecz również zagadnieniem o znaczeniu państwowym. Hodowca, który chce zabezpieczyć swoje zwierzęta przed tymi chorobami, powinien przestrzegać następujących zasad postępowania:

1. Kupując zwierzęta na targu trzeba zawsze żądać, aby sprzedawca okazał świadectwo miejsca pochodzenia zwierzęcia. Świadectwo pochodzenia w dużej mierze gwarantuje, że zwierzę pochodzi z gromady wolnej od chorób zaraźliwych.
2. Zwierzęta nowo zakupione powinno się, jeśli to możliwe, przechodzić przez 30 dni w oddzielnym pomieszczeniu. Jeśli po tym okresie okaza się zdrowe, można je umieścić razem z innymi.
3. Wszystkie pomieszczenia dla zwierząt należy co najmniej dwa razy w roku dokładnie oczyszczać i odkażać świeżo sporządzonym mlekiem wapiennym.
4. Zwierzęta należy trzymać w

widnych, suchych, dobrze wietrzonych pomieszczeniach, oraz zapewnić im jak najdłuższe przebywanie na wybiegach i pastwiskach; nie można pozwalać na włóczenie się po zagródach sąsiadów, śmietnikach i gnojówkach.

5. W każdym gospodarstwie powinno być wydzielone miejsce do składowania nawozu. Rozrzucanie nawozu byłe gdzie jest nie tylko marnotrawstwem cennych składników zawartych w nim, lecz również jest niebezpieczne ze względu na możliwość rozsiewania zarazy.
6. Zwłoki zwierząt padłych mogą być również źródłem zarazy, dlatego też trzeba je zakoływać tylko na wyznaczonych miejscach, z dala od łąk, pastwisk i wodopojów.
7. W celu zabezpieczenia zwierząt przed chorobami zaraźliwymi należy je poddawać szczepieniom ochronnym.
8. Ważnym czynnikiem jest systematyczna walka z owadami (muchy, komary, kleszcze), i gryzoniami (myszy, szczerzy), które są głównymi roznosicielami zarazy.

Przestrzeganie wszystkich wymienionych zaleceń przy jednolitym, prawidłowym pielęgnowaniu, utrzymaniu i karmieniu zwierząt w dużej mierze zabezpieczy je przed chorobami zaraźliwymi. Jeśli w gospodarstwie zachoruje jednocześnie kilka zwierząt lub gdy nagle jedno z nich albo kilka sztuk padnie, należy podejrzewać chorobę zaraźliwą. W takich przypadkach trzeba niezwłocznie zdrowe sztuki odzielić od chorych. W ten sposób zapobiega się przenoszeniu zarazków na zwierzęta zdrowe. Każde podejrzenie o chorobę zaraźliwą trzeba niezwłocznie zgłosić do lecznicy. Wtedy lekarz stosuje odpowiednie środki w celu stłumienia zarazy. Padlinę

trzeba zachować do chwili przybycia lekarza i zabezpieczyć przed rozwleczeniem przez psy lub inne zwierzęta. Trzeba pamiętać, że przy wielu chorobach zaraźliwych zwłoki padłego zwierzęcia są głównym źródłem zarazy. Zwłoki wyrzucane gdziekolwiek są rozciągane przeważnie przez psy i ptaki, w ten sposób zaraza może być roznoszona na duże odległości. Następnym ważnym zabiegem w wypadku wystąpienia choroby zaraźliwej w gospodarstwie jest oczyszczanie i odkażanie pomieszczeń, w których przebywały zwierzęta chore lub leżały zwłoki zwierząt padłych. Zwalczaniem zaraźliwych chorób zwierząt zajmuje się państwo przez państwową służbę weterynaryjną. Zarządzenia i instrukcje weterynaryjne podają sposoby oraz środki, jakie należy stosować, aby nie dopuszczać do zwalczania zarazy do innych gospodarstw. Ponieważ niektóre choroby zaraźliwe występują bez wyraźnych objawów, to jest w postaci ukrytej, stosuje się szczepienia rozpoznawcze. Szczepienia takie mają bardzo duże znaczenie w zwalczaniu chorób zaraźliwych.

STLUCZENIA

Stluczenia mogą powstać wskutek kopnięcia, uderzenia, upadku na twardym gruncie. W takim wypadku skóra często pozostaje nie uszkodzona. Przy silnym stluczeniu może nastąpić wylew krwi tuż pod skórą. Stluczone miejsce jest opuchnięte, bolesne, gorące i poczatkowo twardie, później staje się bardziej miękkie. W miejscu stluczenia przykłada się okłady z zimnej wody lub wody z octem. Okłady należy zmieniać co 2–3 godziny. Jeżeli objawy stluczenia nie ustąpią w ciągu 4 dni, lub jeśli utworzy się ropień podskórny, należy zasięgnąć porady lekarza.

HENRYK MACZKA

ZUZKA VARÍ

Pečieme na Vianoce a Silvestra

ZEMIAKOVÉ ROŽKY

Rozpočet: 300 g zemiakov, 250 g mýky, 1 prášok do pečiva, 2 vajcia, 2 lyžice mlieka, 60 g masla, 1 kávová lyžička postrúhanéj citrónovej šupky, soľ, džem.

Dej predtým v šupke uvarené zemiaky pretrime cez sitku. Priemiešame mýku a prášok do pečiva. Vajíčko rozšľaháme v mlieku a 3/4 pridáme k cestu. Prídame cukor, postrúhaný citrónovú šupku a soľ. Cesto dobre využijeme a vyvalkáme asi na hrúbku 5 mm. Nakrájame trojuholníky, do prostriedku dám džem a stočíme na rožky. Potrieme zvyškom mlieka a na vymástenom plechu upečieme do zlatohneda. Podávame s vanilkovým krémom.

PIŠKÓTOVÉ GULKY

Rozpočet: 100 g práškového cukru, 150 g rozdrobených piškót, 100 g masla, 1 lyžica kakaa, 1 lyžica rumu, zavárané višny.

Maslo vymiešame s cukrom, pridáme rum, kakao, rozdrobené piškóty a všetko spolu zamieša-

me. Pripravenou masou obalíme zavárané višny alebo čerešne a sformujeme malé guľky, ktoré môžeme poliať čokoládovou polevou alebo obalit postrúhanými orechmi mandľami, príp. kokosovou mýčkou. Hotové poukládame do papierových košíčkov.

SNEHOVÉ ROŽTEKY S KOKOSOVOU MÝČKOU

Rozpočet: 4 bielky, 240 g kryštalového cukru, 120 g kokosovej mýčky.

Do okrúhlej dám bielky, cukor a šľaháme nad parou na hustý sneh. Ušľahaný sneh dám do vrecúška a do kokosovej mýčky vytláčame kúsky, z ktorých formujeme rožteky. Položime ich na mastný papier a v teplej rúre usušíme.

ORECHOVÉ KOLIESKA

Rozpočet: 150 g hladkej mýky, 150 g masla, 150 g práškového cukru, 150 g orechov, 2 žltky, vanilkia.

Na dosku preosejeme mýku, pridáme maslo, práškový cukor,

zomleté orechy, žltky, vanilkú a všetko spracujeme na cesto, ktoré na pomáčenej doske vyvalkáme asi na hrúbku 1/2 cm. Formičkou vykrajujeme kolieska, ktoré dáme na suchý plech a pečieme v miere teplej rúre. Upečené, vychladnuté kolieska spájame lekvárom a do polovice ich namášame v čokoládovej poleve.

ZETKOVÉ PYŠTEKY S KANDIZOVANÝM OVOCÍM

Rozpočet: 100 g masla alebo margarínu, 100 g práškového cukru, 3 žltky, 200 g krupicovej mýky, citrónová kôra, 50 g kandizovaného ovocia.

Zmäknuté maslo vymiešame s práškovým cukrom a žltkami. Potom primiešame krupicovú mýku, postrúhaný citrónovú kôru, cesto zložíme do plátenného vrecúška s hladkou rúrkou a na vymástený a mýkom vysypaný plech vytláčame malé kôpkky. Do prostriedku pyštekov vložíme posekané kandizované ovocie. Pečieme ich v stredne teplej rúre, ešte

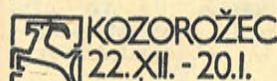
tepłé nožem z plechu pozberáme a spodnú časť potrieme čokoládovou polevou.

RYBA PO BALKÁNSKU

Rozpočet: 1200 g mořských ryb, sůl, mletý pepř, šálek oleje, šálek bílého vína, středně velká cibule, 300 g zeleniny nebo zmrzlené zeleninové směsi (mrkev, celer, květák, hrášek apod.), 5 lžic rajčatového protlaku, 2 stroužky česneku, zelená petrželka.

Očištěnou rybu rozdělíme na porce, podle možnosti vykostíme, osolíme, opepříme a rozložíme na pánev s rozhřátým olejem. Opečeme po obou stranách dozlatova. Potom porce ryby vyjmeme, odložíme na teplé místo, do tuču od pečení dáme nadrobno nakrájenou cibuli a necháme ji zpěnit. Přidáme na kostky nakrájenou zeleninu nebo mraženou zeleninovou směs, utřený česnek, zalijeme vínem a dusíme, až je zelenina měkká. Nakonec vmlicháme do zeleniny rajčatový protlak. Zlehka promícháme, přidáme opečené rybí maso a společně prohřejeme. Podáváme s brambory a sypeme nadrobno posekanou zelenou petrželkou.

HVIEZDY O NÁS

Staraj sa o to, aby si sa neodtrhol od problémov, o ktoré sa živo zaujíma tvoje okolie. A možno by sa ti do stát, pretože ta plne zaujíma niekto alebo niečo, takže nemysliš na nič iného. Táka situácia by ti zbytočne komplikovala život. Pracovné povinnosti sa snaž plniť svedomite, od toho závisí tvoj postup.

Máš pred sebou dobre perspektívy v práci. Bude to súvisieť so zvýšeným pracovným úsilím a dodržaním napäťnych termínov. Ale stojí to za námahu, bolo by dobré dať sa bez otáľania do diela. Rodinné problémy budú musieť na vyriešenie počkať, kým vybavíš najnaliehavějšie úlohy v zamestnaní, ale potom to budeš musieť svojim najbližším vynahradit.

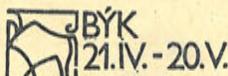

Počuješ veľa milých slov z úst osoby, ktorú málo poznaš. Neprijimaj ich nekriticky, snaž sa dozvedieť, čo sa v tom skrýva. Druhá polovica mesiaca ti priniesie mnoho zaujímavých udalostí a milých stretnutí. Úprimný rozhovor so starými priateľmi ti môže mnoho vysvetliť, aj to prekvapenie milých slov zo začiatku mesiaca.

BARAN
21.III.-20.IV.

Budeš mať trochu starostí a problémov, ktorých vyriešenie ti zaberie veľa času a energie. Nevyhneš sa napäťnim situáciám. Iba rýchla a energická reakcia ti môže pomôcť, konaj však taktne a nedaj sa sprovokovat k ostáym slovám. Tvojmu zdraviu to všetko neprospeje, budeš potom potrebovať aspoň krátky odpočinok.

BÝK
21.IV.-20.V.

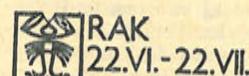
Niekoľko blízkych sa nezachová tak, ako by si očakával. Nereaguj ostáym, neprijemnými poznámkami. Dobrým slovom dosiahneš oveľa viacej. Nezabúdaj, že v najbližších dňoch sa každá hádka môže stať problémom, ktorý bude ľahko vyriešiť. Preto nezabúdaj, že mûdrejši ustúpi a druhá strana po nejakom čase sama dojde k záveru, že nemala pravdu.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Tvoje schopnosti získavať si ľudskú priazeň ti pomôžu v práci presadiť svoj projekt, ktorý pri energetickej realizácii môže priniesť neočakávané dobré výsledky. Ale neprispisuj všetky úspechy sebe; podľakovanie a uzna-

nie bude patriť všetkým, ktorí ti v tejto práci pomáhali a ktorých pomoc iste budeš potrebovať v budúcnosti.

RAK
22.VI.-22.VII.

Najbližšie týždne rychle uplynú; práce bude plno a skôr ako si to všimneš, mesiac uplynie. Snaž sa pracovať dobre a efektívne, okolie ťa pozornie sleduje, ako si so všetkým poradíš. Tvoja aktivita a spôsob riešenia problémov bude mať veľký vplyv na tvoju budúcnosť a kariéru. Tvoja finančná situácia sa výrazne zlepší, ale nevzdávaj sa svojho dobrého zvyku hospodáriť s cenuzrou v ruke.

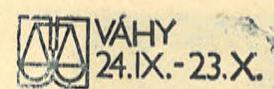
LEV
23.VII.-23.VIII.

Tvoja duševná pohoda a dobrá nálada rozjasní ovzdušie medzi spolupracovníkmi. Bohužiaľ to však nebude stať k zmierneniu konfliktu medzi Ťou a blízkou, oddanou osobou. Musíš ukázať väčšie pochopenie a odhodlat sa k určitému ústupkom. A možno, že pri koreňoch konfliktov leží práve tă tvoja až priliš spoločenská povaha?

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Spadne na Ťa plno problémov, každý iný, ale všetky si vyžiadajú tvoju pozornosť. Venuj sa im! Aj keby si mal iné plány a zámery, nepremární príležitosť, ktorú ti riešenie týchto problémov ponúka. Nájde sa niekto, kto s tebou bude chcieť na tomto poli súperiť. Nedaj sa predbehnut a vziať si prvenstvo!

VÁHY
24.IX.-23.X.

Mesiac bude dosť nudný. V práci rutinové povinnosti a každodenne úlohy, ktoré už poznás naspamäť. Spoločenské stretnutia, na ktoré veľmi netrpezlivо čakáš a mnoho si po nich slubuješ, neprinesú žiaducu satisfakciu. Finančné fažnosti ti určite nezlepšia náladu. Napriek tomu prejav trochu záujmu a pochopenia blízkej osobe, nie je to jej vina, že sa ti nič nedá.

ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

Náhla zmena plánov bude spôsobená množstvom práce. Naštastie to bude zaujímavá práca a tvoja účasť v nej veľmi potrebňa. Dostaneš sa medzi ľudí, ktorí k teba cítia sympatiu a uznanie. Všetko dobre dopadne aj keď sa tým bude veľa práce a zmätku. Aj doma sa niektoré neprijemné konflikty vyriešia samé, len nesmieš tomu prekázať.

STRELEC
23.XI.-21.XII.

V práci dojde ku konfliktom a sporom, ale podarí sa ti ich zmieriňať. Nová známost v týchto dňoch bude počiatkom nového, príjemného obdobia v tvojom živote. Avšak aj keď si okúzlený, snaž sa byť objektívny. Hoci tvoja známost vyzera zaujímavo, nevieš, i to dlho potrvá a už určite to nie je citový zväzok na celý život.

NÁŠ TEST

Věříš v nadpřirozené?

Chceš-li se dozvědět, jaký je tvůj vztah k jevům překračujícím smyslové a rozumové poznání, odpověz na naše otázky „ano“, „ne“ nebo „nevím“. Nerozmýšlejte se dlouho, odpovězte, co vám najdřív napadne.

1. Věříš své intuici.
2. Několikrát se mi stalo, že se mi po několika dnech spinila předtucha.
3. Mám pozorovací talent a dovedu si všimnout toho, co jiní nevidí.
4. Znám případy svědčící o existenci parapsychologických jevů.
5. Rád čtu horoskopy, předpovědi a věstby.
6. Podle mého názoru je magické myšlení projevem zdravého instinktu, nikoliv výrazem dětskosti.
7. V životě bývají situace, které překračují možnosti rozumového poznání.
8. Stává se mi vykládat karty nebo předvídat budoucnost podle vlastních metod.
9. V posledních 10 letech jsem měl proročký sen.
10. Myslim, že mám citlivou povahu a je mne snadné zranit.
11. Dovedu postihnout několik úrovní vlastního vědomí.
12. Akceptuji, mám rád a někdy obdivuji člověka, který je ve mně.
13. V mém světě je místo pro magii, čáry a snění.
14. Nemám rád přílišný pořádek, přesnost a všechno, co souvisí s rigory.

15. I kdybych mohl číst myšlenky jiných lidí, a dorozumívat se na velkou vzdáenosť, větší radost by mi udělalo „domýšlet se“ a rozmlouvat s nimi.
Za každé „ano“ si připočti 10 bodů, za „nevím“ 5 bodů a za „ne“ nulu.

VÝSLEDKY:

150 — 100 bodů: Dovedeš překročit hranici smyslového poznání mnohem dál než průměrní lidé. To však ještě není důkaz, že všechno soudíš o druhém člověku, je už čtení v jeho myšlenkách. Máš schopnost předvídat budoucnost, ale to není totéž jako spolehlivá předpověď. Někdy to tvoje odtržení od světa smyslů fascinuje a strhává, ale někdy se stává nebezpečné a tvorí kouzelný svět iluzí. Věříš-li parapsychickým jevům kolem sebe, začni pozorovat také svůj svět v sobě a to, co se děje kolem tebe.

95 — 50 bodů: Musíš tě zklamat — všechno, co se v tobě děje, je normální, i to, že tě někdy intuice nemýlí i to, že máš zdravý rozum. Někdy je tvůj rozum unaven okolní skutečnosti a každodenním materiálním světem, někdy toužíš po tajemných dobrodružstvích a cestách do neznáma. Je v tobě cosi, co ti dovoluje stát pevně na zemi, ale nemůžeš odletět do jiných rozměrů, jiných světů, do krajů fantazie. Viš, co to je? Neviš-li, zeptej se svého ducha.

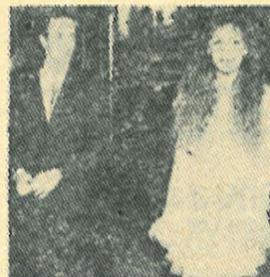
45 — 0 bodů: Musíš ti býtahopřát; tvoje důslednost v popírání existenční nadmyslového světa je hodná lepší věci. Carodějnici, pověry, pálení na branici — k tomu vede myšlení o parapsychologii u takových lidí jako ty. Věříš ještě v lidský osud. Předurčení se ti obvykle pojí s těžkou prací kováře, a štěstí s železnou stopou jeho tisíl. Nějsi ještě unaven přemírou logiky, rozvahy a nylonové představivosti?

ZSA ZSA GÁBOROVÁ, hollywoodská herečka maďarského pôvodu bola známaou krásou, často menila manželov a mávala excentrické nápady. Toto jej ziskalo slávu viac než jej herecký talent. V poslednom čase sa Zsa Zsa Gáborová stala hrdinkou škandálu, o ktorom písala celá senzáciečtivá tlač. Hviezdu totiž zastavila v Los Angeles polícia a v pútačach ju odviedla na komisiariát. Prečo? Zsa Zsa uháňala ulicami Los Angeles začasou rýchlosťou a takmer sa zrazila s iným autom. Keď sa ju polícia snažila zastaviť, prišla plyn a pokúšala sa ujsť. Nakoniec ju zastavili a vtedy policajti zistili, že vodičský preukaz pani Gáborovej je neplatný — totiž dátum narodenia bol rozmaraný a nečitateľný. Nie je to prekvapujúce — stárnúca kráska za nič na svete sa nechce priznať koľko má rokov. Podaktori tvrdia, že 69 iní, že už 79. Keď polícia povedal, že vodičský preukaz je neplatný, horkokrvná Maďarka naň zaútočila a vraj mu aj poškodila policajný nos! Z komisiariátu ju vykúpil terajší manžel, Frederic, princ von Anhalt. Pravdu povediac, nie je ozajstným princom, jedna z chudobných nemeckých princezeniehoza prišľušný poplatok adoptovala. Na snímke: Zsa Zsa Gáborová, hviezda bez veku.

časť pani Collinsová dostávala honosir vo výške 110 000 dolárov. Ale 56-ročná a stále veľmi atraktívna herečka nechce kariéru skončiť a žiť z úrokov. Je nielen herečkou, ale aj bystrou podnikateľkou. V jej kancelárii stíle zvonia telefóny, pani Collinsová rozpráva o nových filmových návrhoch, zaujíma sa o predaj kníh, ktoré napisala (zatiaľ dve) parfémov, ktoré „vynašla“ a dokonca dámskej bielizne, ktorú reklamuje. Joan Collinsová za všetko vďačí samej sebe, svojej pracovitosti a energii.

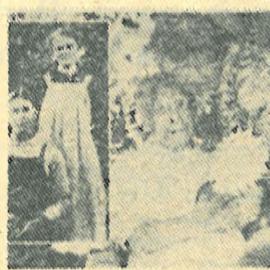
Styrikrit bola vydatá, má tri deti: syna a dcéru z druhého manželstva a mladšiu dcéru. Katie s tretím manželom. Napriek mnohým pracovným záväzkom je veľmi dobrú matkou. Keď Katie mala autonehodu, zrušila všetky záväzky a niekoľko týždňov sa nepohľa od nemocničného lôžka dcéry. Keď počas weekendu má dva dni voľné, letí z Los Angeles do Londýna, kde dnes bývajú obidve jej dcéry, aby im venovala aspoň niekoľko hodín. Na snímke: Joan Collinsová:

HISTÓRIE SE ČASTO OPAKUJE. Svědčí o tom osudy kniežecí rodiny Rainierovcov z Monaka. Před lety se knieža Rainier oženil s herečkou Grace Kellyovou. Dnes jeho následovník, princ Albert, je zamilovaný do dvacetileté herečky Krystyne Hajeové. Rudovlasá a zelenoká Krystyne je v Amerike známa především ako hlavní hrdinka televizního seriálu, v némž hraje vzornou studentku. Rovněž v životě má vzornou pověst. Albert ji poznal během její cesty po Evropě, ale Krystyne přijala jeho námluvy chladně. Albert se za ní vydal do Ameriky. Nedávno Krystyne strávila čtrnáct dní v paláci v Monte Carlo. Zanedlouho mají být oznámeny zásnuby mladého páru. Zajímavé je, jak netypicky se psí její jméno i příjmení. Nemísnad budoucí kniežecí snoubenka slovenského původu? Na snímku: princ Albert a Krystyne.

OSMDESÁTÉ VÝROČÍ SVATBY slavili nedávno Maud a Ernest Scottovi z Gilroy v Kalifornii. Jak tvrdí Guinessova kniha rekordů, jsou držiteli svetového rekordu v tomto smere. Ernestovi je 101 rok, jeho žena je o 4 roky mladší.

Maud se dobре pamatuje na den své svatby. Dlouho čekala pred kostolom, ženich pribíal pozdě. Paní Maud mu to však nemá za zlé. Tehdy, v roce 1909, Scott byl zemědělským dělníkem. Svatba se konala daleko od farmy, kde Scott pracoval, a cesta mu trvala díle než očekával. Ale nebylo to zlé znamení. Scottovi nikdy nebyli bohatí, ale celých osmdesiat let byli spolu šťastní.

Scott putoval z farmy na farmu, museli se často loučit. Snad práve proto byli spolu tak šťastní, protože nemali čas, aby se navzájom omrzeli. Výročí svatby slavili veľmi okázale s třemi dečrami — 78-letou Iris, 77-letou Helen a 72-letou Gwen a s celou spoustou vnoučat a pravnoučat. Na snímku: Scottovi v roce 1909 a dnes.

OSUDY KOZMONAUTOV.

Prednedávnom uplynulo 20 rokov, keď človek po prvýkrát pristal na mesiaci. Posádku kozmickej lode Apollo 11 tvorili dva kozmonauti: Neil A. Armstrong a Edwin Aldrin, ktorího priatelia nazývali Buzz. Armstrong bol prvým človekom na svete, ktorý vstúpil na Mesiac. Hneď za ním z lode vystúpil Aldrin. Na Mesiaci neboli dlho — iba dve a pol hodiny.

Aké boli ďalšie osudy amerických astronautov? Čo robia dnes, po 20 rokoch? Ani Armstrong, ani Aldrin už nemajú nič spoločné s kozmickými letmi.

Neil Armstrong, prvý človek na Mesiaci, je dnes farmárom, má veľký chov dobytku. Je šťastne ženatý už 33 rokov, má dvoch synov, žije pokojne. Podnebne bývajú citované jeho slová, ktoré povedal po návrate na Zem: „Pre jednotlivého človeka to bol iba malý krok po povrchu Mesiacu, pre ľudstvo — obrovský krok vpred.“ Celkom iné boli osudy Aldrina. „Tažším než výprava na Mesiac bol pre mňa boj s alkoholom“ — povedal pred

reth Thatcherová navštievovala kráľovnu Alžbetu II., pije s ňou čaj a z troveň ju informuje o prípadech vliedy v uplynulom týždni. Vraj obidve dámy — kráľovná a paní premiérka nemajú rady tradičné stretnutia. Je verejným tajomstvom, že si nie sú sympatické, ba, ide o antipatiu na prvý pohľad.

Obidve dámy sa po prvýkrát stretli skôr ako Maggie Thatcherová nastúpila do funkcie ministerskej predsedníčky. Kráľovná prijala budúcu „železnú dám“ ale tá, napriek predpisom nevykonala dvornú poklonu, iba podala kráľovnej ruku, ako seberovne. A o chvíli povedala: Myslim si, že si už môžem sednúť? — Nie — ľadovým tónom odpovedala Alžbeta II. A táto ľadová atmosféra vládne pri kaž-

dom stretnutí oboch dámy. Kráľovná stále zazlieva pani Thatcherovej chvíle, keď počas tzv. falklandskej vojny princ Andrej, kráľovnín syn, slúžil na lodi na prvej linii frontu. Mnohí jeho kolegovia padli alebo boli ranení. Keď sa znešokovaná kráľovná pýtala ako vyzerá situácia, pani premiérka odpovedala pokojne, ale nie celkom pravivo: „Nemali sme žiadne straty“.

A ešte isté malučkosti, typicky ženské. Pani Thatcherová je o centimeter vyššia ako kráľovná, ale keď sa s ňou stretnáva, vždy má topinky na veľmi vysokých podpätkoch, aby bola vyššia ako Alžbeta. Objednáva si tiež podobné klobúky ako kráľovná, čo vraj vladárku veľmi rozčuluje.

Iste existujú ešte iné, menej alebo viac dôležité momenty, pre ktoré sa obe dámy neznášajú. V každom prípade Margaret Thatcherová napriek svojim veľkým zásluham a obávaniam nebol doteraz vyznamenaná najvyšším britským radom — Radom podvádzku, ktorý udeľuje kráľovná, a ktorý premiérka očakávala pri priležitosti 10. výročia vykonávania funkcie ministerskej predsedníčky. Dvor výrečne mlčal. Na snímke: kráľovná a premiérka.

nedávnom. Zle znášal ovzdušie senzácie, ktoré ho obklopovalo po návrate na Zem. Začal piť, opustila ho manželka, klesal stíle nižšie. Druhé manželstvo sa tiež skončilo rozvodom. Iba po dlhšom liečení prestal piť. Napsal dve knihy, no nie o ceste na Mesiac, ale o tom, čo s ním bolo potom, na Zemi. Dnes je opäť ženatý, hrdo nosí uniformu kapitána vo výslužbe a 28 vyznameniami. Na snímke: Edwin Aldrin.

NEMAJÚ SA RADY. Už desať rokov každý utorok odpoludnia ministerská predsedníčka Marga-

Do preplnenej električky vstúpila žena. Sediaci muž sa porozhlia dol a hovorí jej:

— Nemáte si na čo sadnúť, však?

— Ale mám, iba voľné sedadlo mi chýba.

V motoreste Kolienko sputuje sa vodič čašníčky:

— Poznáte ma?

— Nie, nikdy som vás nevidela.

— Ako to? Veď som si pred hodinou u vás objednal obed!

Postarší manželia idú autom. Manžel riadi. Zastaví ho príslušník VB a pýta sa ho:

— Viete, akú chybu ste urobili, súdruh vodič?

— Viem. Nemal som za ženíť.

— Tak streľaj, človeče! Nevidíš toho bažanta?

— Vidím, ale letí volajako čudne!

— Aspoň ho trafiš.

— Ale je vôbec čerstvý, keď lie ta tak pomaly?

Tak už tomu věříš, že se lednička musí dát do opravy?

— Pán riaditeľ, mohli by ste mi prideliť klúč od trezoru? — páta sa upratovačka.

— Prosím vás, a na čo vám bude?

— Viete, vždy ma veľmi zdrží, keď si chcem vytiahnuť vedro a melu a musím trezor otvárať sponkou.

Vzdychohol si istý storočný dedko:

— Celých sto rokov sa nikto nevrátil, či mám čo jesť! A teraz sa všetci novinári sputujú, čo som za tých sto rokov jedol.

— Ty, taký vášnivý a prísný vegetarián, si dávaš na obed pečeného zajaca?

— Musím, z pomsty, pretože by mi ináč zožrali všetku kapustu!

DOKÁŽEŠ TO?

PĚT MALÍČKOSTI

Z těchto čtyř obrázků je jen ten vlevo nahore úplný. Na každém z dalších tří je ve srovnání s ním vynecháno pět drobností. Poznáš, které to jsou?

JMÉNO VĚŠTÍ

JUDITA: šedooká, modrooká nebo zelenooká blondýnka nebo hnědovláška. Její kulatá tvář tone v záplavě bujných a náčechraných vlasů. Většinou žena silné postavy i ducha, která se umí rvát se životem. Mnohdy mívá umělecké vlohy (literární, malířské), avšak doveď být praktická, je sířízlivá a přes vrozený romantismus nikdy neselhává v rozhodujících životních situacích. Je pečlivá a pohotová. Přítelkyně často Juditám závidí krásu, nadání, příslušenstvím „klíku“. Málokterá však ví, že Judithy platí za všechny životní úspěchy a štěstí tvrdou prací, výtrvalostí, důsledností a odříkáním. Judithy jsou laskavé, optimistické a velmi pohostinné. Zpravidla se provdají za muže zajímavého, dobrého a ušlechtilého, který však může být, pokud je to krasavec, dost lehkomyslný. V tom případě musí Judita sama vychovávat děti a nést na svých bedrech tizi vydržování a vedení domácnosti, což čléně dokonale. Judithy mají rády modernost, pokrok, elegantně a účelně zařízený byt. Milují zelen stromů, keřů a trávy, květiny, knihy, lobbrou hudbu, film, divadlo, výlety a cestování. Přítelkům a známým vždy mluví pravdu do očí. Jsou upřímné a přímé. Dožívají se vysokého, požehnaného stáří.

TADMIR

SNÁR

snivali:

Včely — po dlhých bojoch vykonáš svoje dielo. Váza s kvetinami — si veľmi obľúbený; dosť do daru — tvoje bohatstvo sa rozmnosi: rozbitá — stratís priateľa alebo priateľku. Večera — zostareň predčasne pre tvoj bujný život.

Večerné zvony — smútok sa ti premení na radosť, po strastiplnom živote pride pokojná staroba.

Večernica (hviezda) — túžis po milovanom; zahmlená — hrozí ti nemoc, nebezpečie.

Vedro plné vody — dobré obchody; prázdnne — výhra v lotérii; pri studni — tvoje snahy budú odmenené.

Veľkonočné vajíčko — vyznanie lásky; jest ho — zisk, výhra; daroval ho niekomu — verné priateľstvo.

Vejár — veľká, neslýchaná láska.

Vajcia z hniezda — oženiš sa s vdovou (vdovcom) s deťmi; nie čerstvé — protivenstvá; — bezstarostná zábava; rozbité — nevôle, zvady; kúpené — vychováš dobré deti.

Veľblud, (tava) — radostný život plný úsilia.

Veľryba — radostná udalosť.

Veniec s listia — čest a sláva; z kvetín — milostné dobrodružstvo; zlatý — príjemný život; myrtový — šťastie v láske, svadba; veniec pliesť — prispeje k zblíženiu milujúcich sŕdeč; palmový — dobré deti; na hrobe — dedičstvo; veniec niesť — čest a šťastie.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
90-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO CZECHÓW I SŁOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS 31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

PISMO SPONSOROWANE PRZEZ MINISTERSTWO KULTURY I SZTUKI. ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wsią Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TSKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupka (redaktor naczelny), Areta Fedak (operowanie graficzne), Anna Królótekowá, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

SPOŁECZNE KOLEGIUM DORADCZE: Augustin Andrašák, Zofia Bogaćkowá, Józef Congwa, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chałupkowá, Bronisław Knapčík, Eugen Mišinec, Lídia Míšalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są tylko na okresy kwartalne w terminach: do 20 listopada na I kwartał roku następnego, do 20 lutego na II kwartał, do 20 maja na III kwartał oraz do 20 sierpnia na IV kwartał.

Cena prenumeraty na kraj w I kwartale 1990 r. wynosi 600 zł + 300 zł opłaty pocztowej za doręczanie pisma. Prenumeratę przyjmuje: Redakcja Żivot w Warszawie, przy czym odbioru zamówionych egzemplarzy dokonuje pernumerator w wyznaczonych punktach sprzedaży lub w innym, uzgodniony sposób (wówczas opłata za doręczanie nie jest pobierana).

urzędy pocztowe i listonosze — od prenumeratorów ze wsi lub innych miejscowości, gdzie nie ma Oddziałów RSW, a w miastach tylko od osób niepełnosprawnych. Po uiszczeniu opłaty poczta zapewnia doręczanie do domu.

Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmowana jest tylko na okresy kwartalne w terminach: do 31.X. na I kwartał, do 1.II. na II kwartał, do 1.V. na III kwartał, do 1.VIII na IV kwartał. Wpłaty przyjmują: Redakcja Żivot w Warszawie. Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW Prasa-Książka-Ruch, 00-375 W-wa, ul. Smolna 10, Zam. 643.

Nie zamówionych tekstu, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo do skrótu. Numer oddano do skutku 12.12.1989 r., podpisano do druku 20.02.1990 r.

KALENDÁŘ ŽIVOTA 1990

LEDEN	ÚNOR	BŘEZEN	DUBEN	KVĚTEN	ČERVEN
1 P Nový rok 2 Ú Blahorád 3 S Radmila 4 Č Blahoslava 5 P Edvard 6 S Tři králové 7 N Vilma 8 P Čestmír 9 Ú Vladan 10 S Břetislav 11 C Bohdana 12 P Pravoslav 13 S Veronika 14 N RADOVAN 15 P Blahomil 16 Ú Vladimír 17 S Drahoslav 18 Č Vladislav 19 P Doubravka 20 S Ctislav 21 N BÉLA (Den babiček) 22 P Slavomír 23 Ú Zdeněk 24 S Milena 25 Č Miloš 26 P Pavlína 27 S Přibyslav 28 N KAREL 29 P Zdislav 30 Ú Marta 31 S Spytihněv	1 Č Hynek 2 P Hromnice 3 S Blažej 4 N JARMILA 5 P Adéla 6 Ú Dorota 7 S Richard 8 Č Milada 9 P Apolenka 10 S Mojmír 11 N BOŽENA 12 P Slavěna 13 Ú Kateřina 14 S Valentýn 15 Č Jirina 16 P Julianka 17 S Lukáš 18 N SIMEON 19 P Miloslav 20 Ú Leon 21 S Lenka 22 Č Petr 23 P Svatopluk 24 S Matěj 25 N VIKTOR 26 P Božetěch 27 Ú Alexandr 28 S Popelcová středa	1 Č Albín 2 P Anežka 3 S Kamil 4 N LUCIE 5 P Kazimír 6 Ú Bedřich 7 S Tomáš 8 Č Mezinárodní den žen 9 P František 10 S Viktorie 11 N ANDĚLA 12 P Řehoř 13 Ú Růžena 14 S Matylda 15 Č Ida 16 P Amos 17 S Vlastimil 18 N EDUARD 19 P Josef 20 Ú Světlouše 21 S Radek 22 Č Laona 23 P Felix 24 S Gabriel 25 N MARIE 26 P Emanuel 27 Ú Alena 28 S Soňa 29 Č Taťána 30 P Arnošt 31 S Kvido	1 N TEODOR 2 P Vladislav 3 Ú Richard 4 S Ivana 5 Č Miroslava 6 P Celestina 7 S Donát 8 N EMA 9 P Dušan 10 Ú Radomil 11 S Filip 12 Č Julius 13 P Aleš 14 S Vincenc 15 N NEDĚLE VELIKONOČNÍ 16 P PONDĚLÍ VELIKONOČNÍ 17 Ú Rudolf 18 S Valérie 19 Č Rostislav 20 P Marcela 21 S Alexandra 22 N ANSELM 23 P Vojtěch 24 Ú Jiří 25 S Marek 26 Č Otto 27 P Jaroslav 28 S Vlastislav 29 N ROBERT 30 P Blahoslav	1 Ú SVÁTEK PRÁCE 2 S Zikmund 3 Č Marie 4 P Monika 5 S Irena 6 N JAN 7 P Ludmila 8 Ú Stanislav 9 S Den vítězství, sv. ČSSR 10 Č Blažena 11 P Svatava 12 S Pankrác 13 N SERVÁC 14 P Bonifác 15 Ú Zofie (Den požárníků) 16 S Přemysl 17 Č Vratislava 18 P Nataša 19 S Ivo 20 N BERNARD 21 P Viktor 22 Ú Helena 23 S Vladimír 24 Č Jana 25 P Eliška 26 S Den matek 27 N VALDEMAR 28 P Vilém 29 Ú Magdalena 30 S Ferdinand 31 Č Kamila	1 P Medzinárodní den dětí 2 S Jarmil 3 N DUCHA SV. 4 P Dalibor 5 Ú Paulina 6 S Norbert 7 Č Iveta 8 P Medard 9 S Stanislava 10 N MARKÉTA 11 P Flóra 12 Ú Antonie 13 S Antonín 14 Č BOŽÍ TĚLO 15 P Vit 16 S Zbyněk 17 N ADOLF 18 P Milan 19 Ú Leoš 20 S Květuše 21 Č Alois 22 P Pavla 23 S Zdeňka 24 N JAN 25 P Ivan 26 Ú Adriana 27 S Ladislav 28 Č Lubomír 29 P Petr a Pavel 30 S Sárka
CERVENEC	SRPEN	ZÁŘÍ	ŘÍJEN	LISTOPAD	PROSINEC
1 N JAROSLAVA 2 P Marie 3 Ú Radomír 4 S Prokop 5 Č Cyril a Metoděj 6 P Mistr Jan Hus 7 S Bohuslava 8 N NORA 9 P Drahoslava 10 Ú Libuše 11 S Olga 12 Č Bořek 13 P Markéta 14 S Karolina 15 N JINDŘICH 16 P Luboš 17 Ú Bohdan 18 S Drahomíra 19 Č Ceněk 20 P Česlav 21 S Vítězslav 22 N ST. SV. PR 23 P Libor 24 Ú Kristýna 25 S Jakub 26 Č Anna 27 P Julie 28 S Viktor 29 N MARTA 30 P Bořivoj 31 Ú Ignác	1 S Oskar 2 Č Gustav 3 P Miluše 4 S Dominik 5 N MILIVOJ 6 P Oldřiška 7 Ú Lada 8 S Soběslav 9 Č Roman 10 P Vavřinec 11 S Zuzana 12 N KLÁRA 13 P Alena 14 Ú Sylva 15 S Hana 16 Č Jáchym 17 P Záviš 18 S Helena 19 N LUDVÍK 20 P Bernard 21 Ú Johana 22 S Bohustav 23 Č Lubomíra 24 P Bartoloměj 25 S Radim 26 N LUDĚK 27 P Otakar 28 Ú Augustýn 29 S Výročí SNP, st. sv. SSR 30 Č Růžena 31 P Pavlina	1 S Samuel 2 N ADÉLA 3 P Bronislav 4 Ú Jindřiška 5 S Boris 6 Č Boleslav 7 P Regina 8 S Marie 9 N DANIELA 10 P Irma 11 Ú Emilián 12 S Marie 13 Č Lubor 14 P Radka 15 S Jolanta 16 N LUDMILA 17 N Naděžda 18 Ú Kryštof 19 S Zita 20 Č Oleg 21 P Matouš 22 S Mořic 23 N BERTA 24 N Jaromír 25 Ú Zlatuše 26 S Justyna 27 Č Kosma 28 P Václav 29 S Michal 30 N JERONÝM	1 P Igor 2 Ú Galina 3 S Bohumil 4 Č František 5 P Eliška 6 S Natália 7 N SERGEJ 8 P Věra 9 Ú Diviš 10 S Záboj 11 Č Jan Žižka 12 P Marcel 13 S Renáta 14 N KRASOSLAV 15 P Terezie 16 Ú Havel 17 S Hedvika 18 Č Lukáš 19 P Michaela 20 S Vendelin 21 N BRIGITA 22 P Halka 23 Ú Teodor 24 S Rafael 25 Č Ziva 26 P Dimitrij 27 S Ivona 28 N TADEÁŠ	1 Č VŠECH SVATÝCH 2 P Památku zasnulých 3 S Hubert 4 N KAREL 5 P Emerich 6 Ú Liběna 7 S Severin 8 Č Bohumír 9 P Bohdan 10 S Evžen 11 N MARTIN 12 P Benedikt 13 Ú Stanislav 14 S Sáva 15 Č Leopold 16 P Ottmar 17 S Valentýna 18 N ROMANA 19 P Alžběta 20 Ú Čestmír 21 S Albert 22 Č Cecile 23 P Klement 24 S Emilie 25 N KATEŘINA 26 P Konrád 27 Ú Xénie 28 S Zdislav 29 Č Blažej 30 P Ondřej	1 S Lev 2 N BLANKA 3 P František 4 Ú Barbora 5 S Jitka 6 Č Mikuláš 7 P Ambrož 8 S Květoslava 9 N VRATISLAV 10 P Julie 11 Ú Dana 12 S Simona 13 Č Lucie 14 P Lýdie 15 S Zdirad 16 N ALBÍNA 17 P Daniel 18 Ú Miroslav 19 S Urban 20 Č Dagmar 21 P Tomáš 22 S Simon 23 N VLASTA 24 P Adam a Eva 25 Ú 1. SV. VÁNOČNÍ 26 S 2. SV. VÁNOČNÍ 27 Č Jan 28 P Bohumila 29 S Judita 30 N DAVID 31 P Silvester